

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**RUŠTÍ HUDEBNÍ SKLADATELÉ NA ČESKÝCH KONCERTNÍCH
A DIVADELNÍCH SCÉNÁCH**

**RUSSIAN MUSIC COMPOSERS ON CZECH CONCERT AND
THEATER SCENES**

Bakalářská práce

VYPRACOVALA: Šárka Schusserová

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně a uvedl/a všechny použité prameny.

V Olomouci 10. 12. 2018

.....
podpis

Děkuji doc. PhDr. Zdeňce Vychodilové, CSc., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytla.

.....

podpis

Obsah

ÚVOD.....	1
NOVORUSKÁ ŠKOLA.....	3
FILHARMONIE V ČESKÉ REPUBLICE.....	5
FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ ZLÍN.....	6
FILHARMONIE BRNO.....	13
FILHARMONIE HRADEC KRÁLOVÉ.....	17
JANÁČKOVA FILHARMONIE OSTRAVA.....	20
JIHOČESKÁ FILHARMONIE.....	28
KARLOVARSKÝ SYMFONICKÝ ORCHESTR.....	30
KOMORNÍ FILHARMONIE PARDUBICE.....	36
MORAVSKÁ FILHARMONIE OLOMOUC.....	37
PLZEŇSKÁ FILHARMONIE.....	39
RUSKÁ A SOVĚTSKÁ HUDBA V PLZNI 1863 - 1978.....	40
PKF-PRAQUE PHILHARMONIA.....	44
SEVEROČESKÁ FILHARMONIE TEPLICE.....	45
SYMFONICKÝ ORCHESTR ČESKÉHO ROZHLASU.....	48
SYMFONICKÝ ORCHESTR HL. M. PRAHY – FOK.....	51
ZÁPADOČESKÝ SYMFONICKÝ ORCHESTR MARIÁNSKÉ LÁZNĚ.....	53
ČESKÝ FILHARMONICKÝ SBOR BRNO.....	55
PRAŽSKÝ FILHARMONICKÝ SBOR.....	57
ČESKÝ NÁRODNÍ SYMFONICKÝ ORCHESTR.....	58
DIVADLA V ČESKÉ REPUBLICE.....	59
NÁRODNÍ DIVADLO BRNO.....	59
MORAVSKÉ DIVADLO OLOMOUC.....	64
DIVADLO JOSEFA KAJETÁNA TYLA - PLZEŇ.....	66
NÁRODNÍ DIVADLO PRAHA.....	69
SEVEROČESKÉ DIVADLO ÚSTÍ NAD LABEM.....	74
DIVADLO F. X. ŠALDY - LIBEREC.....	85
MORAVSKOSLEZSKÉ DIVADLO OSTRAVA.....	92
ZÁVĚR.....	96
RESUMÉ.....	98
BIBLIOGRAFIE.....	103
ANOTACE.....	106
ANNOTATION.....	107

ÚVOD

Jako zadání bakalářské práce jsem si zvolila téma Ruští hudební skladatelé na českých koncertních a divadelních scénách. Nejdůležitějším bodem této práce bylo shromáždit informace o tom, zda v repertoáru jednotlivých hudebních těles figuruje ruská hudba, kteří skladatelé se v českých filharmoních a divadlech hrají, ať už jako koncertní díla nebo jako repertoár divadel ve formě oper nebo baletu a v jakém měřítku.

Budeme si všímat především toho, zda se na české scéně ruští autoři hrají, které scény mají tyto autory v repertoáru, kde se hrají nejčastěji a který ruský skladatel je na českém území nejoblíbenější, jestli se dává přednost klasické hudbě nebo moderně a zda je více koncertních děl nebo divadelních kusů ve formě opery a baletu. Metodami použitými v této práci budou sběr materiálu, komparace a kompilace těchto získaných materiálů. Práce bude obsahovat 3 kapitoly, první kapitola se bude věnovat Novoruské škole, druhá postupně představí všechna největší hudební tělesa na českém území a jejich repertoár ruské provenience a třetí kapitola se bude postupně věnovat nejvýznamnějším divadlům v České republice a jejich repertoáru. Výklad bude v některých případech doplněn o informace z recenzí na příslušné koncerty, operní a baletní inscenace.

Velcí ruští hudební skladatelé výrazně ovlivnili hudbu v celosvětovém měřítku. K nejdůležitějším z nich patří Musorgskij, Borodin, Čajkovskij, Rimskij- Korsakov, Glinka, Balakirev, Rachmaninov, Skrjabin, Stravinskij a Prokofjev.

Nejvýznamnějšími hudebními tělesy v ČR jsou: Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, Filharmonie Brno, Filharmonie Hradec Králové, Janáčkova filharmonie Ostrava, Jihočeská filharmonie, Komorní filharmonie Pardubice, Moravská filharmonie Olomouc, Plzeňská filharmonie, PKF – Prague Philharmonia, Severočeská filharmonie Teplice, Symfonický orchestr Českého rozhlasu, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Západočeský orchestr Mariánské Lázně, Český filharmonický sbor Brno a Pražský filharmonický sbor. V práci bude ještě zmínka o Českém národním symfonickém orchestru, který se jako jediný z vyjmenovaných hudebních těles neřadí do Asociace symfonických orchestrů a pěveckých sborů ČR (ASOPS).

Zaměříme se také na divadla v Praze, v Brně, v Ostravě, v Plzni, v Olomouci, v Ústí nad Labem a v Liberci. Je zřejmé, že na našem území existuje nespočet divadel, ale jen ta největší, která se nachází ve velkoměstech, zařazují do svých programů operu a balet.

Před vlastním tématem práce předchází pojednání o tzv. Novoruské škole, která ve vývoji ruské hudby sehrála důležitou roli. Vznikla v 60. letech 19. století a posléze dala impuls k tomu, aby z jejího seskupení čerpali nejznámější skladatelé ruského původu. Tvorba poměrně malého počtu umělců se stala impulsem pro řadu dalších velikánů, kteří se pak na tento útvar odkazovali a čerpali z jeho myšlenek i takové ruské osobnosti, jakou byl skladatel Petr Iljič Čajkovskij.

NOVORUSKÁ ŠKOLA

Od historického roku 1812 začíná v ruských dějinách období velkého společenského rozmachu. Vzдор proti carismu představovalo hnutí děkabristů. Pět předních děkabristů neuniklo smrti a postupně se zvyšovala cenzura. V roce 1861 bylo zrušeno v Rusku nevolnictví.

Za takové dějinné situace nastoupila v ruském umění v šedesátých letech po generaci zakladatelů celá plejáda vynikajících tvůrčích osobností: v literatuře vedl narodnický směr Někrasov, mezi malíři se utvořila skupina peredvižniků, hudební skladatelé šli za smělym pokrokářem Balakirevem. V boji proti konservativnímu diletantství se ho ujímá kritik a polemik Alexandr Nikolajevič Šerov - ačkoli v některých detailech jinak názorově orientovaný – jde pak i Milij Alexandrovič Balakirev.

Šedesátá léta minulého století se přihlásila v ruské hudbě nepokojem, který vzrůstal a vyhocoval se v bouři, když cestou odporu proti pokrokářství mladých se dal západně orientovaný Anton Grigorjevič Rubinštejn.¹

Zakladatelem Novoruské školy byl Milij Alexejevič Balakirev. Soustředil kolem sebe skupinu čtyř skladatelů, k nimž se pak připojil i kritik Stasov. Postupně se okruh Novoruské školy rozšířil na šest umělců.

Co ideově spojovalo členy Novoruské školy? Vyhlásili boj za ruskou národní hudbu proti Rubinštejnově kosmopolitní rutině, proti slepě bezvýhradnému kultu klasiků postavili kult národní písně a realismus Glinky a Dargomyžského. Za všemi těmito ideami vidíme vědomé úsilí připoutat hudební umění k potřebám ruského lidu.²

1 SVOBODA, Otakar a Miloslav KUBA. *Novoruská škola: čtení o jejím vzniku a skladatelích, kteří ji tvořili*. Editor Jaroslav ŠEDA. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 4, 29 s., [8] s. obr. příl. ISBN (Brož.).

2 SVOBODA, Otakar a Miloslav KUBA. *Novoruská škola: čtení o jejím vzniku a skladatelích, kteří ji tvořili*. Editor Jaroslav ŠEDA. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 7, 29 s., [8] s. obr. příl. ISBN (Brož.).

Šest zakládajících umělců Novoruské školy:

Milij Alexejevič Balakirev

Vladimír Vladimirovič Stasov

César Antonovič Kjuj

Nikolaj Andrejevič Rimskij- Korsakov

Alexandr Porfijjevič Borodin

Modest Petrovič Musorgskij

Díla členů Novoruské školy:

Milij Alexejevič Balakirev (1836-1910)

Předehra na téma tří ruských písní pro orchestr, Král Lear, Tamara, Islamej, Gruzínská píseň, Obejmi mě a polib

Alexandr Porfirjevič Borodin (1834-1887)

Kníže Igor, Polovecký pochod, Tance poloveckých dívek, Symfonie č. 1 Es-dur, Symfonie č. 2 h-moll Bohatýrská, Smyčcový kvartet č. 2 D-dur

Alexandr Sergejevič Dargomyžskij (1813-1869)

Rusalka, Kamenný most, Ukrajinský kozáček

Michail Ivanovič Glinka (1804-1857)

Ivan Susanin, Ruslan a Ludmila, Aragonská Jota, Kamarinskaja, Noc v Madridu, Valse Fantasie

César Antonovič Kjuj (1835-1918)

Kavkazský zajatec, Syn Mandarinův, William Ratcliff, Kapitánova dcerka

Modest Petrovič Musorgskij (1839-1881)

Boris Godunov, Chovanština, Soročinský trh, Noc na Lysé hoře, Obrázky z výstavy

Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov (1844-1908)

Pskoviťanka, Májová noc, Sněguročka, Noc před Štědrým dnem, Mozart a Salieri, Zlatý kohoutek, Symfonie č. 1, Šeherezáda

Anton Grigorjevič Rubiňštejn (1830-1894)

Dimitrij Donskij, Babylonská věž, Démon, Mojžíš, Kristus, Faust, Ivan Hrozný, Symfonie č. 4 d-moll ³

Důvodem, proč mluvíme na začátku práce o Novoruské škole je ten, že někteří ze skladatelů, kteří do dané skupiny patřili, mají velký význam v repertoárech některých filharmonii a divadel, protože jejich nejvýznamnější díla jsou často uváděna na českých scénách.

FILHARMONIE V ČESKÉ REPUBLICI

V České republice se nachází mnoho koncertních sálů a hudebních těles, která jsou známá po celém světě. V hudebním repertoáru těchto seskupení lze najít díla autorů jak českého, tak zahraničního původu a klíčovými skladateli jednotlivých děl budou pro tuto práci především hudebníci ruského původu.

³ SVOBODA, Otakar a Miloslav KUBA. *Novoruská škola: čtení o jejím vzniku a skladatelích, kteří ji tvořili*. Editor Jaroslav ŠEDA. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 10, 29 s., [8] s. obr. příl. ISBN (Brož.).

Na našem území se jednotlivé filharmonie sdružují do Asociace symfonických orchestrů a pěveckých sborů ČR (ASOPS), která byla založena v dubnu 1996.

Mezi členy Asociace symfonických orchestrů a pěveckých sborů České republiky patří Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, Filharmonie Brno, Filharmonie Hradec Králové, Janáčkova filharmonie Ostrava, Jihočeská filharmonie, Karlovarský symfonický orchestr, Komorní filharmonie Pardubice, Moravská filharmonie Olomouc, Plzeňská filharmonie, PKF – Prague Philharmonia, Severočeská filharmonie Teplice, Symfonický orchestr Českého rozhlasu, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, Západočeský orchestr Mariánské Lázně, Český filharmonický sbor Brno a Pražský filharmonický sbor.⁴

FILHARMONIE BOHUSLAVA MARTINŮ ZLÍN

Filharmonie Bohuslava Martinů má dlouholetou tradici a byla založena v roce 1946, kdy měl orchestr okolo padesáti členů. Od roku 1946 do roku 1989 změnila několikrát svůj název. Na začátku roku 1989 byl orchestr přejmenován na Filharmonii Bohuslava Martinů.

Z repertoáru Filharmonie Bohuslava Martinů je patrné, že se ve Zlíně hrají i ruští skladatelé a jejich skladby. Velkým nedostatkem, který se týká Filharmonie Bohuslava Martinů ve Zlíně, je absence archivu. Je možné pouze vyhledat a částečně porovnat hudební repertoár posledních šesti let, proto uvádím informace pouze z tohoto období.

S touto kritikou souvisí i fakt, že u proběhlých koncertů, které byly pořádány Filharmonii Bohuslava Martinů, chybí ve většině případů recenze nebo články o daných koncertech, které by člověku přiblížily pohled na jednotlivé skladby v programu a na reakci posluchačů. Podařilo se mi dohledat pouze rozhovory s dirigenty nebo hostujícími umělci, které se přímo nedotýkaly tématu mé práce.

4 DIETZ, Roman: Asociace symfonických orchestrů a pěveckých sborů v České republice – úvodní slovo, www.asops.cz

Filharmonie Bohuslava Martinů tradičně řadí do svého repertoáru díla ruských skladatelů. Co se týká všech posledních šesti sezón, které do sebe zahrnují roky 2013 – 2019, můžeme vysledovat, že nejvíce ruských skladatelů a jejich děl se hrálo v abonentním cyklu A, méně pak v abonentním cyklu B, které jsou cykly symfonickými. Koncerty populární označené písmenem C, koncerty dětské pod písmenem D, koncerty s hosty s písmenem F stejně tak jako koncerty komorní K do svého repertoáru vůbec žádné ruské klasiky nebo i modernu nezařadily. V programech mimořádných koncertů také při hledání ruských autorů nejsme úspěšní.

V posledních šesti letech od roku 2013 v abonentním cyklu A ve Zlíně zazněly skladby Modesta Petroviče Musorgského - Noc na Lysé hoře, Dmitrije Šostakoviče - Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll, Petra Iljiče Čajkovského - Symfonie č. 4 f moll. Následovalo dílo Petra Iljiče Čajkovského - Mozartiana, suita z opery 61. Noc na Lysé hoře patřila k prvním symfonickým básním v ruské hudební literatuře, Musorgskij ji dokončil v roce 1867, ale během jeho života nikdy nebyla provedena. Odvážnou hudební koncepcí a smělým hudebním výrazem předstihuje toto dílo daleko svou dobu a ukazuje přímo k velkým tvůrčím a technickým výbojům hudby 20. století, svou stroze realistickou hudební mluvou, jakož i dramaticky vypjatým spádem připomíná opětovně hudební sloh Janáčkův.⁵ Orchestrální Noc na Lysé hoře a klavírní Obrazy z výstavy jsou dvě díla, která po sobě v rámci nástrojové a symfonické hudby Musorgský zanechal.⁶ Šostakovičův Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll vznikl v letech 1947-1948. Základem Čajkovského symfonie je nepřemožitelný osud, kterému nelze uniknout, vznikla v letech 1877-1878. Čtvrtá suita Mozartiana patří do 4 orchestrálních suit z jeho tvorby, která je svým významem nejdůležitější.⁷

Dále se v Abonentním cyklu A v 69. koncertní sezóně 2014/2015 představily posluchačům vážné hudby skladby Petra Iljiče Čajkovského - Symfonie č. 5 e moll, op. 64 a Dmitrije Šostakoviče - Koncert pro violoncello a orchestr č. 1 Es dur. Čajkovského Symfonie č. 5 e moll vznikla v roce 1888. Stejně jako Symfonie č. 4 f moll je skladbou, hudebně zpochybňující lidský zápas s osudovými překážkami, hledání rozumových

5 RACEK, Jan. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953, str. 68, 168 s., [9] l. obr. příl. ISBN (Brož.).

6 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011, str. 202, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

7 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011, str. 207, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

východisek a citových přístavů, probíjení si osobního štěstí až po konečné rozluštění životní problematiky.⁸

Jubilejní 70. koncertní sezóna 2015/2016 se nesla ve slavnostním duchu, který odstartoval abonentním cyklem A. Tento cyklus posluchačům představil díla Sergeje Rachmaninova - Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll a Petra Iljiče Čajkovského - Symfonie č. 2 c moll, op. 17 Maloruská. Čajkovského Druhá symfonie si získala velkou oblibu u skladatelů Mocné hrstky z důvodu užití tří ukrajinských lidových písní. Symfonie č. 2 c moll, op. 17 Maloruská vznikla v roce 1872. Je rozvržena do čtyř vět, jež se přes ostrou náladovou odlišnost dobře snesou a celkový ráz díla je energický a vzrušený.⁹

Cyklos A doplnily ještě skladby, první od ruského autora, který není pro české posluchače tak obvyklý a to od Anatolije Konstantinoviče Ljadova v tomto pořadí Baba Jaga, op. 56, Začarované jezero, op. 62 a Kikimora, op. 63 následované díly Alexandra Arutjunjana, který také zastupuje ruské skladatele se skladbou Koncert pro trubku a orchestr. Anatolij Konstantinovič Ljadov zpracoval osm písní pro orchestr, které jsou suitou z nejoriginálnějších lidových miniatur. Baba Jaga vznikla v roce 1905 a Kikimora v roce 1910. Jsou to ruská pohádková scherza s pečeti ostrého ljadovského humoru. Čarovné jezero vzniklo v roce 1909 je impresionistický hudební obraz s měkkými, rozvláčně vlnícími se tóny vpravdě čarovně krásným koloritem.¹⁰

71. koncertní sezónu 2016/2017 odstartovala v abonentním cyklu A skladba Sergeje Prokofjeva Symfonie – Koncert pro violoncello a orchestr e moll, op. 125 a poté byl ve Zlíně uveden Koncert pro housle a orchestr D dur, op. 35 a Symfonie č. 6 h moll, op. 74 Patetická od Petra Iljiče Čajkovského. Symfonie – koncert Sergeje Prokofjeva je reprezentativním dílem světové violoncellové literatury a svými kvalitami také trvalým přínosem světovému hudebnímu umění. Skladatel zde ve zpracování témat a v celkovém vyznění dosahuje široké emocionální působivosti. Dramatické a energeticky narysované plochy se střídají s typickou nadnesenou prokofjevskou ironií a groteskností, aby byly vzápětí vyváženy širokodednou melodikou, vzbuzující pocit nespoutané volnosti.

8 ŠEDA, Jaroslav. *Petr Iljič Čajkovskij: k 60. výročí jeho úmrtí*. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 27, ISBN (Brož.).

9 ŠEDA, Jaroslav. *Petr Iljič Čajkovskij: k 60. výročí jeho úmrtí*. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 13, ISBN (Brož.).

10 ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky. Str. 15

Houslový koncert Petr Iljič Čajkovskij napsal v roce 1878. Čajkovského Koncert pro housle a orchestr D dur romantický s důrazem na sólový part s dokonale instrumentovaným orchestrálním doprovodem. Houslový part sólisty je nesmírně obtížný, skrývá mnoho technických úskalí, ale na druhé straně uchvacuje melodickou krásou a využitím jiskřivé nástrojové brilance. Houslový koncert D dur dosáhl světového významu.¹¹ Z instrumentálních koncertů je dodnes kmenovým číslem spolu s 1. klavírním koncertem b moll.¹² Jak už bylo dříve zmíněno, druhá polovina koncertu patřila jedné z nejslavnějších symfonií všech dob. Jedná se o velmi hlubokou a originální hudbu závažného a tragického obsahu. V Patetické symfonii je na jedné straně příklad velikého ruského uměleckého díla, v němž jsou pravdivě zobrazeny nálady zmatku a roztěkanosti širokých vrstev ruské inteligence v chmurné epoše zlých časů, na druhé straně však ještě něco vyššího: nádherný odkaz vítězného překonání drtivých osudových sil, drolicích zdravou lidskou osobnost, odkaz velikého lidského prozření, že ne ve výlučnosti a osamocení, ale v kolektivním vřazení se v společenské síly, vedoucí vpřed, je klíč k dosažení opravdové lidské svobody a životního naplnění.¹³

72. koncertní sezóna 2017/2018 byla, co se týká ruských skladatelů hraných v programu na abonementních koncertech A symfonických, slabá. Z ruské tvorby zazněla pro posluchače pouze skladba Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr A dur, op. 33. od Petra Iljiče Čajkovského.

Zatím poslední 73. koncertní sezóna 2018/2019 v cyklu abonementních koncertů A symfonických uvedla dvě díla, která jsou spjatá s Ruskem, a to Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll, op. 30 od Sergeje Rachmaninova a Symfonii č. 5 e moll, op. 64. z tvorby Petra Iljiče Čajkovského.

Nyní se přesuneme k abonementnímu cyklu B, který ve svém programu rovněž zahrnuje symfonické koncerty. Z jejichž programu zazněly skladby Dmitrije Šostakoviče - Koncert pro klavír, trubku a smyčcový orchestr č. 1, op. 35 a dílo Sergeje Prokofjeva - Symfonie č. 5 B dur, op. 100. Dále Filharmonie Bohuslava Martinů v abonementním cyklu B – symfonické koncerty představila českým posluchačům dva večery s názvem

11 RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, str. 109

12 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011, str. 207, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

13 ŠEDA, Jaroslav. *Petr Iljič Čajkovskij: k 60. výročí jeho úmrtí*. Praha: Gramofonové závody, 1953, str. 29, 48 s., [8] s. obr. příl. ISBN (Brož.).

Šeherezáda a Leningradská symfonie. Jak už název prvního koncertu Šeherezáda napovídá, byl věnován dílu Šeherezáda, op. 35 od Nikolaje Rimského – Korsakova. Koncert Šeherezáda byl následován Leningradskou symfonií, která byla v programu druhého koncertu od Dmitrije Šostakoviče. Abonentní cyklus B symfonický představil v 70. jubilejní sezóně 2015/2016 dva koncerty, které měly ve svém programu, co do činění s ruskou hudbou. V programu prvního koncertu to byly dvě skladby Petra Iljiče Čajkovského Hamlet a Romeo a Julie. V programu druhého koncertu jako finále byl zvolen Sergej Prokofjev a jeho Symfonie č. 7 cis moll, op. 131.

Cyklus abonentních koncertů B symfonických uvedl v 71. koncertní sezóně 2016/ 2017 skladby Alexandra Porfirjeviče Borodina Polovecké tance a Alexandra Nikolajeviče Skrjabinina Poéma extáze. Alexandr Nikolajevič Skrjabin někdy svou Poémou extázi označoval jako svou čtvrtou symfonii. Tento excentrický skladatel vizionář není běžným repertoárovým autorem, jeho hudba, však demonstruje přelom 19. a 20. století, všechny rozpory a ideje tohoto neklidného období, ale především zachycuje novou cestu dalších generací hudebníků. Poéma extáze vznikla v roce 1907. Skrjabinova Poéma extáze je dílo silné a naplněné emocionálností, s bohatou změnou a kontrasty citů, s mocnými přílivy a odlivy náruživosti. Zvláště dojíká v ní rozvíjení hrdinských témat vůle a sebezbožnění vytvořivší ke konci poemy gradaci s neobvyklou zvukovou mohutností.¹⁴

Abonentní cyklus B koncerty symfonické reprezentovala v této sezóně 2017/2018 pouze jedna skladba Pták Ohnivák, suita z roku 1919 od Igora Stravinského. Stravinského hudba k baletu Pták Ohnivák spojuje prvky ruské tradice a vzdušnosti hudebního impresionismu. Po mimořádně úspěšné premiéře v pařížské opeře 25. června 1910 vytvořil skladatel šestidílnou orchestrální suitu, kterou pak v letech 1919 a 1945 přepracoval. V baletu Pták Ohnivák se Stravinskij ukázal celému světu jako mistr rytmické a harmonické vynalézavosti a přímo zázračně nadaný instrumentátor. Ve verzi z roku 1919 Stravinskij výrazně redukoval orchestrální obsazení. Ostatně i exotický kolorit hry se nemínil velkým účinkem.¹⁵

Symfonický cyklus B začal 73. koncertní sezónu 2018/2019 Šeherezádou, op. 35 z tvorby Nikolaje Rimského – Korsakova. Šeherezáda Rimského – Korsakova je

14 ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky. Str. 36

15 KYPTA, František Alois a Jaromír PACLT, 1957. *Igor Stravinskij: stručný přehled života a tvorby k jeho pětasedmdesátinám*. Praha: Svaz československých skladatelů. Knižnice Hudebních rozhledů. Str.

symfonická báseň a pozoruhodné dílo, které námětově vychází z pohádek Tisíce a jedné noci a zejména svou pestrou instrumentací dokonale evokuje prostředí dávného Orientu. V lednu 2019 uvedla Filharmonie Bohuslava Martinů Petrušku, balet o čtyřech obrazech, lze považovat za jeden z největších úspěchů kompozice Igora Stravinského. Původní verzi díla autor vytvořil již roku 1911, když mu bylo 29 let. Balet má čtyři obrazy a formu široké fantazie pro orchestr. V Petruškovi skladatel užívá velkého orchestru s potrojnými dřevy, silně obsazenými plechovými dechy, s mnoha nástroji, bicími, dvěma harfami, klavíru a velký počet smyčců.¹⁶ V Symfonickém cyklu B byly českým posluchačům představeny ještě tyto skladby Symfonií č. 10 e moll, op. 93 od Dmitrije Šostakoviče a suitu Symfonické tance, op. 45 od Sergeje Rachmaninova. Dmitrij Šostakovič je považován za jednoho z největších symfoniků dvacátého století. Je tvůrcem patnácti symfonií, přičemž svoji v pořadí desátou zkomponoval v roce 1953, krátce po smrti Stalina. Cyklus vznikl v letech 1951 – 1953 a proto není divu, že je poznamenán atmosférou stalinovské éry. Stalina Šostakovič vykreslil ve druhé větě částí, která vyvolává strach a úzkost.¹⁷

Následující koncert symfonického cyklu B se konal v lednu 2019 a jeho konec patřil orchestrální suitě Igora Stravinského Petruška. Petrušku, balet o čtyřech obrazech, lze považovat za jeden z největších úspěchů kompozice Igora Stravinského. Původní verzi díla autor vytvořil již roku 1911, když mu bylo 29 let. V této skladbě upoutají posluchače především ostré disonance, pregnantní rytmus či několik melodií vycházejících z ruské lidové nápěvnosti.

V únoru 2019 byl na pořadu dne v symfonickém cyklu B večer věnovaný velkým symfonikům. Tento trojkonzert patřil trojici jihokorejských interpretů jmenovitě houslistce Park Ki- Ri, hráči na violoncello Lee Hoo- Seong a hráči na klavír Ei – Eun Shin. Celý koncert vyvrcholil Symfonií č. 10 e moll, op. 93 od Dmitrije Šostakoviče. Tento koncert patřil k nejvýznamnějším v sezóně 2018/2019, protože představil na koncertním jevišti ve Zlíně korejské interprety.

72. koncertní sezóna 2017/2018 v komorním cyklu F představila posluchačům Preludium C dur pro sólovou harfu od Sergeje Prokofjeva. Komorní cyklus F představil skladbu

16 KYPTA, František Alois a Jaromír PACLT, 1957. *Igor Stravinskij: stručný přehled života a tvorby k jeho pětasedmdesátinám*. Praha: Svaz československých skladatelů. Knižnice Hudebních rozhledů. Str. 20

17 ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky. Str. 69

Sonáta pro violoncello a klavír d moll, op. 40. od Dmitrije Šostakoviče. V programu Mimořádných koncertů M bylo možné objevit Symfonii č. 9 e moll Z nového světa, op. 95. z pera Alexandra Glazunova.

Komorní cyklus F v únoru 2019 obohatil Zlín tzv. Ruským večerem. Na programu byly tentokrát pouze ruští skladatelé vyjma jednoho arménského. Následovně zazněly skladby Sergeje Prokofjeva Suita z baletu Romeo a Julie, Arama Chačaturjana Sonáta pro violu sólo, Igora Stravinského Elegie pro violu a večer zakončil Dmitrij Šostakovič Sonáta pro violu a klavír, op. 147.

Po podrobném představení repertoáru posledních pěti let Filharmonie Bohuslava Martinů jsme si dokázali, že ruští hudební skladatelé a jejich díla se ve Zlíně hrají, i když dle mého názoru ne v takovém množství, jako třeba čeští skladatelé nebo hudební autoři ze střední Evropy. Co se týká četnosti koncertů, které mají ve svém programu ruské velikány vážné hudby, nejsou tyto koncerty uváděny tak pravidelně a často, jako jiná díla skladatelů z jiných zemí světa. Co se týká ruských autorů v uvedených koncertech Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, je vidět, že čeští posluchači vážné hudby jsou velmi konzervativní, a proto převažuje klasika nad moderním pojetím hudby.

Nejbohatšími sezónami byly na výskyt děl ruských skladatelů 68. koncertní sezóna 2013/2014 a jubilejní 70. koncertní sezóna 2015/2016, kdy měli posluchači v abonentním cyklu A slyšet čtyři díla ruských velikánů. Z abonentního cyklu B byla nejbohatší sezónou na výskyt ruských autorů poslední 73. koncertní sezóna 2018/2019, kdy se počet provedených skladeb ustálil na číslo čtyři. Z komorního cyklu F zvítězila v počtu autorů letošní sezóna 2018/2019.

Není žádným překvapením, že nejhranějším ruským skladatelem ve Zlíně je Petr Iljič Čajkovskij. Tento autor je českému povědomí a posluchačům nejznámější. Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín na posledních pět let prostřídala na koncertech skoro všech jeho šest symfonií se zvláštním důrazem na tu poslední šestou h moll, op. 74 Patetickou, dále třeba skladby Hamlet a Romeo a Julie nebo třeba Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr A dur, op. 33.

V závěsu za Čajkovským se mezi hrané skladatele řadí Dmitrij Šostakovič, jeho symfonie, především Symfonie č. 7 C dur op. 60 Lenigradská, sonáty a Noc na Lysé

hoře. Nelze opomenout ani Sergeje Prokofjeva s jeho symfoniemi, Preludii C dur pro sólovou harfu nebo třeba suitou z baletu Romeo a Julie. Hraným autorem je i Nikolaj Rimskij – Korsakov a jeho skladba Šeherezáda. V programu lze v několika příkladech narazit i na Igora Stravinského s díly Pták Ohnivák, z roku 1919 a Petruška z roku 1911. Jména jako Sergej Rachmaninov, Anatolij Ljadov, Alexander Borodin, Alexander Skrjabin a Alexander Glazunov se objevují v programu koncertů minimálně, zvláště poslední čtyři jmenovaní.

FILHARMONIE BRNO

Filharmonie Brno vznikla v roce 1956. V současnosti tvoří se svými 110 hráči jeden z největších středoevropských orchestrů.

Během posledních pěti let uvedla filharmonie tyto skladby ruských skladatelů 59. koncertní sezóna 2014/2015 představila posluchačům vážné hudby v Komorním cyklu A Klavírní koncert č. 1 b moll op. 23 od Petra Iljiče Čajkovského, Španělské capriccio - Nikolaj Rimskij-Korsakov, Klavírní koncert č. 2 c moll op. 18 - Sergej Rachmaninov, Romeo a Julie, předehra – fantazie – Petr Iljič Čajkovskij, Milij Balakirev – Islamej, orientální fantazie a Igor Stravinskij – Petruška. Nejzajímavějším z provedených děl je geniální klavírní fantazie Islamej z tvorby Milije Alexejeviče Balakireva, která svou východní melodikou silně působí na celé generace skladatelů ruské hudby.¹⁸ Je založena na dvou kontrastních variačně rozpracovaných tématech – na ohnivě vášnivé melodii kabardinského původu a na lyricky vroucí melodii tatarské.¹⁹

V sekci Mimořádných koncertů zazněly skladby Sergeje Prokofjeva - Klavírní koncert č. 1, Nikolaje Rimského - Korsakova - Španělské Capriccio a Symfonie č. 5 d moll op. 47. - Dmitrij Šostakovič.

18 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011, str. 200, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

19 RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, str. 76

Z tohoto výčtu odehraných koncertů je zřejmé, že v 59. koncertní sezóně 2014/2015 nejvíce hraným ruským skladatelem v Brně byl Petr Iljič Čajkovskij. V Brně se rozezněly tóny jeho klavírního koncert i přede hry k baletu Romeo a Julie. Dalšími ruskými autory byli Sergej Rachmaninov, Milij Balakirev, Igor Stravinskij, Sergej Prokofjev, Nikolaj Rimskij – Korsakov a Dmitrij Šostakovič.

Jubilejní 60. koncertní sezóna 2015/2016 patřila v Brně dvěma dílům Houslový koncert D dur op. 35 a Symfonie č. 6 h moll op. 74 Patetická - Petr Iljič Čajkovskij a Dmitriji Šostakovičovi - Symfonie č. 8 c moll op. 65. Čajkovského Symfonie č. 6 h moll op. 74 Patetická je už mnoho let jednou z nejoblíbenějších a nejhranějších symfonií na světě. Vzhledem k tomu, že symfonii uzavírá pomalá a pohřební hudba, v ní viděli někteří vykladači Čajkovského předtuchu vlastní smrti.²⁰ Šostakovičova Symfonie č. 8 c moll op. 65 je druhá z jeho válečných symfonií označována jako Stalingradská stojí neprávem ve stínu Leningradské. Je to výpravná epopej o tragických osudech lidstva v době války.

61. koncertní sezóna v Brně 2016/2017 odstartovala skladbou Tři kusy pro klarinet (1918) z tvorby Igora Stravinského. Rok 2017 odstartovala skladba Dmitrije Šostakoviče - Šest písní na verše anglických básníků a sezónu 2016/2017 uzavřela v Brně skladba Symfonie č. 1, Klasická op. 25 - Sergej Prokofjev.

62. koncertní sezóna 2017/2018 začala klavírním recitálem, na kterém byla posluchačům představena tvorba Alexandra Skrjabina – Fantazie h moll op. 28. V druhém klavírním recitálu vynikala Sonáta G dur op. 37. - Petr Iljič Čajkovskij. V březnu 2018 se rozezněla v Brně nejvýznamnější symfonie Čajkovského Symfonie č. 6 h moll op. 74 Patetická. V květnu 2018 uzavřely sezónu skladby Sergeje Rachmaninova – Útes, symfonická báseň op. 7 a Petra Iljiče Čajkovského – Symfonie č. 5 e moll op. 64.

63. koncertní sezóna 2018/2019 se v čele Filharmonie Brno představil nový šéfdirigent Dennis Russell Davies. Hned první koncert pojmenovaný jako Koncert šéfdirigenta, na tomto koncertě zazněla z ruské tvorby Žalmová symfonie od Igora Stravinského. Žalmová symfonie Igora Stravinského na koncertě prohloubila tísnivou a vážnou atmosféru. Stravinského dílo pro svůj ryze vážný a biblický charakter akcentuje spíše

²⁰ KADLEC, Petr. *Petr Iljič Čajkovskij: symfonie č. 6 "Patetická"*. V Praze: Česká filharmonie, [2014]. Čtyři kroky do nového světa. Str. 8

Památku zesnulých.²¹

Do sekce mimořádných koncertů se tradičně zařadil Novoroční koncert konaný 1. ledna 2019. Na programu koncertu se objevili jubilanti, kteří v roce 2019 oslavují výročí svého narození nebo je v tomto roce připomínáno jejich úmrtí. Mezi těmito autory je i ruský skladatel Nikolaj Rimskij – Korsakov, a proto byla na koncertu uvedena jeho skladba Carská nevěsta, předehra k opeře. Carská nevěsta je jednou z 15 oper Rimského-Korsakova. Opera byla středem Korsakovova zájmu. Z dalších 14 oper jmenujme Pskoviťanka, Májová noc, Sněhurka, Mlada, Noc před Vánocemi, Sadko, Mozart a Salieri, Věra Šeloga, Nesmrtelný Kaščejev, Pohádka o caru Saltanovi, Servilia, Pan vojvoda, Pověst o neviditelném městě Kitěži a panně Fevronii, Zlatý kohoutek. Opery Korsakova můžeme rozdělit na historické a pohádkové. Pohádkový, barevný, fantazijní svět je Korsakovovi bližší než historie, proto v této oblasti vytvořil díla největší.²²

Dalším koncertem pořádaným Filharmonii Brno, kde zazněla tvorba ruského autora, byl koncert věnující se pohádkovému tématu. Dohromady se hrály tři skladby a dvě z těchto děl patřily ruským skladatelům. Jako první to byl Michail Glinka - Ruslan a Ludmila, předehra k opeře, následovaný skladbou Nikolaje Rimského - Korsakova - Šeherezáda, symfonická suita op. 35. Glinkovy opery Ivan Susanin a Ruslan a Ludmila (1838- 1842) na Puškinovu látku jsou barvitým obrazem Kyjevské Rusi v její pohádkové podobě. Exotický charakter díla dával možnost použití nových zvukových barev, smělé instrumentace a harmonie vycházející ze starobylých tónin, prvků orientálních i celotónové stupnice. Po ryze hudební stránce je toto dílo ještě bohatší než Susanin.²³

Poslední skladbou, která předvede posluchačům tvorbu ruského autora, bude Sergej Prokofjev - Symfonie č. 5 B dur op. 100.

Najít recenze a ohlasy na koncerty Filharmonie Brno je velmi obtížné. Na internetových stránkách sice existuje sekce Napsali o nás, která se spíše než koncertům věnuje rozhovorům dirigentů potažmo hostů, kteří s Filharmonii Brno vystoupili nebo se věnuje

21 PAVLICA, Lukáš: Smuteční výročí Leonarda Bernsteina s Filharmonii Brno. In: časopis Harmonie, online www.casopisharmonie.cz, číslo 11/ 2018.

22 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011, str. 204, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

23 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montaně, 2011, str. 197, 381 s., ISBN 978-80-7225-344-9.

informování o zahraničních turné, nehledě na to, že zprávy, články, upozornění a rozhovory končí již rokem 2017 a není možnost vyhledat starší informace. Tím, že filharmonie nemají archivy, je tato práce mnohonásobně těžší.

Ze zjištěných informací sahajících pět let zpátky do roku 2014 mohu opět potvrdit, že stejně jako Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín dává i Filharmonie Brno přednost klasické tvorbě před modernou. Je to dáno tím, že Češi jsou ve vážné hudbě konzervativní národ a lépe slyší na klasiku než na moderní pojetí hudby a neznámá díla. Nabyla jsem dojmu, že díla ruských skladatelů jsou vždy ve stínu jiných umělců a jsou uváděna jako doprovod hlavních představitelů, kterých se daný koncert týká.

Nejbohatšími sezónami v Brně v počtu odehraných skladeb byly pro Filharmonii Brno ty v letech 2014/2015, 2017/2018 a 2018/2019. Všechny tyto sezóny se mohly pochlubit pěti skladbami uvedenými v rámci období od začátku sezóny v září do konce sezóny v květnu. Nejvýznamnějšími skladbami byly Islamej Balakireva, Petruška Stravinského, Symfonie č. 6 h moll op. 74 Patetická Čajkovského a Šeherezáda Rimského- Korsakova. Nejhranějším z ruských autorů na českých scénách je v Brně opět Petr Iljič Čajkovskij následovaný Šostakovičem, Stravinským, Prokofjevem a Rimským – Korsakovem. Důvodů může být několik, pro českého posluchače je z celé plejády rusky tvořících skladatelů právě Čajkovskij ten nejznámější. Jeho geniálností může být i to, že se jeho koncerty, sonáty a symfonie hrají jak ve formě vážné hudby na koncertních pódii českých filharmonií, tak i jako repertoár divadel ve formě jeho nejslavnějších oper a baletů. Z hlediska tvorby byl Čajkovskij multifunkční. V Brně byla nejhranější skladbou Symfonie č. 6 h moll Patetická, která byla uvedena za posledních pět let hned dvakrát. Nejprve zazněla v 60. koncertní sezóně v letech 2015/2016 a podruhé v 62. koncertní sezóně v letech 2017/2018. Je to tím, že Čajkovského Šestá symfonie h moll op. 72 Patetická je českému publiku nejvíce známá skladba. Od čtvrté a páté symfonie se šestá liší, protože dvě dříve napsané symfonie vychází z historického hlediska, zatímco Patetická symfonie byla zpočátku chápána jako osobní zpověď autora, posléze na ni začalo být pohlíženo jako na filozofické dozrávání Čajkovského. Díky filozofickému pojetí se Patetická řadí k nejupřímnějším dílům Čajkovského. Co se týká Nikolaje Rimského – Korsakova v Brně byla možnost slyšet jeho díla Španělské Capriccio, Carská nevěsta a Šeherezáda – pohádková symfonická suita po vzoru pohádek Tisíce a jedné noci. Z díla Šostakovičova to byly především Symfonie č. 8 a Symfonie č. 5, z děl Stravinského stojí za připomenutí hudba z baletu Petruška a Tři kusy pro klarinet, z děl

Prokofjeva zazněly jeho Symfonie č. 1 Klasická, Symfonie č. 5 a Klavírní koncert č. 1. Je také logické, že ve Filharmonii Brno uvádí i moderna bohužel jsem její příklady v programu Filharmonie Brno nenašla a neměla jsem tu čest setkat se osobně s dramaturgem této filharmonie.

FILHARMONIE HRADEC KRÁLOVÉ

Filharmonie Hradec Králové byla založena v roce 1978. Filharmonie Hradec Králové vystupuje na pódii významných koncertních sál Evropy i na českých hudebních festivalech (Mezinárodní operní festival Smetanova Litomyšl, Mezinárodní hudební festival Janáčkovy Hukvaldy).

V rámci repertoáru Filharmonie Hradec Králové se budu zabývat programem jejich koncertů od roku 2015 do roku 2019. To znamená programem posledních čtyř let. Velký symfonický cyklus v 38. koncertní sezóně 2015/2016 představil v rámci svého prvního koncertu tyto skladby Klavírní koncert č. 1 b moll - Petr Iljič Čajkovskij, který byl následován Sergejem Rachmaninovem – Symfonie č. 2 a moll. Druhý koncert patřil také ruským zástupcům klasických děl. Zazněl Petr Iljič Čajkovskij – Romeo a Julie – předehra – fantazie, Michail Ivanovič Glinka – Caprice brilliant na téma aragonské jaly, Sergej Prokofjev – Klavírní koncert č. 1 Des dur, Nikolaj Rimskij – Korsakov – Španělské capriccio a nakonec zazněl Petr Iljič Čajkovskij – Italské capriccio. Poslední třetí z koncertů, který byl uveden v lednu 2016 a patřil do sekce Velkého symfonického cyklu, měl ve svém programu skladbu Sergeje Prokofjeva – Symfonie č. 10 e moll.

38. koncertní sezóně 2015/2016 měla také bohatý ruský program v Malém symfonickém cyklu. Na prvním koncertu měli posluchači možnost uslyšet skladby Igora Stravinského – Pulcinella, suita, a závěr koncertu patřil Petru Iljiči Čajkovskému - Symfonie č. 4 f moll. Druhý koncert 38. koncertní sezóny probíhající v letech 2015/2016 v Abonentní řadě Žluté Malý symfonický cyklus uvedl na českou scénu ruskou tvorbu Michaila Ivanoviče Glinky a Alexandra Porfirjeviče Borodina. Od Glinky se Hradcem Králové rozezněla předehra k opeře Ruslan a Ludmila. Z tvorby Borodina to pak byly Polovecké tance z opery Kníže Igor.

Předehra k opeře Ruslan a Ludmila Michaila Ivanoviče Glinky zahájila koncert v plném lesku. Zářivý, vyvážený a kompaktní zvuk orchestru zdobily především výborně sehrané smyčce – jak v efektních a brilantních pasážích prvních houslí, tak v expresivní melodii violoncel. Borodinovy Polovecké tance jsou skvělá, invenčně bohatá a osobitá hudba, avšak partitura skrývá řadu úskalí a místy může svádět až k barbarskému hýření zvukem. Dirigent dokázal nejen znamenitě vyvažovat veškeré tempové vztahy a přechody, ale při vší efektnosti dokázal také zvuk orchestru modelovat kultivovaně a elegantně.²⁴

39. koncertní sezóna patřila letům 2016/2017, a právě v této sezóně mohli posluchači vážné hudby navštívit dva koncerty, které měly spojitost s tvorbou ruských skladatelů. Oba koncerty byly uvedeny v Abonentní řadě Bílé Velký symfonický cyklus. První z koncertů uvedl v programu Sergeje Prokofjeva – Symfonie č. 1 D dur, Klasická 25, druhý z koncertů patřil Modestu Petroviči Musorgskému/ Maurice Ravelovi – Obrázky z výstavy.

40. koncertní sezóna 2017/2018 v Abonentní řadě Žluté Malý symfonický cyklus uspořádala koncert, na jehož programu se vystřídali dva ruští skladatelé. Pořadí skladeb na tomto koncertu bylo následující Modest Petrovič Musorgskij/ Nikolaj Rimskij-Korsakov - Noc na Lysé hoře a Sergej Vasiljevič Rachmaninov - Klavírní koncert č. 2. Rachmaninova Klavírního koncertu č. 2 se ujal sólista Ivo Kahánek hrající na klavír. Musorgského a Korsakovovu Noc na Lysé hoře stejně tak jako Elgarovu Enigmu představila Filharmonie Hradec Králové. V Abonentní řadě Červené – Cyklus Opera – balet byla v Hradci Královém uvedena Spící krasavice od Čajkovského. Balet předvedlo Šaldovo divadlo Liberec.

Zatím poslední 41. koncertní sezóna 2018/2019 a z hlediska tvorby ruských skladatelů na českých scénách patří mezi ty bohatší. Hned první koncert patřící do Abonentní řady Bílé Velký symfonický cyklus tzv. Zahajovací koncert sezóny patřil výhradně jednomu velikánovi ruské hudby a to Petru Iljičovi Čajkovskému. Z jeho děl měli posluchači možnost slyšet Polonézu z opery Evžen Oněgin, Klavírní koncert č. 2, předeheru z baletu Romeo a Julie a nakonec Labutí jezero, výběr z baletu. Čajkovského Klavírního koncertu č. 2 se ujala Elizabeth Leonskaja ovládající hru na klavír. Ostatní skladby představila

24 Recenze na koncert Filharmonie Hradec Králové – www.fhk.cz

Filharmonie Hradec Králové a dirigent Kaspar Zehnder.

Druhý koncert v Abonentní řadě Bílé se uskutečnil v dubnu 2019 a nesl název Vzpomínky na Rusko. Tématem uvedených skladeb bude spjatost s ruským prostředím. Skladby budou uvedeny v tomto pořadí Nikolaj Rimskij Korsakov - Ruské Velikonoce, předehra, Sergej Alexandrovič Kusevickij - Kontrabasový koncert a Sergej Vasiljevič Rachmaninov - Symfonie č. 3.

Abonentní řada Žlutá Malý symfonický cyklus představila v březnu 2019 Filharmonie Hradec Králové koncert s názvem Svěcení jara. Součástí programu, jak už název napovídá, byla skladba Igora Fjodoroviče Stravinského - Svěcení jara. Svěcení jara je balet na hudbu Igora Stravinského. Svěcení jara čili „Obrazy z pohanské Rusi“, jak je nazval Stravinskij, jsou rozdělené na dvě velké věty, mají však spoustu hudebně cenných a opravdu novátorských vlastností. Největší novátorství je v přístupu nástrojů. Především je to svými specifickými vlastnostmi a hráčskou technikou.²⁵

Abonentní řada Červená Cyklus Opera – balet představila v lednu 2019 Čajkovského baletní klasiku Labutí jezero, která si získala svou nesmrtelnost díky podmanivé Čajkovského hudbě. Inscenaci nacvičilo Severočeské divadlo Ústí nad Labem a Vladimír Nečas se ujal režie. Hudebních částí se ujala Filharmonie Bohuslava Martinů a dirigent Milan Kaňák.

Z posledních čtyř sezón Filharmonie Hradec Králové od roku 2015 lze zjistit, že i toto hudební těleso se v programu drží tradice a uvádí z ruských skladatelů díla konzervativnějšího rázu, než aby dávala přednost moderním skladbám vážné hudby a jejich autorům. V Hradci Králové se drží stejného přístupu jako ve Zlíně a v Brně jejichž repertoárem jsme se již zabývali v předchozí části práce. Zdá se, že tuto skutečnost je nutno vnímat jako fakt. České obecnstvo je ve své většině stále ještě konzervativní a dává tedy přednost hudební klasice před modernou.

25 KYPTA, František Alois a Jaromír PACLT, 1957. *Igor Stravinskij: stručný přehled života a tvorby k jeho pětasedmdesátinám*. Praha: Svaz československých skladatelů. Knižnice Hudebních rozhledů. Str. 23

I zde ve Filharmonii Hradec Králové je nejuváděnějším skladatelem Petr Iljič Čajkovskij. Z jeho tvorby se na programu objevily Klavírní koncert č. 1 b moll, Klavírní koncert č. 2, Italské capriccio, Symfonie č. 4 f moll, dále přede hry z baletu Romeo a Julie, Polonéza z opery Evžen Oněgin a byly také uvedeny dva balety Spící krasavice a Labutí jezero. V pořadí se drží Nikolaj Rimský – Korsakov Italské capriccio, které již bylo uváděno i Filharmonii Brno stejně tak jako Glinkova přede hra z Ruslana a Ludmily. K oblíbeným skladbám patří také Stravinského Svěcení jara a Pulcinella. Z tvorby Borodina jsou to pak Polovecké tance z opery Kníže Igor. Nejvíce skladeb ruských autorů v Hradci Králové se uvádí v Abonentní řadě Bílé tzv. Velký symfonický cyklus, následuje v četnosti ruské tvorby Abonentní řada Žlutá tzv. Malý symfonický cyklus a okrajovou abonentní řadou je Červená, která je zastoupená pouze Čajkovského balety, v nichž je Filharmonie Hradec Králové potřebná spíše na hudební části, protože samotný balet je nacvičen a představen různými seskupeními z větších divadel České republiky.

JANÁČKOVA FILHARMONIE OSTRAVA

Janáčková filharmonie Ostrava byla založena v roce 1954. Ostravský symfonický orchestr se prezentuje jak v zahraničí, tak doma a v blízkém okolí. Orchestr je také pravidelně zván k účasti na tuzemských festivalech, jako jsou Pražské jaro, Smetanova Litomyšl a další. Prvním dirigentem orchestru byl Otakar Pařík. Současným ředitelem orchestru je Jan Žemla. Jako šéfdirigent působí v Ostravě od roku 2014 Heiko Mathias Förster z Německa.²⁶

Z repertoáru Janáčkovy filharmonie budeme sledovat koncerty z posledních šesti let od roku 2013 do roku 2019, v jejichž programu zazněly skladby ruských skladatelů.

Skladby z tvorby ruských skladatelů byly uvedeny v 60. sezóně 2013/2014 v sekcích M/ Mimořádné koncerty, kde měli posluchači vážné hudby možnost slyšet Italské capriccio - Petr Iljič Čajkovskij a Houslový koncert č. 1 a moll - Dmitrij Šostakovič. Ze sekce B/ Symfonický cyklus to byly skladby Michail Glinka - Ruslan a Ludmila, přede hra, Sergej

²⁶ Filharmonie Ostrava – www.jfo.cz/ profil orchestru

Prokofjev - Koncert pro klavír a orchestr č. 2 g moll op. 16 a Petr Iljič Čajkovskij - Symfonie č. 6 h moll op. 74, Patetická. Na konci sezóny Janáčkova Filharmonie Ostrava uvedla Svěcení jara – Igor Stravinskij.

K/ Komorní cyklus obsahoval tato díla Sergej Rachmaninov – Ostrov mrtvých op. 29, Modest Petrovič Musorgskij – Písně a tance smrti pro baryton a orchestr a Dmitrij Šostakovič – Komorní symfonie pro smyčcový orchestr c moll.

A/ Symfonický cyklus nabídl skladby Sergeje Rachmaninova - Koncert pro klavír a orchestr č. 1 fis moll op. 1 a Ostrov mrtvých, symfonická báseň op. 29. Sekce C/ Láska na první poslech nabídla v 60. sezóně 2013/2014 pouze jednu skladbu Igora Stravinského – Symfonie pro dechy.

61. sezóna 2014/2015 v sekci A/ Symfonický cyklus nabídla díla Dmitrij Šostakovič – Koncert pro housle a orchestr č. 1 op. 35, následovaný skladbami Petr Iljič Čajkovskij – Bouře op. 18, Sergej Sergejevič Prokofjev – Koncert pro klavír a orchestr č. 1 Des dur op. 10 a Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 4 f moll op. 36. Ze sekce K/ Komorní cyklus to byla Čajkovského Serenáda pro smyčce C dur op. 48.

62. sezóna 2015/2016 v Ostravě uvedla tato díla ze sekce B/ Symfonický cyklus to byly Modest Petrovič Musorgskij – Noc na Lysé hoře, fantazie pro orchestra Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič – Koncert pro housle a orchestr č. 2 cis moll, op. 129 Sekce A/ Symfonický cyklus měl ve svém programu Sergeje Rachmaninova – Koncert pro klavír a orchestr č. 2 c moll a Sergeje Prokofjeva – Symfonie č. 3 c moll. Ze sekce Z/ Zahraniční koncerty ve slovenské Žilině Janáčkova filharmonie Ostrava zahrála Sergeje Rachmaninova – Klavírní koncert č. 3 d moll op. 30.

63. sezóna 2016/2017 byla, co se týká četnosti skladeb ruských autorů, nejbohatší a také záběr uvedených skladatelů je nejpestřejší. V průběhu všech koncertů, které se konaly, zazněly skladby v sekci A/ Symfonický cyklus Nikolaj Rimskij - Korsakov – Šeherezáda op. 35, Anton Rubinštejn – Koncert pro klavír a orchestr č. 4, op. 70 a Modest Petrovič Musorgskij Obrázky z výstavy. V sekci B/ Symfonický cyklus představila Janáčkova

filharmonie Ostrava tyto ruské skladatele Petr Iljič Čajkovskij – Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35, Sergej Prokofjev – Symfonie č. 1 D dur op. 25, Klasická a Sergej Prokofjev – Koncert pro violoncello a orchestr e moll op. 125. Sekce K/ Komorní cyklus obsahovala skladby Dmitrij Šostakovič – Klavírní trio d moll op. 49, Sergej Rachmaninov – Etudy – obrazy op. 39, Sergej Prokofjev – Sonáta pro klavír č. 7 op. 83, Dmitrij Šostakovič – Preludium a Fuga č. 24, Sergej Prokofjev – Prchavé vidiny op. 22 a Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 1 f moll op. 10. V sekci M/ Mimořádné koncerty byly na programu filharmonie skladby Aram Chačaturjan – Šavlový tanec z baletu Gajané, Sergej Rachmaninov - Koncert pro klavír a orchestr č. 2 c moll op. 18, Petr Iljič Čajkovskij – Trepak z baletu Louskáček a Nikolaj Rimskij- Korsakov – Španělské capriccio, op. 34. V sekci E/ Cyklus Jeunesses musicales 63. sezóny 2016/2017 obohatila Ostravu filharmonie o tato díla Sergej Kusevickij – Koncert pro kontrabas a orchestr fis moll, Alexander Glazunov – Koncert pro alt saxofon a smyčcový orchestr Es dur op. 109, Sergej Prokofjev – Koncert pro klavír a orchestr č. 1 Des dur op. 10. a Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 2 c moll op. 17 Maloruská. Sekci T/ Tuzemské koncerty reprezentovala pro tuto sezónu skladba Modesta Petroviče Musorgského – Chovanština, předehra k opeře.

64. sezóna 2017/2018 Janáčkovy filharmonie Ostrava v sekci R/ Cyklus klavírních recitálů představila skladby Modest Musorgskij – Obrázky z výstavy, Nikolaj Rimskij-Korsakov – Šeherezáda, op. 35 a Dmitrije Šostakoviče – 24 preludií a fug op. 87. Na druhém koncertu s názvem Lyrický večer se Šeherezádou ze sekce R/ Cyklus klavírních recitálů zazněla skladba Nikolaje Rimského- Korsakova Šeherezáda, op. 35. Korsakovova Šeherezáda se na ostravském pódiu objevuje celkem pravidelně. Jedná se totiž o jednu z nejzajímavějších, ale na druhé straně také nejobtížnějších skladeb pro symfonický orchestr. Ovšem ve verzi pro sólový klavír ji Ostrava zažije možná poprvé – tedy jedinečná možnost nahlédnou na toto pozoruhodné dílo inspirované pohádkami Tisíce a jedné noci, plné exotiky a orientálních melodií trochu z jiné strany. Na třetím koncertu ostravské filharmonie zaznělo dílo Dmitrije Šostakoviče – 24 preludií a fug op. 87. S touto skladbou v Ostravě před českými posluchači vystoupil ruský pianista Alexandr Melnikov.

Melnikov zahrál Šostakovičova preludia a fugy skvěle, přesně podle jeho nahrávky. Klavírista zpočátku zaujal měkkým, noblesním úhozem, velkorysou dynamickou stavbou a snahou vypíchnout z jednotlivých skladeb jejich signifikantní emoční náladu:

grotesknost, bizarnost, lyriku, hlubokou nostalgii, skepsi i čirou radost z hudební imaginace. Rytmika v některých částech vyzněla vcelku rozmazaně. Za problematičtější část bylo považováno častější nekonkrétní vedení melodie a detailnější strukturaci fugových hlasů, které se pod složitým kontrapunktickým předivem místy ztrácely. Provést kompletní celek Šostakovičových preludií a fug je hodno velkého uznání.²⁷

V sekci C/ Láska na první poslech proběhly v 64. sezóně 2017/2018 proběhly čtyři koncerty. První koncert představil skladbu Petra Iljiče Čajkovského – Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35. Druhý z koncertů uvedl skladby Petr Iljič Čajkovskij - Symfonie č. 4 f moll op. 36 a Dmitrij Šostakovič - Symfonie č. 9. Třetí z koncertů nesoucí název Opera začíná aneb přede hry a uvedl skladbu Michaila Ivanoviče Glinky - Ruslan a Ludmila. Čtvrtý koncert měl v programu Igora Stravinského – Pták Ohnivák.

V sekci K/ Komorní cyklus byly uvedeny v této sezóně dva koncerty. První s názvem Ensemble Opera Diversa uvedl dílo Dmitrije Šostakoviče – Symfonie č. 14 pro soprán, bas a komorní orchestr op. 135. Druhý z komorních koncertů představil posluchačům skladby Igor Stravinskij - Tři kusy pro smyčcové kvarteto a Dmitrij Šostakovič - Smyčcový kvartet č. 7 fis moll op. 108.

V sekci B/ Symfonický cyklus byly uvedeny tři koncerty. První pod názvem Vondráček hraje Rachmaninova. Jak už je zřejmé z názvu pianista Lukáš Vondráček zahrál skladbu Sergeje Rachmaninova - Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll op. 30. V druhém koncertu vystoupil pianista a dirigent Daejin Kim. Daejin Kim představil českým posluchačům vážné hudby skladbu Sergeje Rachmaninova - Symfonie č. 2 e moll.

Třetí koncert patřící do sekce B/ Symfonický cyklus se jmenoval Modré housle Pavla Šporcla. Tento program obsahoval skladby Leoš Janáček - Na Soláni čarták, kantáta pro mužský sbor a orchestr, Henryk Wieniawski - Koncert pro housle a orchestr č. 1 op. 14, Leoš Janáček - Taras Bulba, rapsodie pro orchestr a Petr Iljič Čajkovskij - Moskva, slavnostní kantáta op. 11.

Jeden nejžádanějších českých houslistů vystoupil spolu s Janáčkovou filharmonií Ostrava se skladbami Houslový koncert č. 1 Henryka Wieniawského, Janáčkovou skladbou Taras Bulba a slavností kantátou Petra Iljiče Čajkovského Moskva. Závěr patřil oslavné kantátě

27 BÁTŮR, Milan: Pianista Alexandr Melnikov v Ostravě: Šostakovičův komplet preludií a fug v jednom večeru vyvolal údiv a otázky. In: časopis Harmonie, online www.casopisharmonie.cz, číslo 3/2018

Moskva Petra Iljiče Čajkovského, vzácně uváděné skladbě z roku 1883, která vznikla k oslavě korunovace ruského cara Alexandra III. Skladba má šest částí a je hudební apoteózou Moskvy, která byla do začátku 18. století hlavním městem ruské říše. Jednotlivé části kantáty jsou značně kontrastní.²⁸

Sekce E/ Cyklus Jeunesses musicales předvedla Janáčkova filharmonie Ostrava v této sezóně skladbu Petra Iljiče Čajkovského – Symfonie č. 4 f moll op. 36.

65. sezóna 2018/2019 je na skladby ruských skladatelů, uvedených v Ostravě také velmi pestrá. Ze sekce A/ Symfonický cyklus posluchače vážné hudby potěšily díla Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 5 e moll op. 64 a Sergej Rachmaninov – Koncert pro klavír a orchestr č. 4 g moll op. 40. K/ Komorní cyklus měl v této sezóně pouze jeden koncert, v jehož programu se vyskytovalo dílo Sergeje Prokofjeva – Sonáta pro violoncello a klavír C dur op. 119.

R/ Cyklus klavírních recitálů se skládal ze tří koncertů. První z nich měl v programu skladbu Sergeje Prokofjeva – Sonáta pro klavír č. 8 B dur op. 84. Na druhém koncertu z klavírních recitálů vystoupil ruský pianista Alexandr Luganskij. Českému publiku nabídl také ochutnávku z děl Alexandr Skrjabin – Sonáta č. 3 fis moll op. 23 a Sergej Rachmaninov – Preludia (výběr).

Alexandr Luganskij představil ostravským posluchačům Sonátu č. 3 fis – moll, op. 23 Alexandra Nikolajeviče Skrjabina, která v jeho podání vyzněla jako magmaticky žhavá esence pozdního romantismu, v němž se už rýsovaly kontury Skrjabinova individuálně nezaměnitelného autorského stylu. Současně však nepostrádala lehkost, volnost a kontrasty v důvtipném témbrovém odstínění, které je u Skrjabina měřítkem vyspělosti klavíristy.

Vrcholem koncertu byl výběr z Preludií Sergeje Rachmaninova, z nichž Luganskij přednesl deset různých čísel z opusů 23 a 32. Luganského hra byla dynamická, v dramatických partiích dosahovala značného expresivního náboje. V pomalých částech dokázal klavírista vykreslit lyrická témata bez sentimentální patiny. Výrazově a

²⁸ BÁTOR, Milan: Modré housle Pavla Šporcla se v Ostravě rozkročily od romantické virtuozity k večerníčkům. 13. 4. 2018, ostravan.cz

technicky nejnáročnější místa zvládal s dravou energií a nadhledem, který byl ohromující. Preludia v pojetí Luganského jsou novátorské. Hledal jsem odpověď na otázku, v čem je Luganského pojetí Preludií novátorské. V nesmírně obtížných Preludiích jsem měl pocit, že právě zde se Luganskij jako umělec realizuje nejdůrazněji, jeho podání bylo strhující, s podmanivou zvukovostí, obdivuhodnou dávkou tvořivé fantazie a železné disciplíny. Bylo zřejmé, že ruské hudbě rozumí a vnímá ji, jako by rostla přímo z kořenů jeho duše.²⁹

První z koncertů Klasického cyklu/ C s názvem Půlnoc v Paříži uvedl ve svém programu tato díla Petr Iljič Čajkovskij – Scéna z baletu Labutí jezero, Nikolaj Rimskij- Korsakov – Moře a Sindibádův koráb ze suity Šeherezáda, Modest Petrovič Musorgskij – Noc na Lysé hoře a Igor Stravinskij – Pekelný tanec op. 35 z baletu Pták Ohnivák.

Další z koncertů, který měl spojitost s ruskou tvorbou a patřil do sekce B/ Symfonický cyklus, měl název Hudba napříč Evropou. V tomto koncertu zazněla skladba Dmitrij Šostakovič – Koncert pro orchestr a violoncello č. 1 Es dur op. 107. Druhý z koncertů Symfonického cyklu/ B s názvem Klavírní mág představil ve hře na klavír Federica Colliho, který se ujal ztvárnění skladby Petra Iljiče Čajkovského - Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23.

V sekci Janáčkovy filharmonie Ostrava M/ Mimořádné koncerty se počátkem ledna 2019 uskutečnil tradiční Novoroční koncert. V programu Novoročního koncertu byli také ruští skladatelé a jejich tvorba např. Alexandr Borodin - Polovecké tance z opery Kníže Igor a Aram Chačaturjan - Šavlový tanec z baletu Gajané.

1. abonentní koncert v Opavě a 4. abonentní koncert v Opavě

Poslední dva koncerty, na kterých zazní tvorba ruských skladatelů, budou uskutečněny v kostele sv. Václava v Opavě. První z koncertů konaný v dubnu 2019, kde Janáčkova filharmonie Ostrava vystoupí s neznámější symfonií Petra Iljiče Čajkovského - Symfonie č. 6 h moll „Patetická“ op. 74. Druhý z koncertů, který v Opavě proběhne na

29 BÁTŮR, Milan: Nikolaj Luganskij v Ostravě: legenda o bezbřehé virtuozitě nelže, všude jí však není zapotřebí. In: časopis Harmonie, online na www.casopisharmonie.cz, číslo 12/ 2018

konci října 2019, bude mít ve svém programu tvorbu Dmitrije Šostakoviče - Symfonie č. 9 Es dur op. 70.

Po důkladné analýze repertoáru ruské tvorby a skladatelů Janáčkovy filharmonie Ostrava od jubilejní 60. koncertní sezóny 2013/2014 můžeme konstatovat jednu důležitou skutečnost, že ostravská filharmonie zatím doslova vítězí nad všemi probranými filharmoniiemi v počtu uvedení ruských skladatelů, jejich četnosti a rozhodně má Janáčkovu filharmonie Ostrava v porovnání s dalšími českými hudebními tělesy nejbohatší a nejkomplexnější záběr všech jmen ruských autorů.

Jen od roku 2013 jsme mohli napočítat sedmdesát pět případů, kdy se v programu koncertu objevilo ruské jméno skladatele a jeho dílo. Tyto skladby jsou ve většině případů doplněny tvorbou autorů jiných národností než jen ruských, zvláště kvůli tomu, aby posluchač mohl srovnávat různá pojetí všech skladeb autorů, kteří jsou tématu koncertu a jeho koncepci nejbližší. Skladby velikánů ruské hudby si vybírají například i hosté ze zahraničí, především ruští pianisté. V některých případech je také možné, že je celý koncert postaven na skladbě jednoho skladatele nebo jsou i případy, kdy je v programu uvedena tvorba tří ruských autorů a od každého se ten večer představí jeden kus z jeho repertoáru. Je celkem logické, že uvedená díla v programech se často opakují. Většinou se tak stává další sezónu nebo i později v rámci jednotlivých filharmonií. Logickým výsledkem je také to, že se na českých scénách známější díla ruských skladatelů hrají současně ve více filharmoniích po celé České republice.

Jak jsem se již zmínila dříve, tak Janáčkovu filharmonie Ostrava je v počtu uvedení ruských skladatelů od roku 2013 od roku 2019 naprostou jedničkou v porovnání se Zlínem, Brnem a Hradcem Králové. Nejbohatšími sezónami na výskyt ruské tvorby byly 63. koncertní sezóna 2016/2017, kdy se dalo nalézt ruského autora v devatenácti případech od začátku sezóny v září do konce sezóny v květnu. Další takto bohatou sezónou byla zatím poslední 65. koncertní sezóna 2018/2019 také s devatenácti uvedenými ruských skladatelů. Na paty těmto koncertním sezónám šlape 64. koncertní sezóna 2016/2017, kdy byla tvorba ruské vážné hudby uvedena v osmnácti případech. V 60. koncertní sezóně těchto případů bylo jedenáct a v 61. koncertní sezóně 2014/2015 i v 62. koncertní sezóně 2015/2016 byla tato četnost rapidně snížena na pět koncertů. Nejdůležitějšími skladbami, jejichž uvedením se Janáčkovu Filharmonie Ostrava může chlubit, jsou Šostakovičova preludia a fugy v 64. sezóně 2017/2018, zvláště kvůli ruskému pianistovi Alexandrovi Melnikovi, který vystoupil v Ostravě před českými posluchači. Melnikov byl hlavním vystupujícím, v rámci svého klavírního recitálu R.

Druhé ruské skladbě se dostalo velkého ohlasu, díky houslistovi Pavlu Šporcovi. Tato skladba se řadí mezi vzácně uváděné skladby a jde o slavnostní kantátu Moskva z tvorby Čajkovského. Šporcl vystoupil v Ostravě, v rámci symfonického cyklu B. Mezi další populární hosty v Janáčkově filharmonii Ostrava, patřil ruský pianista Alexandr Luganskij. Ten ve svém klavírním recitálu přiblížil posluchačům skladby Skrjabinova Sonáta č. 3 fis moll, op. 23 a výběr Preludií Rachmaninova. Luganskij stejně jako Melnikov vystoupil v rámci klavírních recitálů R. Tak jako u předešlých filharmonií převládá v repertoáru v Ostravě klasika. Je to zcela přirozené, proč se pouštět do moderny, když posluchači se raději spokojí se známou tvorbou ruských skladatelů, která je už léty osvědčená. Tento trend je v repertoárech filharmonií viděn často.

Janáčkova filharmonie Ostrava ve svém programu představuje jak známé autory ruské tvorby, tak i ty méně obvyklé. Za celých pět koncertních sezón se velmi často setkáváme se jmény Petr Iljič Čajkovskij, Michail Ivanovič Glinka, Sergej Prokofjev, Dmitrij Šostakovič, Sergej Rachmaninov, Modest Musorgskij, Igor Stravinskij, Nikolaj Rimskij – Korsakov, Anton Rubinštejn, Alexandr Porfirjevič Borodin, Alexandr Nikolajevič Skrjabin, ale třeba také Aram Chačaturjan a Sergej Kusevickij.

K nejvíce hraným ruským skladatelům patří Petr Iljič Čajkovskij v letech 2013/2014 to byly tyto skladby Italské capriccio, Symfonie č. 6 h moll op. 64 Patetická, v letech 2014/2015 Serenáda pro smyčce C dur op. 48, Bouře op. 18, Symfonie č. 4 f moll op. 36, v letech 2016/2017 Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35, Trepak z baletu Louskáček, Symfonie č. 2 c moll op. 17, Maloruská, v letech 2017/2018 opět Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35, Symfonie č. 4 f moll op. 36 a poté ještě jednou byla uvedena Symfonie č. 4 f moll op. 36, Moskva, slavnostní kantáta op. 11, v letech 2018/2019 Symfonie č. 5 e moll op. 64, Scéna z baletu Labutí jezero, Roční období op. 37, Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23 a Symfonie č. 6 h moll op. 64 Patetická.

Z dalších hraných skladatelů ruského původu jmenujme Dmitrije Šostakoviče a jeho skladby v letech 2013/2014 Houslový koncert č. 1 a moll, Komorní symfonie pro smyčce C dur op. 48, v letech 2015/2016 Koncert pro housle a orchestr č. 2 cis moll, v letech 2016/2017 Klavírní trio č. 1 op. 8, Preludium a Fuga č. 24, Symfonie č. 1 f moll op. 10, v letech 2017/2018 Symfonie č. 14 pro soprán, bas a komorní orchestr, Symfonie č. 9, opět 24 preludií a fug, Smyčcové kvarteto č. 7 fis moll op. 108, v letech 2018/2019 Koncert pro orchestr a violoncello č. 1 Es dur op. 107, Koncert pro klavír a orchestr č. 4 g moll op. 40 a Symfonie č. 9 Es dur op. 70.

Trojlístek nejhranějších ruských skladatelů uzavírá Sergej Rachmaninov a jeho skladby v letech 2013/2014 Ostrov mrtvých op. 29, Koncert pro klavír a orchestr č. 1 fis moll op. 1, v letech 2015/2016 Klavírní koncert č. 3 d moll op. 30, v letech 2016/2017 Koncert pro klavír a orchestr č. 2 c moll, Etudy – obrazy op. 34, v letech 2017/2018 Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll op. 30, Symfonie č. 2 e moll, Koncert pro klavír a orchestr č. 2 c moll, poté opět Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll op. 30, v letech 2018/2019 Preludia a Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23.

Dalšími hranými ruskými autory na ostravské scéně jsou Modest Musorgskij, Sergej Prokofjev, Igor Stravinskij, Nikolaj Rimskij – Korsakov, Michail Ivanovič Glinka, Anton Rubinstein, Alexandr Porfirjevič Borodin, Alexandr Nikolajevič Skrjabin, Aram Chačaturjan a Sergej Kusevickij.

JIHOČESKÁ FILHARMONIE

Jihočeská filharmonie byla založena v roce 1981 pod původním názvem Jihočeský státní orchestr. V současnosti má 37 členů a je jedinou profesionální filharmonií v Jihočeském kraji. Od roku 2008 je šéfdirigentem Jan Talich. Orchester vedle samozřejmě interpretace hudby klasických skladatelů a skladeb vhodných pro menší orchestry i malý koncertní sál stále více sleduje i současný trend propojování žánrů, objevování nových pohledů na interpretaci a prezentaci a systematicky pracuje na stále vyšší kvalitě.³⁰

Jelikož se Jihočeská filharmonie řadí k těm menším hudebním celkům, nemá zdaleka tak propracovaný a bohatý repertoár jako ty větší např. Zlín, Brno, Ostrava, Hradec Králové, Olomouc, Plzeň a Praha. I do četnosti a množství koncertů za ostatními pokulhává a tyto koncerty nejsou v Českých Budějovicích tak časté jako v jiných městech. Odstupy mezi jednotlivými koncerty jsou měsíční někdy i dvouměsíční. Velkým nedostatkem Jihočeské filharmonie jako u jiných filharmonií je absence archivů, takže je možné vyhledat koncerty pouze z roku 2018 a 2019. Pokud již mluvíme o koncertech, na kterých zazněla tvorba ruských skladatelů, je jich pramálo. Podařilo se mi zjistit pouze tři koncerty, v

30 Jihočeská filharmonie - /www.jcfilharmonie.cz/jihoceska-filharmonie/orchestr/historie/

jejichž programu se objevila jména ruských skladatelů.

Jihočeská filharmonie také sází na osvědčenou klasiku, takže v jejím pojetí měli posluchači možnost slyšet v Cyklu koncertů A v květnu 2018 Igora Stravinského a jeho Pulcinellu – suitu z baletu. Stravinského Pulcinella vznikla v roce 1920 po válce, kdy Stravinskij opouští Švýcarsko a odchází do Francie. Pulcinella je balet založený na motivech Giambattisty Pergolesiho (1710- 1736). Orchest baletu jsou 2 flétny, 2 hoboje, 2 fagoty a 2 lesní rohy s rozsáhlou skupinou smyčců. Premiéra Pulcinelly byla uvedena v Paříži 15. května 1920. Stravinskij po úspěchu svého baletu upravil z Pulcinelly také orchestrální suitu pro koncertní provádění, s orchestrem stejným jako v originálním baletu, a známá je i Italská suita pro violoncello a klavír, rovněž odvozená z Pulcinelly.³¹

Jihočeská filharmonie v Cyklu koncertů B představila na konci května 2018 díla tří ruských autorů Petr Iljič Čajkovskij - Romeo a Julie (předehra), Alexandr Porfirjevič Borodin - Polovecké tance a Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič - Symfonie č. 10 e moll, op. 93.

Poslední z koncertů Jihočeské filharmonie z Cyklu koncertů A uskutečněný v dubnu 2019 představí z ruské tvorby skladbu Čajkovského Serenáda pro smyčce C dur, op. 48.

Z repertoáru Jihočeské filharmonie se dá lehce usoudit, že nejvíce hraným ruským skladatelem v Jižních Čechách je Petr Iljič Čajkovskij, který má své místo v repertoáru jak v Cyklu koncertů A jako Serenáda pro smyčce C dur, op. 48, tak v Cyklu koncertů B jako předehra k baletu Romeo a Julie. V cyklu koncertů má po jednom uvedení Igor Stravinskij a jeho Pulcinella a v Cyklu koncertů B po jednom uvedení Alexandr Porfirjevič Borodin: Polovecké tance a Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič: Symfonie č. 10 e moll, op. 93. Z tohoto výčtu docházím k závěru, že Jihočeská filharmonie na ruskou tvorbu není moc plodná.

31 KYPTA, František Alois a Jaromír PACLT, 1957. *Igor Stravinskij: stručný přehled života a tvorby k jeho pětasedmdesátinám*. Praha: Svaz československých skladatelů. Knižnice Hudebních rozhledů. Str. 31

KARLOVARSKÝ SYMFONICKÝ ORCHESTR

Karlovarský symfonický orchestr je nejstarším orchestrem na území Čech a jedním z nejstarších na světě. Založen byl už roku 1835 skladatelem, houslistou a dirigentem Josefem Labitzkým jako lázeňské těleso. Od července 2015 zastává funkci šéfdirigenta orchestru Jan Kučera. V současné době přináší Karlovarský symfonický orchestr milovníkům skvělé hudby kromě letních promenádních koncertů, které k lázeňskému městu neodmyslitelně patří, i pravidelné abonentní cykly i četné mimořádné projekty.³²

Abonentní cyklus A má velmi bohatý repertoár klasické ruské hudby. V roce 2014 předvedl Karlovarský symfonický orchestr skladby Sergeje Sergejeviče Prokofjeva - Symfonie č. 1 "Klasická" a Petra Iljiče Čajkovského - Variace na rokokové téma. V roce 2016 v Karlových Varech zazněly jako program Symfonického orchestru KSO díla Modesta Petroviče Musorgského - Noc na Lysé hoře, Písně a tance smrti a Obrázky z výstavy dále poté v prosinci orchestr uvedl Evžena Oněgina od Petra Iljiče Čajkovského. Rok 2017 patřil skladbám Petra Iljiče Čajkovského – Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35, Dmitrije Šostakoviče – Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll op. 77, Nikolaji Rimskému – Korsakovovi Šeherezáda op. 35 a rok byl uzavřen v červnu 2017, kdy zazněla tvorba Nikolaje Rimského – Korsakova – Předehra na ruské téma, Petra Iljiče Čajkovského - Slovanský pochod a Symfonie č. 6 h moll Patetická.

V březnu 2018 byla na programu Karlovarského Symfonického orchestru díla Petra Iljiče Čajkovského - Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35 a Symfonie č. 4 f moll op. 36. Tento koncert byl zařazen do Abonentního cyklu A. Z Abonentního cyklu B v dubnu 2018 zazněla Čajkovského Francesca da Rimini a v květnu 2018 dílo Alexandra Borodina – Kníže Igor, předehra.

Rok 2019 odstartoval v lednu Abonentním cyklem A tzv. Novoročním koncertem, na kterém zazněly skladby Petra Iljiče Čajkovského - Labutí jezero, suita z baletu, dále od Sergeje Rachmaninova – Koncert pro klavír a orchestr č. 1 fis moll op. 1 a Sergeje

32 Karlovarský symfonický orchestr - <http://www.kso.cz/cz/o-nas/orchestr>

Prokofjeva – Symfonie č. 1 D dur Klasická. Následovaly tři koncerty, které patřily do Abonentního cyklu B a zde se představila díla Sergej Prokofjev – Sinfonietta op. 48, Dmitrij Šostakovič – Komorní symfonie a Petr Iljič Čajkovskij – Romeo a Julie, fantasijní předehra.

Ruskou tvorbu pro rok 2019 ukončí v květnu 2019 koncert z Abonentního cyklu K, v jehož programu budou pouze skladatelé ruského původu. Program koncertu bude následující Petr Iljič Čajkovskij – Šest klavírních kusů op. 19, Sergej Prokofjev – Sonáta d moll op. 14 č. 2 a tři skladby Sergeje Rachmaninova – Preludia op. 23, Études – Tableaux op. 39 a Sonáta b moll č. 2 op. 36.

Střípky z programu Karlovarského symfonického orchestru

Datum 26. listopadu 2014

Koncert zahájí Symfonie č. 1 „Klasická“ Sergeje Sergejeviče Prokofjeva (1891 - 1953). Geniální hudební skladatel s osobitými tvůrčími postupy, originální melodikou, instrumentací i citovým nábojem ovládl mnoho hudebních žánrů a byl rovněž vynikajícím klavíristou a dirigentem. Jeho První symfonie zvaná „Klasická“ je dílem, kde se rodil nový styl - neoklasicismus. Prokofjev ji napsal v roce 1917. V symfonii skladatel, který jí přídomek „Klasická“ sám dal, uplatnil velké melodické skoky, nezvyklé přechody z tóniny do tóniny, melodickou linku přidělil nástrojům, které v klasicismu měly jen podpůrnou funkci, jako například trubky. Premiéru měla symfonie 21. dubna 1918 v Petrohradě. Poté zazní Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr Petra Iljiče Čajkovského (1840 – 1893). Čajkovskij skladbu napsal v roce 1876. Premiéra Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr se uskutečnila v Moskvě 30. listopadu 1877.³³

Datum 23. listopadu 2016

³³ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. str. 207, ISBN 978-80-7225-344-9.

Program koncertu tvoří díla ruského skladatele a klavíristy Modesta Petroviče Musorgského (1839 – 1881), od jehož úmrtí uplynulo letos 135 let. Přestože Musorgskij žil a tvořil v době romantismu, k romantismu jej lze řadit jen velmi okrajově. Velmi významnou roli sehrál v oblasti hudebního impresionismu. Svou osobitě nekompromisní, autentickou a citově hlubokou hudební řečí předběhl dobu, v níž žil. Realismus byl jeho základním kritériem. Musorgského hudba neokouzluje, ale strhuje, její citový náboj je tak mohutný, že běžné hudební prostředky pod jeho tíhou praskají. Jeho schopnost dosáhnout novými nekonvenčními prostředky pravého výrazu zůstává i dodnes vzorem všem současným i budoucím skladatelům. Nejvýznamnějšími jeho díly jsou opery, jejichž vrcholem je Boris Godunov, světově proslulými pak orchestrální dílo Noc na Lysé hoře a klavírní Obrázky z výstavy. Fantazii pro symfonický orchestr Noc na Lysé hoře napsal Musorgskij jako zvukovou báseň v roce 1867. Řadu partitur tohoto hudebního samouka přepracoval po jeho smrti v roce 1881 Nikolaj Rimskij-Korsakov, mezi nimi v roce 1886 i Noc na Lysé hoře. Premiérově skladba zazněla 15. října téhož roku v St. Petersburgu za řízení Rinského-Korsakova. Z tvorby Musorgského lze jmenovat ještě operu Chovanština a z nástrojové a symfonické hudby klavírní Obrázky z výstavy. Písní napsal Musorgskij 60. Nejceněnějšími cykly jsou Dětská světnička, Bez slunce a Písně a tance smrti. Cyklus Písně a tance smrti napsal Musorgskij v roce 1875. Každá se zabývá smrtí poetickým způsobem, i když vyobrazení jsou realistická v tom, že se zabývají tématy, která nebyla v Rusku té doby neobvyklá - smrt dítěte, smrt v mládí, opilý nešťastník a válka. Musorgského písňový cyklus je považovaný ve svém oboru za mistrovské dílo. Stejně jako jiní skladatelé se Musorgskij v cyklu vyrovnává s fenoménem smrti, rozdíl je v tom, že u něj smrt, byť si zachovává svůj děsivý majestát, je přijímaná s odevzdaností jako utěšitelka, jako smíření a vysvobození z utrpení a prázdnoty života. Suitu Obrázky z výstavy napsal Musorgskij původně jako klavírní dílo, později jej však upravili pro orchestr mnozí hudební skladatelé. Nejznámější a kongeniální je však orchestrální úprava od francouzského skladatele Maurice Ravela, který svou vynikající instrumentací dílu vdechl nový rozměr. Suita byla dokončena v roce 1874.³⁴

Datum 1. prosince 2016

Evžen Oněgin

³⁴ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. str. 203, ISBN 978-80-7225-344-9.

Petr Iljič Čajkovskij (1840 - 1893) napsal svou světově proslulou operu v letech 1877-78. Námět opery pochází z tvorby Puškina. V opeře se řeší společenská krize, kterou tehdy prožívala šlechtická ruská třída. Postava Taťány tu ztělesňuje kladné rysy ruského ženství a Oněgin člověka plného rozporů tzv. zbytečného člověka a představuje záporné rysy.³⁵

Datum 2. března 2017

Koncert pro housle a orchestr D dur Petra Iljiče Čajkovského (1840 - 1893) je jedním z nejznámějších houslových koncertů a je považován také za jeden z technicky nejnáročnějších. Dílo je známé svojí bezprostředností a lehkostí.

Datum 31. března 2017

Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll Dmitrije Dmitrijeviče Šostakoviče (1906 – 1975). Šostakovič napsal tento Houslový koncert v letech 1946 – 1947. Premiéra proběhla 29. října 1955. V druhé části koncert zazní symfonická suita Šeherezáda Nikolaje Andrejeviče Rimského - Korsakova (1844 - 1908), významného romantického skladatele. Jeho díla jsou často inspirována náměty z oblasti lidové slovesnosti, zejména pohádek. Příběhy Tisíce a jedné noci inspirovaly mnoho lidí, nechal se jimi ovlivnit i Rimskij-Korsakov. Výsledkem byla suita o čtyřech částech, volně pojaté hudební vyprávění o Sindibádovi, careviči Kalendáři a princezně. Pojítkem mezi nimi jsou krátké introdukce a mezihra napsané pro sólové housle. Ty představují samu Šeherezádu vyprávějící tyranskému sultánovi své poutavé příběhy. Suita se vyznačuje dvěma typickými znaky ruské hudby, speciálně Rimského - Korsakova - pestrou instrumentací a v ruské říši hluboce zakořeněnou fascinací vším orientálním. Skladatel dílo zkomponoval v roce 1888 a premiéra Šeherezády proběhla 28. října 1888, poté se suita rozšířila do celého světa, aby se počátkem 20. století stala legendou a zajistila skladateli světovou proslulost. Šeherezáda je jedno z nejpozoruhodnějších děl ruské a světové symfonické tvorby z tohoto období. Kouzlo této barevné fresky tkví v geniální instrumentaci a v sugestivně náladové harmonii. V instrumentaci a v mísení domácích prvků s orientální zvukově barevnou náladou, lze spatřit jeden z důležitých hudebních elementů, který měl velmi podstatný vliv na vývoj soudobé ruské a evropské hudby 20. století jmenovitě z

35 RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury. Str. 111

ruských skladatelů na Igora Stravinského.³⁶

Datum 2. června 2017

V úvodu zazní Předehra na ruská témata Nikolaje Andrejeviče Rimského-Korsakova (1844 – 1908). Předehru napsal v roce 1866, Premiéra se uskutečnila 8. května 1880 v Moskvě. Díla Nikolaje Rimského-Korsakova jsou často inspirována náměty z oblasti lidové slovesnosti, zejména pohádek. Hudbu komponoval v několika žánrech, především však psal opery a symfonickou hudbu. Následně zazní dvě díla Petra Iljiče Čajkovského (1840 – 1893), první Slovanský pochod napsal Čajkovskij v roce 1876. Premiéra díla se uskutečnila 17. listopadu 1876 v Moskvě. Koncert vyvrcholí Symfonií č. 6 h-moll „Patetickou“, jde o poslední Čajkovského symfonii a skladatel ji věnoval svému synovci Vladimíru Davydovovi.

Datum 14. března 2018

Koncert věnovaný dílům Petra Iljiče Čajkovského (1840 – 1893) uvede Koncert pro housle a orchestr D dur. Čajkovského houslový koncert je jedním z nejznámějších houslových koncertů a je považován také za jeden z technicky nejnáročnějších. Kompozice je plná krásných melodií, má zřetelnou stavbu a také je nezapomenutelně ruská. Symfonii č. 4 f moll psal Čajkovskij v letech 1877 – 1878. Počínaje tímto dílem, silně osobním a expresivním, začala symfonie Čajkovskému sloužit jako lidský dokument - dramatický, autobiografický, týkající se psychologických záležitostí. Symfonie se stala jádrem orchestrálního repertoáru a zůstává jednou z nejčastěji prováděných symfonií konce 19. století. Premiéra se odehrála v Moskvě 22. prosince 1878.³⁷

Datum 19. dubna 2018

Koncert uvede symfonická báseň Francesca z Rimini Petra Iljiče Čajkovského (1840 - 1893). Skladbu z října 1876 založil na pátém zpěvu z Božské komedie italského básníka

³⁶ RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury. Str. 100

³⁷ ŠEDA, Jaroslav, 1953. *Petr Iljič Čajkovskij: k 60. výročí jeho úmrtí*. Praha: Gramofonové závody. Str. 20

Danta Alighieriho. Čajkovským zvolená scéna popisuje nešťastnou lásku patricijské dcery Francescy da Riminia Paola, bratra jejího manžela Giovanniho. Giovanni odhalí jejich milostný poměr a zabije je. Skladatel rozdělil dílo do tří částí - temná první část, stejně jako disonantní třetí část, líčí pekelná muka Francescy a Paola, zatímco prostřední část vyjadřuje jejich vzájemnou lásku. Premiéra díla byla 24. února 1877 v Moskvě.

Datum 11. května 2018

Koncert zahájí předehra k opeře Kníže Igor ruského skladatele období romantismu Alexandra Porfirjeviče Borodina (1833 - 1887). Tato opera je skladatelovým nejznámějším dílem, které obsahuje skladbu „Polovecké tance“, často uváděné samostatně. Operu, na níž začal skladatel pracovat v roce 1869, dokončili po jeho smrti Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov a Alexandr Konstantinovič Glazunov. Předehra z opery Kníže Igor zní dodnes často z koncertních pódíí.³⁸

Datum 5. ledna 2019

Koncert uvede suita z baletu Labutí jezero Petra Iljiče Čajkovského (1840 - 1893). Autor hudbu zkomponoval v letech 1875 - 1876 a jde spolu s Prokofjevovým baletem Romeo a Julie o nejhranější a nejpoblárnější balet. První premiéra Labutího jezera se konala v březnu 1877 v Moskvě. Následoval Koncert pro klavír a orchestr č. 1 Sergeje Rachmaninova (1873 – 1943). Rachmaninov byl vynikající klavírista a komponoval tedy především pro klavír. První klavírní koncert napsal v roce 1891. Koncert vyvrcholí Symfonií č. 1 „Klasickou“ Sergeje Sergejeviče Prokofjeva (1891 - 1953).

Datum 23. ledna 2019

Koncert uvede Sinfonietta Sergeje Sergejeviče Prokofjeva (1891 - 1953). Geniální skladatel s osobitými tvůrčími postupy, originální melodikou, instrumentací i citovým nábojem, napsal skladbu v roce 1909 a následně ji dvakrát upravil. Nejprve v roce 1914, finální podobu získala v roce 1929. Premiéra konečné verze se uskutečnila 18. listopadu

38 RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury. Str. 80

1930. Sinfonietta, uváděná poměrně zřídka, upomíná na známější dílo, známé jako Klasická symfonie.

KOMORNÍ FILHARMONIE PARDUBICE

Komorní filharmonie Pardubice patří již od svého založení v roce 1969 mezi špičkové české orchestry. Koncertuje a pravidelně se účastní nejvýznamnějších festivalů v České republice, jakými jsou Mezinárodní hudební festival Pražské jaro, Smetanova Litomyšl, Janáčkův máj Ostrava, Mezinárodní hudební festival Český Krumlov a další. Od srpna 2014 je šéfdirigentem orchestru Peter Feranec. Komorní filharmonie vystupuje na prestižních evropských pódii, koncertovala také v USA, v Japonsku a Číně.³⁹

Komorní filharmonie Pardubice disponuje také ve svém repertoáru: tvorbou ruských skladatelů, stejně jako i všechny předchozí filharmonie. Ze zjištěných informací, o repertoáru v letech 2013 - 2019, můžeme vysledovat, že skladby se na české scéně docela opakují. V Pardubicích nejsou koncerty s ruskými hudebními autory tak bohaté, jako byly například v Ostravě. Výběr se drží klasického pojetí vážné hudby, ale je možné objevit i autory modernějšího pojetí ruské vážné hudby. Z nich můžeme jmenovat Rodiona Ščedrina a jeho skladbu Carmen, suitu z baletu, kterou měli posluchači možnost slyšet v roce 2015. Z klasického pojetí ruské vážné hudby uvedla Komorní filharmonie Pardubice dvakrát dílo Sergeje Prokofjeva – Symfonie č. 1 D dur op. 25 Klasická. Stalo se tak v letech 2013 a 2015. Dalšími díly, které lze zařadit do klasické tvorby je Igor Stravinskij - Concerto in Es Dumbarton Oaks zařazené v repertoáru v roce 2013 a Pulcinella, suite z baletu, která byla uvedena v lednu 2019. Dalším ruským skladatelem, který byl uvedený vícekrát, je Petr Iljič Čajkovskij. Poprvé jako Koncert pro housle a orchestr D dur op. 35 v roce 2013, podruhé jako Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr op. 33 v roce 2018. V repertoáru Komorní filharmonie Pardubice se objevili také Michail Ivanovič Glinka - Ruslan a Ludmila, předehra k opeře v roce 2015, Dmitrij Šostakovič – Sinfonietta pro smyčce a tympány op. 110 v roce 2016 a Modest Musorgskij – Svítání na řece Moskvě, předehra k opeře Chovanština v roce 2018.

39 Komorní filharmonie Pardubice - www.kfpar.cz

Musorgského lidové hudební drama Chovanština, jež vzniklo v letech 1873- 1880 pouze v klavírním znění svou stavebnou ústrojností a podrobným hudebním zpracováním ještě snad předčí Borise Godunova. Poprvé byla tato opera uvedena soukromě v roce 1886, veřejně teprve v roce 1911. Realisticky pravdivá dějová osnova se tu rozpadá v řadu dramatických a velmi vznosných kulturních obrazů z doby rozkolnického hnutí za carevny Žofie, sestry Petra Velikého. Chovanština je geniální syntézou hluboké tragiky a podivuhodné vnitřní síly trpícího ruského člověka v době samoděržaví, jež je tu vyjádřena psychologickoanalytickým ztvárněním dané předlohy. Rozlehlost dějového námětu a poměrná statická dvou posledních dějství zdržují částečně spád dějové akce, ale přes to všechno je to hudební drama plné vnitřního života, záměrně v jednotném stavebném proudu dramatické linie. Syntéza realismu a slovanské lyrické něhy, vyjádřené stupňující se melodickou zpěvností, to jsou dva základní znaky této opery, které tak výrazně odlišují ruské hudební drama od ostatní světově hudebně dramatické tvorby a opětovně ji přibližují českému opernímu typu a člověku. I když se Musorgskij zabýval kompozicí Chovanštiny 17 let, přece ji nedokončil.⁴⁰ Komorní filharmonie představila posluchačům vážné hudby předehru k této opeře Chovanština s názvem Svítání na řece Moskvě.

MORAVSKÁ FILHARMONIE OLOMOUC

Moravská filharmonie patří k předním a nejstarším symfonickým orchestrům v České republice. Sídlí v Olomouci, v historické metropoli Moravy. Za více než 70 let svého působení si vytvořila mimořádně rozsáhlý a rozmanitý repertoár. Moravská filharmonie Olomouc vystupuje na českých festivalech i v zahraničí. Festivaly Moravské filharmonie Olomouc jsou Dvořákova Olomouc, konaný vždy v květnu, a Mezinárodní varhanní festival, konaný vždy v září. Pravidelně pořádá i Mezinárodní dirigentské kurzy. Šéfdirigentem Moravské filharmonie Olomouc je Petr Vronský.⁴¹

⁴⁰ RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury. Str. 89

⁴¹ Moravská filharmonie Olomouc - /www.mfo.cz/profil-orchestr

Moravská filharmonie Olomouc ve svém repertoáru předvádí díla všech skladatelů z celého světa, a proto ani tvorba ruských hudebních autorů nemůže být opomenuta. Stejně jako předchozí filharmonie se i Moravská filharmonie Olomouc preferuje klasického pojetí ruské vážné hudby. Moravská filharmonie Olomouc sází na konzervativnost. I v Olomouci se setkáváme s absencí archivu, takže je možné pouze zjistit informace, které se týkají posledních dvou let od roku 2017 do roku 2019. Moravská filharmonie Olomouc uvádí tvorbu ruských autorů především na koncertech řady A, které patří do Velkého symfonického cyklu. Ve Velkém symfonickém cyklu se postupně vystřídali skladatelé Borodin, Rachmaninov, Čajkovskij, Glinka a Stravinskij. Největší množství uváděných děl připadalo na Petra Iljiče Čajkovského a Alexandra Borodina. Celkem tři skladby za poslední dva roky uvedla Moravská filharmonie Olomouc v koncertní řadě R. Tyto koncerty jsou komornější než koncerty v koncertní řadě A. Zde měli posluchači možnost slyšet Arama Chačaturjana – Maškaráda, suite, Petra Iljiče Čajkovského – Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr a Modest Musorgského – Obrázky z výstavy. Z mimořádných koncertů připravila filharmonie čtyři díla pro svoje posluchače v čele s Šostakovičem a jeho dvěma symfoniemi, Čajkovským a Stravinským.

Většina koncertů, v jejichž programu se objevují ruští autoři, je zařazena do Koncertní řady A – Velký symfonický cyklus. V letošní sezóně jsou to všechny čtyři koncerty. V roce 2018/2019 jsou to Alexandr Porfirjevič Borodin – Symfonie č. 2 h moll „Bohatýrská“ uvedená v říjnu 2018, Sergej Rachmaninov – Symfonické tance op. 45 uvedené v listopadu 2018, Petr Iljič Čajkovskij - Symfonie č. 5 e moll op. 64 uvedená v březnu 2019 a znovu Petr Iljič Čajkovskij - Koncert pro housle a orchestr op. 35 uvedený v květnu 2019.

V sezóně 2017/2018 v Koncertní řadě A to byli Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 4 f moll uvedená v listopadu 2017, Michail Ivanovič Glinka – Ruslan a Ludmila, předehra k opeře, Igor Stravinskij – Pulcinella, suite z baletu, Sergej Rachmaninov – Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll uvedené v únoru 2018. V Koncertní řadě R to byli Aram Chačaturjan – Maškaráda, suite, Petr Iljič Čajkovskij – Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr a Modest Musorgskij – Obrázky z výstavy uvedené v dubnu 2018. Z Mimořádných koncertů byli na programu Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 9 Es dur, Igor Stravinskij – Pták Ohnivák, suite uvedené v září 2017 a opět Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 1 f moll a Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 5 e moll.

Borodinova Symfonie č. 2 h moll „Bohatýrská“ vznikala v období sedmi let 1869- 1876. Je to typicky ruské dílo, a to jak v melodii, tak v rytmu a v harmonické barevnosti. Zvláště myšlenkově nevšední střední volná věta, Andante, vyniká mohutnou epickou šíří. Její tragicky chmurné náladě tvoří účinný kontrast tóny bujného, bohatýrského veselí, které místy vyúsťuje do široce založených monumentálních cyklů. Odtud také nazval Stasov skladbu symfonií Bohatýrskou.⁴²

PLZEŇSKÁ FILHARMONIE

Plzeňská filharmonie, dříve Plzeňský rozhlasový orchestr, je těleso s pevnou tradicí a renomé a je orchestrem žádaným na jevištích v České republice i v zahraničí. Orchestr podniká četná zahraniční turné a vystupuje na prestižních pódii Evropy a USA. Od roku 2013 je pořadatelem festivalu Smetanovské dny. Šéfdirigentem orchestru je od roku 2013 Tomáš Brauner, od roku 2014 je hlavním hostujícím dirigentem Ronald Zollman.⁴³

Plzeňská filharmonie patří k hudebním seskupením, která do svého repertoáru zařazují skladby ruských skladatelů. Plzeňská filharmonie patří k těm filharmoniím, jejichž repertoár týkající se ruských autorů je chudší, než tomu bylo například u Janáčkovy filharmonie Ostrava. I v Plzni podle zjištěných údajů má větší ohlas u posluchačů vážné hudby klasika.

Ze zjištěných informací z repertoáru od roku 2017 jsou na plzeňské scéně uváděny díla těchto ruských autorů především v sekcích Klasická řada/ A a Klasická řada/ B. Z Klasické řady/ A to byli tito ruští skladatelé a jejich díla Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 4 f moll, op. 36 uvedená v září 2017, Sergej Prokofjev – Předehra na židovské téma, Koncert pro housle a orchestr č. 2 uvedené v rámci jednoho koncertu v březnu 2018.

Z Klasické řady/ B měli posluchači plzeňské vážné hudby možnost slyšet skladby Sergej

⁴² RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury. Str. 82

⁴³ Plzeňská filharmonie - www.plzenskafilharmonie.cz/plzenska-filharmonie/

Rachmaninov – Koncert pro piano a orchestr č. 2 C dur, op. 18 uvedený v březnu 2018. V sezóně 2018/2019 to pak byli Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 9 Es dur, op. 70 uvedená v březnu 2019 a Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 2 c moll, op. 17 „Maloruská“.

Z tohoto výčtu je zřejmé, že nejhranějším autorem ruské vážné hudby je Petr Iljič Čajkovskij, který byl uveden v repertoáru Plzeňské filharmonie posledních dvou let dvakrát. Stejná frekvence je i u Sergeje Prokofjeva, který byl také uveden dvakrát, ale ne v různém časovém období, pouze byly jeho dvě skladby v programu jednoho koncertu.

V závěsu za Čajkovským a Prokofjevem zůstávají Dmitrij Šostakovič a Sergej Rachmaninov, kteří byli uvedeni pouze jednou pro české posluchače vážné hudby. I tak je zřejmé, že by Plzeňská filharmonie měla svůj repertoár koncertů doplnit o další jména ruských velikánů a jejich děl, aby se záběr hraných skladatelů stal bohatším.

RUSKÁ A SOVĚTSKÁ HUDBA V PLZNI 1863 - 1978

Západočeská oblast se poměrně úzce přimyká svým hospodářským a kulturním životem k pražskému centru. Zejména světově proslulá lázeňská střediska Karlovy Vary a Mariánské Lázně měla do značné míry svébytný hudební vývoj, protože ruští a sovětsí skladatelé a reprodukční umělci byly častými hosty v našich lázních, ať už jako dirigenti, zpěváci v koncertních sálích nebo jako pacienti či turisté.⁴⁴

První průkopníci

Pro veřejné uvádění ruské hudby v Plzni byly dány podmínky teprve v šedesátých letech 19. století. Tehdy v Praze vznikl pěvecký spolek Hlahol a došlo k prvním přátelským návštěvám významného vůdce pokrokové skupiny ruských hudebníků, Milije Alexejeviče Balakireva. V únoru 1867 uvedl Balakirev v Praze Glinkovu operu Ruslan a Ludmila a Jan Nepomuk Mayr znovu připravil operu Ivan Susanin, která měla premiéru 29. srpna 1866. V roce 1866 se do Plzně přistěhoval skladatel a učitel zpěvu Jindřich

44 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 11, str. 165, 8 str. obr. příl.

Pech se sestrou Eliškou, známou pod básnickým jménem Eliška Krásnohorská. Pech krátce předtím, než přišel do Plzně, působil v Moskvě jako učitel hudby. Od roku 1867 ve zpracování pěveckého spolku Hlaholu nacházíme skladby Glinkovy a Rubinštejnovy.⁴⁵ Na sklonku šedesátých let 1869 dala Plzeň Rusku houslistu Jana Hřímálého. Ten studoval na moskevské konzervatoři a přátelsky se stýkal se slavnými ruskými skladateli Čajkovským a Tanějevem. Jan Hřímálý zemřel v Moskvě roku 1915.⁴⁶

Hynek Palla v čele filharmonického spolku

V letech 1882/1896 vyvíjel záslužnou činnost filharmonický spolek v Plzni. V jeho čele stál Hynek Palla. V Plzni se hrály díla Čajkovského, Rubinštejna a Glinky. První plzeňské provedení houslového koncertu Čajkovského se uskutečnilo v dubnu 1883.⁴⁷ Značný význam pro formování vztahů mezi Českem a Ruskem měly návštěvy Čajkovského v Praze v letech 1888 a 1892.⁴⁸

Ruská díla ve spolicích Hlahol a Smetana do roku 1914

Hlahol po Pechově a Pallově odchodu z vedení sboru neměl nikoho, kdo by propagoval ruskou hudbu a navázal na Pechův a Pallův odkaz. Podstatně lepší výsledky v propagaci ruské hudby přinesla sbormistrovská éra Norberta Kubáta. Za jeho éry se Plzni představila díla Rubinštejna (Bezvětrí a Šťastná plavba), Borodina (Kníže Igor) a Glinky (Ivan Susanin). Pěvecký sbor Smetana si všiml ruské vokální tvorby za sbormistra Bohuslava Beneše (1901-1905). S jeho odchodem upadl i zájem o tuto původní slovanskou oblast.⁴⁹

První ruské opery na plzeňské scéně

V roce 1868 byla v Plzni zřízena stálá opera Pavlem Švandou. Za ředitelování jeho syna Pavla Švandy mladšího se v Plzni hrály opery Evžen Oněgin, která měla premiéru 21.

45 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 13, str. 165, 8 str. obr. příl.

46 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 14, str. 165, 8 str. obr. příl.

47 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 15, str. 165, 8 str. obr. příl.

48 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 16, str. 165, 8 str. obr. příl.

49 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 17, str. 165, 8 str. obr. příl.

listopadu 1892 a do roku 1894 se dočkala dvanácti repríz. Další opera byla rovněž od Čajkovského *Piková dáma*, která byla uvedena 26. ledna 1895. Mimořádně nadšenou odezvu mělo u plzeňského publika vystoupení ruského baletu v roce 1894. Vedoucím taneční skupiny byl Dimitrij Ivanov. Třetí ruskou zpěvohrou byl Glinkův *Ivan Susanin*, který měl premiéru 15. února 1990.⁵⁰

Ruská komorní díla v Plzni (1894-1945)

České kvarteto již na svém prvním plzeňském koncertu na jaře 1894 dalo najevo své sympatie k ruské hudbě a zvolilo jako přídavek *Andante cantabile* z Čajkovského kvartetu D dur. Dne 24. března upozornil na přátelský slovanský národ na východě studentský spolek Radbuza ruským večerem. Soustavněji bylo možno propagovat ruskou hudbu ve Sdružení pro komorní hudbu (v průměru osm abonementních koncertů ročně) v letech 1908 až 1955. Nejvýrazněji pronikala ruská hudba do Plzně v dobách, kdy dával český lid zvláště důrazně najevo své sympatie k Rusku, za první světové války a na rozhraní dvacátých a třicátých let. Za druhé světové války byla Němci ruská hudba v našich zemích násilně umlčena.⁵¹

Symfonická ruská tvorba v Plzni 1900-1945

Největším přínosem byly pro Plzeň koncerty České filharmonie. V únoru 1902 to byla Čajkovského slavnostní ouvertura 1812. Z novoruské školy jsme poznali Rimského-Korsakova a jeho *Šeherezádu* nebo Borodina a jeho *Bohatýrskou symfonii*. Druhým stálým orchestrem v Plzni byla od roku 1919 amatérská Plzeňská filharmonie.⁵²

Ruské opery a balet v Plzni 1920-1945

Prvním ruským baletem na plzeňské scéně bylo *Labutí jezero* (1921). Toto dílo Čajkovského nastudoval baletní mistr František Bálek. Druhým baletem byl na vyžádání publika *Louskáček* (1924). V říjnu 1924 byla uvedena cenná dramatická práce

50 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 20, str. 165, 8 str. obr. příl.

51 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 23, str. 165, 8 str. obr. příl.

52 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 26, str. 165, 8 str. obr. příl.

Sovětská a ruská komorní tvorba 1945-1963

Propagací ruské a sovětské hudby se v letech 1945-1953 věnoval Plzeňský hudební kruh, jehož zakladatelem byl Oldřich Filipovský. V Plzeňském kruhu byly věnovány ruské a sovětské hudbě celé večery 1945, 1948, 1949 a 1953.⁵⁴ Jestliže do květnové revoluce 1945 byla díla sovětských skladatelů vkládána do pořadí plzeňských koncertů jen velmi vzácně, nastal v tomto směru po roce 1945, a zvláště v padesátých letech, potěšitelný obrat. Správné bylo, že umělci a obecnost orientovali svou pozornost především ke dvěma vůdčím zjevům sovětské hudby, Šostakoviči a Prokofjevovi.⁵⁵

Ruská a sovětská hudba v plzeňských pěveckých souborech 1945- 1963

Před rokem 1945 byla sovětská sborová tvorba a capella pro naše soubory prakticky nedostupná. Po květnové revoluci 1945 se situace změnila. Do pěveckých těles vstupovali noví členové s přirozenou touhou poznat sborová díla spřátelených národů Sovětského svazu.⁵⁶ Záslužnou práci tu vykonaly mládežnické, žákovské a pionýrské soubory, které uváděly sovětské mládežnické, budovatelské, vojenské i lidové písně.⁵⁷

Publicistická práce v Plzni se vztahem k ruské a sovětské hudbě 1945-1963

Propagátorem byl Emil Holý, první ředitel Hudební školy Bedřicha Smetany v Plzni. Holý působil před příchodem do Plzně v Rusku ve Voroněži. Psal statě a práce o ruské a sovětské hudbě.⁵⁸

53 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 27, str. 165, 8 str. obr. příl.

54 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 33, str. 165, 8 str. obr. příl.

55 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 35, str. 165, 8 str. obr. příl.

56 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 35, str. 165, 8 str. obr. příl.

57 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 38, str. 165, 8 str. obr. příl.

58 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 39, str. 165, 8 str. obr. příl.

Ruská a sovětská symfonická a kantátová díla v Plzni v letech 1945-1963

Jako dříve, i po roce 1945 přispívala k obohacení symfonických pořadů v Plzni Česká filharmonie. Do popředí se dostává Symfonický orchestr Československého rozhlasu v Plzni. Nejčastěji hraným autorem v západních Čechách byl Petr Iljič Čajkovskij.⁵⁹ Když se v Plzni v roce 1955 ustavilo Pěvecké a orchestrální sdružení západočeského učitelstva, byl dán základ i k provádění velkých kantátových ruských a sovětských děl. V padesátých letech se ustavil při pedagogickém oddělení Městské hudební školy B. Smetany malý žakovský orchestr. Jeho zakladatelem byl Josef Bartovský. V jeho repertoáru byla díla Glinkova, Glazunova a Chačaturjana.⁶⁰

Ruská a sovětská hudba v Plzni 1964-1978

V začátku šedesátých let kladný vývoj v seznamování plzeňské veřejnosti s ruskou a sovětskou hudební tvorbou pokračoval. 24. listopadu 1977 je v Divadle Josefa Kajetána Tyla nastudována kantáta Ivan Hrozný od Sergeje Prokofjeva. Z plzeňských inscenací nemůžeme nezpomenout výborné nastudování opery Pskovanka od Nikolaje Rimského-Korsakova a balet Anna Kareniny od Rodiona Ščedrina.⁶¹

PKF-PRAGUE PHILHARMONIA

PKF – Prague Philharmonia vznikla v roce 1994 z iniciativy dirigenta Jiřího Bělohlávka (1946-2017) pod názvem Pražská komorní filharmonie. Dnes patří mezi nejrespektovanější nejen české, ale i světové orchestry, což potvrzují pravidelná zahraniční turné a nahrávací projekty pro nejrenomovanější světová vydavatelství. Od počátku sezony 2015–16 stojí v jejím čele francouzský dirigent Emmanuel Villaume.⁶²

Z koncertů Prague Philharmonia v nichž se objevuje tvorba ruských autorů je to sekce Orchesterální řada A, Zahraniční turné Z a Komorní cyklus K. Nejbohatší sekcí na ruské

59 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 42, str. 165, 8 str. obr. příl.

60 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 44, str. 165, 8 str. obr. příl.

61 ŠPELDA, Antonín. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1979. str. 53, str. 165, 8 str. obr. příl.

62 PKF- Prague Philharmonia - www.pkf.cz

skladatele je Komorní cyklus K, následuje Zahraniční turné Z a sekce uzavírá Orchestrální řada A.

Ruských autorů v porovnání s jinými filharmonii je málo a především se drží klasické vážné hudby. Tyto koncerty nejsou vůbec pravidelné, většinou jsou to tak dva ročně. Plusem PKF- Prague Philharmonia je výběr skladeb, které jsou na českých scénách v pozadí nebo dokonce raritou. Ve frekvenci nejvíce hraných ruských autorů se v Praze drží v sekci Orchestrální řada A - Petr Iljič Čajkovskij – Suita č. 3 G dur op. 55 uvedená v dubnu 2018 a Sergej Rachmaninov – Písň op. 4, 14, 21, 26 a 28 uvedené v květnu 2018. V sekci Zahraničního turné Z to byli Petr Iljič Čajkovskij – Koncert pro klavír a orchestr č. 1 b moll op. 23 uvedený v březnu 2018 a Sergej Prokofjev – Symfonie č. 1 D dur op. 1 Klasická uvedená v květnu 2018. Z Komorního cyklu K byli uvedeni tito skladatelé Petr Iljič Čajkovskij – Pět romancí pro mezzosoprán a klavír v říjnu 2017, Dmitrij Šostakovič – Klavírní trio č. 1 c moll op. 8 v březnu 2019 a Sergej Prokofjev – Pět kusů z baletu Popelka v květnu 2019.

Z programu Prague Philharmonia bylo možné zjistit pouze informace o repertoáru filharmonie posledních dvou let. Tak jako u ostatních filharmonii vidím v Praze absenci archivu. Ze zjištěných informací je jasné, že největší prostor, pokud mluvíme o tvorbě ruských skladatelů, dostávají tradičně Petr Iljič Čajkovskij, Sergej Rachmaninov a Dmitrij Šostakovič. Ostatní jména ruských autorů se prakticky v repertoáru PKF neobjevují.

SEVEROČESKÁ FILHARMONIE TEPLICE

Severočeská filharmonie Teplice je jediným profesionálním symfonickým orchestrem v Ústeckém kraji. Zakládací listina a úřední schválení orchestru nese letopočet 1838. V roce 1948 vzniklo nové hudební těleso - Městský lázeňský orchestr. Pravidelně též účinkuje na významných koncertních pódii hudebních festivalů, například Pražské jaro, Janáčkův máj, Festival Český Krumlov, Janáčkovy Hukvaldy, Mahler Jihlava Hudba tisíců, Festival Mitte Europa a České doteky hudby. Od září 2018 je jmenován novým šéfdirigentem Petr Vronský, který přináší do dramaturgie nové prvky s důrazem na českou hudbu. Svou bohatou uměleckou činností se Severočeská filharmonie Teplice

stala významnou kulturní institucí kraje, která sdružuje nejlepší profesionální umělce v regionu, a která se nemalou měrou podílí na kulturním životě města Teplice a celého Ústeckého kraje.⁶³

Severočeská filharmonie Teplice zařazuje rovněž do svého programu díla ruských skladatelů pro posluchače vážné hudby. I teplická scéna upřednostňuje klasiku před moderní hudbou. V porovnání s repertoárem Prague Philharmonia nebo Plzeňské filharmonie má Severočeská filharmonie bohatší výběr ruských autorů i jejich děl. Z toho vyplývá, že i frekvence odehraných koncertů, na jejichž programu figurují ruští klasikové, má menší časový odstup mezi jednotlivými uvedenými.

Ze zjištěných informací z koncertních katalogů Severočeské filharmonie Teplice od roku 2012 jsem zjistila, že není žádným překvapením, že nejhranějším a nejoblíbenějším skladatelem ruské tvorby je Petr Iljič Čajkovskij. Jeho skladby jsou přítomny v repertoáru od roku 2012 do roku 2019. Frekvence tohoto autora a jeho skladeb v repertoáru tohoto hudebního tělesa je také nejrychlejší a nejpravidelnější. Kromě sezóny 2018/2019 má Čajkovskij v programu vždy své místo.

Pokud již mluvíme o nejbohatší sezóně Severočeské filharmonie Teplice v počtu uvedených ruských skladatelů: jsou to roky 2013/2014, kdy se jméno a skladba ruského velikána v programu objevila osmkrát. Následovaly sezóny 2014/2015 a 2017/2018, kdy počet ruských autorů a jejich skladeb byl shodný a to sedmkrát. Z katalogu Severočeské filharmonie můžeme zjistit, že sezóny 2012/2013 a 2018/2019 v uvádění ruských hudebních děl pokulhávaly. V sezóně 2012/2013 se ruská tvorba rozezněla pětkrát v letošní sezóně 2018/2019 pouze ve dvou případech.

Dalšími ruskými skladateli uvedenými Severočeskou filharmonií Teplice jsou, i když v menší míře než Čajkovskij, tito ruští autoři Dmitrij Šostakovič, Igor Stravinskij, Nikolaj Rimskij – Korsakov, Alexandr Borodin, Sergej Rachmaninov, Sergej Prokofjev. Tito autoři tvoří skupinu méně hraných skladatelů. Pouze v jednom případě jsme se mohli ze zjištěných informací s hudbou a dílem Modesta Musorgského a Michaila Ivanoviče Glinky.

63 Severočeská filharmonie - <http://severoceskafilharmonie.cz/index.php/cs/orchestr.html>

Pokud nás zajímá, jaká díla byla uvedena v jednotlivých sezónách, byla to tato v sezóně 2012/2013 Modest Musorgskij – Svítání na řece Moskvě, Petr Iljič Čajkovskij – Francesca da Rimini uvedená v rámci programu jednoho koncertu v listopadu 2012, Dmitrij Šostakovič – Čerjomuški , suita z baletu uvedená v lednu 2013, Sergej Prokofjev – Symfonie č. 1 Klasická, op. 25 uvedená v únoru 2013 a Igor Stravinskij – Pták Ohnivák, baletní suita uvedený v dubnu 2013. Sergej Prokofjev - Symfonie č. 1 Klasická, op. 25 uvedená v únoru 2013 patří do sekce Symfonický cyklus B. Všichni ostatní autoři zazněli v rámci sekce Symfonický cyklus A.

V sezóně 2013/2014 to byli Dmitrij Šostakovič – Slavnostní předehra A dur, op. 96, Petr Iljič Čajkovskij – Slavnostní předehra 1812, op. 49 uvedeny jako program jednoho koncertu v říjnu 2013, opět Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 9 Es dur, op. 70 uvedená v říjnu 2013, Petr Iljič Čajkovskij – Slovanský pochod, op. 31 uvedený v listopadu 2013, Igor Stravinskij – Petruška, suita z baletu uvedená v únoru 2014 a jako program Velikonočního koncertu C – Premiérový cyklus zazněl Nikolaj Rimskij – Korsakov – Ruské Velikonoce, předehra, op. 36 a Petr Iljič Čajkovskij - Variace na rokokové téma, op. 33 v rámci jednoho koncertu. Sezónu zakončil Petr Iljič Čajkovskij - Symfonie č. 4 f moll, op. 36 na konci dubna. Všechna uvedená díla patří do sekce Symfonický cyklus A kromě Čajkovského Slovanského pochodu, op. 31, který patří do Symfonického cyklu B.

V sezóně 2014/2015 představila Severočeská filharmonie Teplice tato díla Sergej Prokofjev – Romeo a Julie, suita z baletu uvedená v říjnu 2014, Michail Ivanovič Glinka – Ruslan a Ludmila, předehra k opeře uvedená v říjnu 2014, Alexandr Borodin – Smyčcový kvartet č. 2 D dur a Sergej Rachmaninov – Symfonie č. 1 g moll Zimní sny. Obě díla byla uvedena v lednu 2015. V únoru 2015 byl na programu koncertu Nikolaj Rimskij – Korsakov – Kvintet B dur pro dechy a klavír, dále v březnu 2015 Alexandr Skrjabin – Koncert pro klavír a orchestr fis moll, op. 20 a sezónu 2014/ 2015 uzavřel v dubnu 2015 Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 5 e moll, op. 64. Prokofjev a Skrjabin patří do sekce Symfonický cyklus A, Glinka a Rachmaninov patří do sekce Symfonický cyklus B, Borodin a Rimskij – Korsakov patří do sekce Komorní cyklus K.

V sezóně 2015/2016 představila Severočeská filharmonie Teplice tato díla Alexandr

Borodin – Smyčcové kvarteto č. 2 D dur patří do sekce Komorní cyklus K uvedené v listopadu 2015, dále Sergej Rachmaninov – Symfonické tance, op. 45 uvedené v prosinci 2015, které spolu s dílem Petra Iljiče Čajkovského – Koncert po housle D dur, op. 35 uvedeným v únoru 2016 patří do sekce Symfonický cyklus A. Symfonický cyklus B v tomto roce reprezentuje Alexandr Borodin – Symfonie č. 2 h moll Bohatýrská uvedená v Teplicích v dubnu 2016.

V sezóně 2017/2018 si udržel své prvenství nejhranějšího skladatele Petr Iljič Čajkovskij. Všechny jeho skladby patří do sekce Symfonický cyklus A a byly to Romeo a Julie a Symfonie č. 6 h moll Patetická uvedené v říjnu 2017, dále pak Koncert pro klavír č. 2 c moll, op. 18 uvedený v dubnu 2018. Do sekce Symfonický cyklus A patří ještě Igor Stravinskij – Pulcinella, baletní suita a Pták Ohnivák, baletní suita uvedené v říjnu 2017 v rámci jednoho koncertu. Do sekce Symfonický cyklus B se zařadila díla Sergej Rachmaninov - Koncert pro klavír č. 2 c moll, op. 18 a Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 5 d moll, op. 47.

V sezóně 2018/2019 budou odehrány Severočeskou filharmonií pouze dva ruští autoři a to Nikolaj Rimskij – Korsakov – Zlatý kohoutek, suita z opery uvedený v březnu 2019 a patřící do Symfonického cyklu A. Druhým skladatelem bude Sergej Rachmaninov – Rapsodie na Paganiniho téma pro klavír a orchestr, op. 43 uvedený v dubnu 2019 v rámci Velikonočního koncertu – Premiérový cyklus C.

SYMFONICKÝ ORCHESTR ČESKÉHO ROZHLASU

Symfonický orchestr Českého rozhlasu patří k předním a zároveň nejstarším českým orchestrálním tělesům. Jeho tradice se odvíjí od roku 1926. Po roce 1945 se těleso proměnilo ve velký symfonický orchestr. Hlavním hostujícím dirigentem je od sezony 2014–15 Tomáš Brauner. Svým posluchačům nabízí SOČR koncerty v rámci abonentních cyklů ve Dvořákově síni Rudolfiny a Smetanově síni Obecního domu. Je častým hostem celé řady významných kulturních událostí (festivaly Pražské jaro, Smetanova Litomyšl, Český Krumlov, Dvořákova Praha a Moravský podzim). Umělecký kredit tělesa potvrzuje i příznivá odezva na jeho zahraniční turné, ať už ze strany posluchačů, či z řad

odborné kritiky. Rozhlasoví symfonikové pravidelně hostují téměř v celé Evropě, vystupují v Japonsku, Jižní Koreji, Číně, na Taiwanu a ve Spojených státech.⁶⁴

Z koncertů Symfonického orchestru Českého rozhlasu je možno zjistit, že i tento orchestr má ve svém programu jména a díla ruské tvorby. Tak jako i v repertoárech jiných filharmonii zjišťujeme příklon ke klasické tvorbě. Symfonický orchestr Českého rozhlasu má velký záběr jmen ruských skladatelů a tato díla se hrají poměrně často. Z programů koncertů Českého symfonického orchestru bylo možné zjistit informace pouze z posledních pěti let od roku 2014 do roku 2019. Na špici v četnosti uvádění skladeb ruských autorů se drží sezóny 2014/2015 a 2015/2016, které shodně měly po sedmi kusech. Těsně za nimi se drží sezóna 2017/2018 se šesti odehranými kusy. Raritou u koncertů Symfonického orchestru jsou sezóny 2018/2019 a 2016/2017, kdy ruských skladatelů a jejich děl bylo v programu pramálo. Jmenovitě v letošní sezóně 2018/2019 to byly jen čtyři případy. Sezóna 2016/2017 byla na uvádění skladeb ruských autorů nejhudší.

V programech koncertů Symfonického orchestru Českého rozhlasu od roku 2014 je viditelné, že se zde opět potvrzuje pravidlo, že králem mezi ruskými hudebními skladateli je Petr Iljič Čajkovskij. Z tohoto důvodu je Čajkovskij také nejvíce frekventovaným ruským autorem vážné hudby. Za Čajkovským se drží tradičně Sergej Prokofjev, Dmitrij Šostakovič, Igor Stravinskij a nově jako zástupce modernějšího pojetí arménské tvorby uvádí Symfonický orchestr Českého rozhlasu skladatele arménského původu Arama Chačaturjana. V pozadí jsou Modest Musorgskij, Alexandr Skrjabin, Sergej Rachmaninov a Nikolaj Rimskij – Korsakov. Tito skladatelé se na programu posledních pěti let objevili jen v jednom případě.

V sezóně 2014/2015 byli v programu Modest Musorgskij – Svítání na řece Moskvě a Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 10 e moll uvedené v lednu 2015 v rámci jednoho koncertu, únor 2015 patřil Sergeji Prokofjevovi – Koncert pro housle a orchestr č. 1 D dur, op. 19 a Petru Iljiči Čajkovskému – Symfonie č. 5 e moll, op. 64. Polovina února 2015 patřila koncertu, na němž se představili tři ruští skladatelé v rámci jednoho koncertu opět Petr Iljič Čajkovskij – Klavírní koncert č. 1 b moll, op. 23, dále Igor Stravinskij –

64 Symfonický orchestr českého rozhlasu - socr.rozhlas.cz/o-nas-7631940

Pták Ohnivák, suita z baletu a Alexandr Skrjabin – Prométheus – Báseň ohně, op. 60.

V sezóně 2015/2016 Symfonický orchestr Českého rozhlasu uvedl tyto skladby Dmitrij Šostakovič – Koncert c moll pro klavír, trubku a smyčcový orchestr, op. 35 a Sergej Rachmaninov – Symfonie č. 1 d moll, op. 13, které byly uvedeny v říjnu 2015. V lednu a v březnu 2016 byl na programu Petr Iljič Čajkovskij, v lednu jeho skladba Symfonie č. 4 f moll, op. 36 a v březnu Francesca da Rimini. Dubnový koncert patřil Dmitriji Šostakoviči – Suita pro jazzový orchestr č. 1 a Aramu Chačaturjanovi – Maškaráda. Konec sezóny patřil tvorbě Nikolaje Rimského – Korsakova – Šeherezáda, suita, op. 35. V březnu 2016 byla uvedena na koncertu skladba Petra Iljiče Čajkovského Francesca da Rimini. Tato skladba v režii Symfonického orchestru Českého rozhlasu zazněla v pražském Rudolfinu.

Orchestrální skladba Francesca da Rimini nemá znázorňovat konkrétní příběh nešťastných milenců z pátého zpěvu díla Inferno Dantovy Božské komedie – daleko více je líčením pekla, kde se zavraždění hříšníci Francesca a Paolo ocitli, také muk, která tam zakoušeli, i ohlasem sporadických chvil jejich lásky. Každopádně jde o hudbu mistrnou, která nás v nepřetržitém napětí přitahuje od prvního až k poslednímu tónu.⁶⁵

Roky 2016/2017 zastupovali dva ruští autoři, jejichž díla byla odehrána v rámci jednoho koncertu v únoru, konkrétně Petr Iljič Čajkovskij – Variace na rokokové téma pro violoncello a orchestr, op. 33 a Sergej Prokofjev – Romeo a Julie, výběr ze suit.

V sezóně 2017/2018 byla českým posluchačům představena tato díla Dmitrij Šostakovič – Koncert pro violoncello a orchestr č. 1 Es dur, op. 107 v říjnu 2017, v prosinci 2017 to byl Petr Iljič Čajkovskij – Symfonie č. 1 g moll Zimní sny, op. 13. V únoru 2018 se vystřídaly čtyři skladby Igor Stravinskij – Symfonie dechových nástrojů, Petr Iljič Čajkovskij – Koncert pro housle a orchestr D dur, op. 35 a dvě skladby patřily Sergeji Prokofjevovi – Symfonie č. 1 D dur Klasická, op. 25, která je na českých scénách velmi populární a Symfonie č. 5 B dur, op. 100.

65 NOVOTNÁ, Jitka: Veskrze romantická hudba, 2. 3. 2016. Zpráva o koncertu, který se konal 7. 3. 2016, In: Hudba - socr.rozhlas.cz/veskrze-romanticka-hudba-7618099

Nejzajímavějším koncertem Symfonického orchestru byl v říjnu 2017, koncert s hostem z Polska Alexandrem Liebreichem, který je ředitelem Polského rozhlasu v Katovicích a pro tento koncert se stal dirigentem. Liebreich v pražském Rudolfinu představil mimo jiné i skladby ruských skladatelů. Vrcholem první poloviny koncertu byl Koncert pro violoncello a orchestr č. 1 Es dur, op. 107 Dmitrije Šostakoviče. Sólista Alban Gerhardt se s provedením Šostakovičova díla popasoval statečně. Šostakovičův koncert je totiž mimořádně náročný nejen pro sólistu, ale také pro orchestr. Obzvláště je nutné vyzdvihnout a ocenit dechovou sekci, protože celý koncert prostupují náročná sóla a nejvíce exponovaný je z tohoto hlediska lesní roh. Tempo i energie, s jakou Gerhardt uvedl vstupní takty první věty, byly mimořádné. Během dlouhé první věty, kdy sólista hraje doslova v jednom tahu, Gerhardt nepolevil ani v tempu, ani v nasazení. Má silný nosný tón, který se nesl nad celým symfonickým orchestrem. Po sršící energii v první větě o to více v kontrastu vynikla melancholická druhá větou, kdy Gerhardt v dlouhých táhlých melodiích doslova kouzlil se zvukem violoncella a plně si vychutnával akustiku Dvořákovy síně. Díky citlivosti dirigenta i orchestru posluchačům místy doslova běhal mráz po zádech. Celkovou náladu podtrhla i skvěle zahraná orchestrální mezihra, kdy Liebreich smyčce zkáznil do fantastického pianissima, které můžeme slyšet pouze u skutečně prvotřídních orchestrů. I tady se plně zúročila detailní práce se smyčcovou sekcí - s nádherně vystavěnými frázemi Liebreich pracoval jako architekt a vystavěl je do překrásné zvukové klenby. Náročné sólo následně attacca uvedlo živou třetí větu, ve které v obtížném partu Alban Gerhardt potvrdil svoje jedinečné technické schopnosti.⁶⁶

Letošní sezóna 2018/2019 představila posluchačům prostřednictvím Symfonického orchestru opět skladbu Igor Stravinskij – Pták Ohnivák uvedenou v březnu 2019 a díla Arama Chačaturjana – Adagio z baletu Spartakus a Koncert pro housle a orchestr d moll, které byla uvedena spolu s Petrem Iljičem Čajkovským – Labutí jezero, suita z baletu v březnu 2019 v rámci programu jednoho koncertu.

SYMFONICKÝ ORCHESTR HL. M. PRAHY – FOK

66 VEJVODOVÁ, Markéta: Alexander Liebrich a SOČR působili jako sehraný tandem – recenze, 1. 11. 2017, In: časopis Harmonie, online www.casopisharmonie.cz, číslo 11/ 2017

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK je oficiálním orchestrem hlavního města Prahy, který patří ke špičkovým českým hudebním tělesům. Založen byl roku 1934. Zkratka FOK symbolizuje původní zaměření orchestru (Film – Opera – Koncert). Orchester sídlí a koncertuje v atraktivním prostoru Smetanovy síně Obecního domu, který je jednou z nejznámějších secesních staveb v Praze. Symfonický orchestr hl. m. Prahy reprezentuje Českou republiku na území hlavního města i v zahraničí od roku 1957. Od sezóny 2015/2016 stojí v čele orchestru finský dirigent Pietari Inkinen.⁶⁷

Symfonický orchestr vystupuje v prostorách Obecního domu v Praze, takže je přímo v centru hlavního města a společně s prostory Obecního domu přenáší na posluchače jedinečný zážitek. Tak jako v ostatních filharmoních i Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK představuje ve svém programu díla autorů ruské vážné hudby. Z informací o programech od roku 2017 zaznívají v Obecním domě především skladby Sergeje Rachmaninova, Dmitrije Šostakoviče a v závěsu za nimi je Petr Iljič Čajkovskij. Záběr skladeb a jmen je rozsáhlý, ovšem ne tak pravidelný. Z frekventovaných skladatelů jako jsou Rachmaninov, Šostakovič a Čajkovskij uvádí Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK i méně uváděné autory jako jsou Sergej Prokofjev, Modest Musorgskij a Igor Stravinskij. Takřka raritou mezi ruskými skladateli jsou Alexandr Skrjabin a Alexandr Glazunov, jejichž díla byla do programu orchestru zařazena pouze jednou. Vycházet se dá opět z toho, že i Praha je ve svých koncertech věrná klasice a věří v konzervativní přístup posluchačů.

V Komorním cyklu K, který nese název Klavírní recitály, představil Symfonický orchestr hlavního města Prahy Alexandra Skrjabinu – Etudy op. 8, Sonáta č. 9, op. 68 Černá mše, Sergeje Rachmaninova – Études – Tableaux op. 39, uvedené v lednu 2018 a Petra Iljiče Čajkovského – Sonáta G dur uvedenou v dubnu 2018. Études – Tableaux op. 39 od Sergeje Rachmaninova je etuda c moll, kde jsou analogické motivy ztělesněny s ještě větší jemností odstíňování. Je to obraz smutečného obřadu s pohřebním zpěvem, s žalostným zvoněním, fanfárami a se smutečným průvodem. Drsná neproniknutelnost a nevlídnost tvoří psychologickou atmosféru oné skladby.⁶⁸

67 Symfonický orchestr hl. m. Prahy – FOK - www.fok.cz/cs/profil-orchestru

68 ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky. Str. 29

Ze Symfonického cyklu (Orchestrálního) byla postupně uvedena díla Nikolaj Rimskij – Korsakov – Šeherezáda, symfonická suita op. 35, uvedená v rámci Zahajovacího koncertu v září 2017, Sergej Rachmaninov – Druhý klavírní koncert a Dmitrij Šostakovič – Osmá symfonie uvedené v rámci programu jednoho koncertu v říjnu 2017. Listopad 2017 patřil skladbám Igor Stravinskij – Pohřební píseň a Nikolaj Rimskij – Korsakov – Legenda o neviditelném městě Kitěži a panně Fevronii. V prosinci 2017 byla uvedena skladba Zima z baletu Roční období op. 67 od Alexandra Glazunova. Rok 2018 patřil třem ruským autorům, v březnu to byl Modest Musorgskij – Obrázky z výstavy, v dubnu pak Sergej Prokofjev – Popelka op. 87, suita z baletu a Sergej Rachmaninov – Koncert pro klavír a orchestr č. 3 d moll, op. 30. Rok 2019 patřil na scéně Obecního domu v únoru Dmitriji Šostakovičovi – Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll op. 77, v březnu Petru Iljiči Čajkovskému – Valčík ze serenády pro smyčce C dur, op. 48, v květnu jako program Pražského jara byl uveden Dmitrij Šostakovič – Symfonie č. 5 d moll, op. 47 a Sergeji Prokofjevovi – Alexandr Něvský op. 78, kantáta pro mezzosoprán, sbor a orchestra.

Nejvíce navštěvovaným koncertem v rámci programu Symfonického orchestru hl. m. Prahy - FOK, byl koncert proslulého houslového virtuóza Vadima Repina, který se konal v únoru 2019. Repin představil českým posluchačům Šostakovičův monumentální První houslový koncert. Tento ruský houslový virtuóz se ujal závažného díla, které patří k nejnáročnějším kusům houslové literatury. Šostakovič do něj promítl svůj odpor k totalitní moci a skrze inspiraci židovskými lidovými melodiemi vyjádřil pocity bezbrannosti, existenciálního strachu.⁶⁹

ZÁPADOČESKÝ SYMFONICKÝ ORCHESTR MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně je nejstarším orchestrem v českých zemích, byl založen v roce 1821. Dlouholetá tradice kolonádních koncertů je doplněná symfonickými koncerty pro lázeňské hosty a plnohodnotnou abonentní sezónou, kde vedle skladatelů jako Mozart, Beethoven a Haydn se často objevují i Dvořák, Sibelius a Brückner. Západočeský symfonický orchestr koncertuje na území západních Čech i v

69 REDAKCE: Vadim Repin s FOK - zpráva, 12. 2. 2019. In: Opera Plus.cz

zahraničí. Šéfdirigentem je Martin Peschík a hlavním hostujícím dirigentem je Jan Mikoláš. Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně dělí své koncerty na abonentní, kolonádní a na koncerty mimo Mariánské Lázně.⁷⁰

Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně se sice řadí mezi menší hudební tělesa, ale i tak je jeho výběr týkající se děl z ruského prostředí velmi pestrý. Všechny koncerty, které Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně nabízí, se řadí do sekce abonentních.

Z repertoáru Západočeského orchestru Mariánské Lázně se budu zabývat programem koncertů od roku 2016 do roku 2019. Od roku 2016, jejichž informace bylo možné dohledat, je zřejmé, že tento lázeňský orchestr dává přednost opět klasické vážné hudbě před modernou. Pomyslné žezlo i v Mariánských Lázních nesou skladby Petra Iljiče Čajkovského. Tento skladatel má na českých scénách největší prostor, co se týká jeho uvedených skladeb na českých scénách.

Daleko méně a s menší frekvencí jsou představovány lázeňským hostům díla Dmitrije Šostakoviče a Sergeje Rachmaninova, jejichž skladby v programu zazněly pouze dvakrát. Jména jako Michail Ivanovič Glinka, Igor Stravinskij, Sergej Prokofjev a třeba i Aram Chačaturjan jsou skoro raritou, protože v programu byla uvedena pouze jednou.

Nejbohatším a nejvíce frekventovaným rokem v zastoupení ruských skladatelů v Mariánských Lázních byl rok 2018. Tomuto roku i v počtu odehraných skladeb i v počtu frekvence byl opět Petr Iljič Čajkovskij. Čajkovského díla se objevila na programu čtyřikrát a v tomto roce mu po jednom provedení sekundovali Michail Ivanovič Glinka, Igor Stravinskij a Sergej Prokofjev.

Začátek roku 2016 patřil Petru Iljiči Čajkovskému, kdy byl Západočeským symfonickým orchestrem Mariánské Lázně v lednu 2016 představen výběr z děl – Louskáček, Evžen Oněgin a Labutí jezero. V únoru 2016 v rámci jednoho koncertu zazněly skladby Dmitrije Šostakoviče – Koncert pro housle a orchestr č. 1 a moll op. 77 a Petr Iljič

70 Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně – www.zso.cz

Čajkovskij – Symfonie č. 2 c moll, op. 17 Maloruská. Rok 2016 tedy představil posluchačům pouze tři díla z ruské vážné hudby.

Rok 2017 byl na ruské autory v programu velmi chudý. Za celý rok byl jen v květnu uveden Sergej Rachmaninov – Koncert pro klavír č. 2 c moll op. 18. Milovníci ruské klasiky museli v tomto roce držet půst.

Jak už jsem poznamenala dříve, rok 2018 vše posluchačům vynahradil a byl nabitý ruskou tvorbou. Leden 2018 zahájil Petr Iljič Čajkovskij – Suita z baletu Louskáček, v únoru 2018 byli na programu Michail Ivanovič Glinka - Ruslan a Ludmila – předehra k opeře a dvakrát v programu jednoho koncertu společně s Glinkou Petr Iljič Čajkovskij - Koncert pro housle D dur op. 35 a Symfonie č. 5 e moll op. 65. V březnu 2018 se mohli posluchači vážné hudby těšit na Igora Stravinského – Suita č. 1 a 2 pro malý orchestr a Sergeje Prokofjeva – Symfonie č. 1 D dur op. 25 „Klasická“, kdy tyto skladby zazněly také v rámci jednoho koncertu. Červen a září 2018 v programu opanoval Petr Iljič Čajkovskij. V červnu 2018 to byla Variace na rokokové téma a v září 2018 to byl Koncert pro klavír č. 1 b moll.

Ze zjištěných informací se zatím rok 2019 může chlubit třemi uvedenými ruských skladatelů v programu. V lednu 2019 představil Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně díla Arama Chačaturjana - Koncert pro housle a orchestr d moll op. 46 a Dmitrije Šostakoviče - Symfonie č. 1 f moll op. 10. V březnu 2019 se dostal v programu ke slovu Sergej Rachmaninov – Variace na Paganiniho téma pro klavír a orchestr op. 43.

ČESKÝ FILHARMONICKÝ SBOR BRNO

Český filharmonický sbor Brno patří k nejužší světové špičce a byl založen v roce 1990. Český filharmonický sbor Brno dělí své koncerty pouze na abonentní. Od 16. koncertní sezóny 2006/ 2007 uvádí Český filharmonický sbor Brno ročníky cyklů abonentních

koncertů.⁷¹

Postřehnout z informací programu Českého filharmonického sboru Brno, kteří ruští skladatelé se v Brně hrají, není zcela tak obtížné, protože zde opět převažuje klasické pojetí vážné hudby nad modernou. Ruští autoři se podle odehraných koncertů hrají, ale v poměrně menší míře než tomu bylo u jiných symfonických těles. Každý ročník obsahoval šest až sedm koncertů, ale málo z nich mělo ve svém programu jméno ruského autora. Od roku 2006 je i většina ročníků, kde jméno ruského ani nenajdeme ve všech provedených koncertech.

Dalším problémem Českého filharmonického sboru Brno je i nepřesnost údajů, takže se sice dozvídáme, že v lednu 2013 byl uveden Alexandr Borodin, ale nikde v materiálech není uvedeno které dílo nebo skladbu mohli posluchači vážné hudby slyšet. Tento případ nepřesnosti údajů je za těch šestnáct let čitelný u pěti z osmi koncertů Českého filharmonického sboru Brno, v jejichž programu byl autor z Ruska. Stalo se tak v dubnu 2013, kdy víme, že byl uveden Petr Iljič Čajkovskij. Rok 2013 nebyl zdaleka jediný, který uváděl neúplné informace. Stalo se tak, v únoru 2016, kdy byl uveden Igor Stravinskij a v říjnu 2016 Modest Musorgskij. Rok 2017 v těchto trendech pokračoval, a proto jen víme, že v únoru 2017, byl na programu Sergej Rachmaninov. Tento problém v podobě neúplných informací je v režii Českého filharmonického sboru Brno.

V Brně byly od roku 2006 uvedeny pouze tři abonentní koncerty s tvorbou ruských autorů, o nichž víme, který skladatel se hrál a jaké bylo jeho dílo. Poprvé to bylo v roce 2006 v říjnu, kdy byl uveden Dmitrij Šostakovič – Sedm romancí na básně Alexandra Bloka, op. 127 pro soprán a klavírní trio, klavírní trio e moll op. 67. Tato skladba je raritou na české scéně, protože nikde jinde na území České republiky nebyla slyšet. Podruhé se tak stalo v prosinci 2016 u Dmitrije Šostakoviče – Klavírní koncert č. 1 a potřetí v abonentním koncertu s názvem Vrcholy komorní hudby v březnu 2019, kdy byl uveden opět Dmitrij Šostakovič – Klavírní kvintet.

Z tohoto detailního shrnutí by se dalo říci, že Českým filharmonickým sborem Brno je nejvíce hraným a nejvíce frekventovaným ruským autorem Dmitrij Šostakovič. Tento

71 Český filharmonický sbor Brno - www.cfsbrno.cz/

autor jako jediný byl uveden třikrát. Všichni ostatní jako Alexandr Borodin, Igor Stravinskij, Modest Musorgskij, Sergej Rachmaninov společně s Petrem Iljičem Čajkovským byli tito skladatelé uvedeni pouze jednou. U Českého filharmonického sboru Brno poprvé dochází ke změně a dochází k výměně strážní na vrcholu nejhranějšího a nejméně frekventovanějšího skladatele, kde je Petr Iljič Čajkovský nahrazen Dmitrijem Šostakovičem a jeho tvorbou.

PRAŽSKÝ FILHARMONICKÝ SBOR

Pražský filharmonický sbor je špičkovým vokálním souborem s téměř osmdesátiletou tradicí. Nejčastěji sbor spolupracuje s Českou filharmonií, s níž vystupuje jak v pražském Rudolfinu, tak na zahraničních pódíích, se Symfonickým orchestrem hl. m. Prahy FOK a s Pražskou komorní filharmonií. Uměleckou činnost zahájil v roce 1935. V roce 1953 byl přičleněn k České filharmonii, jejíž součástí zůstalo do roku 1990. V současnosti pracuje Pražský filharmonický sbor jako samostatné umělecké těleso pod vedením mladého talentovaného sbormistra Lukáše Vasilka. Pražský filharmonický sbor sídlí v budově na Senovážném náměstí, nyní má přibližně 70 členů.⁷²

Pražský filharmonický orchestr má ve svém repertoáru také jména a díla ruských skladatelů. Pražský filharmonický orchestr často ve svých koncertech vystupuje společně se Symfonickým orchestrem hl. m. Prahy FOK, proto je jejich program koncertů podobný. Jejich koncerty probíhají ve Smetanově síni v Obecním domě. I při tomto společném účinkování na jevišti shodně převažuje v jejich repertoáru opět klasika. V letošní sezóně 2013/2019 představily v únoru 2019 dílo Dmitrije Šostakoviče - Symfonie č. 13 b moll Babij jar a v rámci Pražského jara v květnu 2019 uvedou Sergeje Prokofjeva - Alexandr Něvský. Dalo by se ze zjištěných informací říci, že ve společném provedení uvádějí tvorbu ruských autorů sporadicky a nedá se tak hovořit o nějaké frekvenci odehraných koncertů. Většinu koncertů, které jsou odehrané ve Smetanově síni v

72 Pražský filharmonický sbor – www.filharmonickysbor.cz/o-nas

Obecním domě má na starost Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK a Pražský filharmonický sbor je jen v některých případech připojený jako doplněk a opora Symfonickému orchestru hl. m. Prahy FOK. Nejzajímavější skladbou uvedenou v rámci Symfonického koncertu hl. m. Prahy FOK se stal Alexandr Něvský Sergeje Prokofjeva. Skladba vznikla v roce 1938. Je to nejznámější vlastenecká kantáta pro sbor a orchestr. Sedmidílná kantáta, ve které se střídají tragické části s oslavnými sbory. Centrální je pátá část, líčící slavnou bitvu na ledě, ve které se němečtí těžkooděnci utopili v Čudském jezeře. Vrchol čísla, názorná zvukomalba praskání ledu pod rytíři a následné cudné uvedení vítězné písně, patří k nejkrásnějším místům Prokofjevovy partitury.⁷³

ČESKÝ NÁRODNÍ SYMFONICKÝ ORCHESTR

Český národní symfonický orchestr byl založen v roce 1993. Úspěšně působí a roste bez přestávky již 26 let. Během této doby se zařadil, jako jeden z předních českých souborů, k nejvytíženějším orchestrům v Evropě. Renomé si získal zejména pro všestranné schopnosti v širokém spektru žánrů, ať už se jedná o hudbu klasickou, filmovou, jazzovou nebo muzikálovou, a doma i v zahraničí se tradičně těší obrovskému zájmu publika. Domovským sálem Českého národního symfonického orchestru je Smetanova síň Obecního domu v Praze. Kromě abonentních koncertů v Praze pořádá i turné v zahraničí buď po evropských státech, nebo i v zahraničí.⁷⁴

Ze dvou koncertů českého národního orchestru se zřejmě, že i tady se v programu vyskytuje tvorba ruských skladatelů a opět zde vítězí klasika. Nejhranějším autorem je Petr Iljič Čajkovskij, jehož díla jsou uvedena třikrát v rámci jednoho koncertu. Tento koncert se bude konat v říjnu 2019 v 27. koncertní sezóně a bude obsahovat skladby Romeo a Julie, předehra fantazie, Rokokové variace pro violoncello a orchestr a Symfonie č. 6 „Patetická“. V březnu uvedl Český národní symfonický orchestr ruského autora Dmitrije Šostakoviče – Symfonie č. 9. V porovnání s jinými orchestry a filharmonii je repertoár Český národní symfonický orchestr velmi chudý. V sezóně

73 ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky. Str. 63

74 Český národní symfonický orchestr - www.cnso.cz/orchestr

2019/2020 se spokojil pouze se dvěma skladateli a ani frekvence koncertů pořádaných Českým národním symfonickým orchestrem není vysoká.

DIVADLA V ČESKÉ REPUBLICE

Divadlo zahrnuje rozličné žánry dramatického umění nebo hudebně - dramatického umění podle prostorového členění a hereckého projevu: jevištní formy – činohra, hudební divadlo - opera, opereta, muzikál, zpěvohra a pohybové - balet, pantomima, tanec. Dále se žánry dělí na loutkové divadlo, nejevištní audiovizuální formy, rozhlasová hra a televizní hra, film a video. Ve své práci se zaměřím na divadla ve velkoměstech a v krajských městech, protože právě ta zařazují do svého programu sekce balet a opera, které mě budou v souvislosti s tvorbou ruských skladatelů na české scéně nejvíce zajímat.

NÁRODNÍ DIVADLO BRNO

Národní divadlo v Brně tvoří soubory Janáčkovy opery, Mahenovy činohry a baletu. Národní divadlo Brno tedy rozděluje svůj divadelní repertoár na činohru, operu a balet. Pořádá také festivaly (Divadelní svět Brno, Mezinárodní taneční festival Dance Brno a Janáček Brno) a dále koncerty, které jsou věnovány známým osobnostem české hudební scény. Národní divadlo Brno má v současnosti k dispozici tři divadelní budovy:

Mahenovo divadlo, Janáčkovovo divadlo a divadlo Reduta. Divadlo vzniklo po vzoru Národního divadla v Praze v roce 1881.

Repertoár činohry se v Brně hraje od roku 1881, poté byl v roce 1884 zahájen provoz opery konkrétně 7. prosince 1884 Smetanovou Prodanou nevěstou. Repertoár opery se poté dělí na klasickou operu, operu pro děti a přenosy z MET (Metropolitní opery v New Yorku) a sekce balet se věnuje ztvárnění klasického baletu.⁷⁵

Mahenovo divadlo Brno podle zjištěných informací z jeho repertoáru, ať se týká opery nebo baletu, jednoznačně ovládl z ruských autorů Petr Iljič Čajkovskij. Je to autor jediné opery z ruského prostředí, která se v Brně hraje a to Pikovou dámu se Soňou Červenou operní stálicí na českých scénách v hlavní roli. Tato opera Čajkovského podle předlohy Alexandra Puškina se v Brně hraje pouze jeden rok, ale již teď má u diváků kladný ohlas, především je vyzdvihován projev Hraběnky v podání Soňi Červené. Za provedením opery Piková dáma stojí režisér Martin Glaser. Obsah celé opery je v Brně rozdělen do dvou částí.

Balet v Brně ovládl opět Petr Iljič Čajkovskij. Na brněnském jevišti je uvedena hned trojice jeho nejslavnějších baletů. Jsou to Labutí jezero, které se v divadle hraje již dvacet let od roku 1999 a tento rok v únoru 2019 proběhla obnovená premiéra tohoto celosvětově uznávaného díla. Tento fakt, že byl balet Labutí jezero znovu uveden v Brně, značí o jeho oblíbenosti českým publikem, a proto bylo uvedení baletu očekáváno s velkým nadšením.

Dalšími z uvedených baletů Čajkovského na brněnské scéně byly balety Louskáček a Spící krasavice. Oba tyto balety patří k vrcholným dílům, které byly Čajkovským stvořeny a jsou s oblibou hrány jak na českých jevištích, tak i v zahraničí. Balet Louskáček byl poprvé v Brně uveden jako premiéra 10. října 2014 a jeho režijní provedení si vzal na starost André Laprise. Louskáček bývá často uváděn v období adventu a Vánoc, stejně tak jako tomu bylo i tento rok, kdy byl uveden v prosinci 2018 a lednu 2019.

75 Národní divadlo Brno - <http://www.ndbrno.cz/>

Posledním baletem Čajkovského uvedeném na prknech Mahenova divadla Brno je Spící krasavice. Balet měl premiéru 22. dubna 2017. Tudiž se hraje dva roky a stále má své příznivce. Režie posledního z trojlístku nejznámějších baletů Čajkovského se ujal Bachram Juldašev.

Jediným baletem v Brně, který nepochází z tvorby Čajkovského, je Romeo a Julie od Sergeje Prokofjeva. Tento balet je v brněnském repertoáru nejnovější, jelikož měl premiéru 8. března 2019. Tento milostný balet zachycuje hlavní postavy Romea a Julii a boje mezi Monteky a Kapulety. Režie baletu byla svěřena Martinu Glaserovi.

Opera Piková dáma - premiéra 17. února 2018 v Mahenově divadle v 19:00

Autorem opery Piková dáma je Petr Iljič Čajkovskij. Režie této opery byla na brněnském jevišti ve vedení Martina Glasera. Nejvýznamnější hvězdou opery Piková dáma byla Soňa Červená v roli Pikové dámy a důstojník Heřman v provedení Eduarda Martynyuka. Z recenze na operu Piková dáma můžeme zjistit, že ohlasy lidí na tento divadelní kus jsou dobré, protože všechny reprízy tohoto díla jsou beznadějně vyprodány.⁷⁶

Předposlední Čajkovského opera vznikla na objednávku Mariinského divadla v Petrohradě a stejně jako v případě Evžena Oněgina se skladatel pro námět obrátil k literárnímu odkazu Alexandra Sergejeviče Puškina. Opera Piková dáma vznikla v roce 1890. Do předlohy však Čajkovskij výrazně zasáhl a dokonce sám napsal texty k některým áriím. Přestože *Pikovou dámu* skladatel načrtnul během pouhých 44 dní, je zřetelně dílem zkušeného operního autora a dramatika. Do původně romantického děje velké lásky s mystickou zápletkou vnesl mistrnou psychologickou kresbu hlavních postav, které obdařil množstvím jak dramatických, tak lyrických hudebních pasáží. *Piková dáma* tak právem patří k nejúspěšnějším operám Petra Iljiče Čajkovského.⁷⁷

76 PAVLICA, Lukáš: Piková Dáma – povedená halucinace v psychiatrické léčebně. 19. 2. 2018, In: časopis Harmonie, online www.casopisharmonie.cz, číslo 2/ 2018

77 <http://www.ndbrno.cz/opera/pikova-dama>

Balet Labutí jezero - premiéra 17. prosince 1999 v Janáčkově divadle v 19:00

- obnovená premiéra 19. února 2019

Hudbu pro balet Labutí jezero složil Petr Iljič Čajkovskij. Režie a choreografie klasického ruského baletu se ujal Robert Strajner.

„ Balet Labutí jezero je jedním z nejhranějších děl baletní historie. Brněnská obnovená premiéra je uvedena ke stému výročí prvního provedení v NdB 19. února 2019. Na baletu uchvacuje Čajkovského hudba a uchvacují baletní kreace. Na velký umělecký počín v Janáčkově divadle divák nezapomene.“⁷⁸

Čajkovskij se inspiroval motivy původní skandinávské legendy o dívce proměněné v labuť k napsání lyrické a melodické hudby, která se stala mistrovským příkladem romantické baletní partitury. Princezna Odetta je zakleta knížetem Rotbartem v labuť a zachránit ji může pouze čistá láska. Princ Siegfried, který jí přísahá věrnost, ji však zradí. Kletba tak zůstává nezlomena, i když Odetta nakonec nešťastnému Siegfriedovi odpouští. Labutí jezero je obdivováno jak generacemi diváků, tak i interpretů, kteří se snaží ctižádostivě vyrovnat s obtížným úkolem náročné baletní techniky.⁷⁹

Balet Louskáček - premiéra 10. října 2014 v Janáčkově divadle v 19:00

- prosinec 2018 a leden 2019 v 19:00

Autorem baletu Louskáček je Petr Iljič Čajkovskij. Režijního nastudování se André Laprise. Největší prostor v baletu Louskáček dostává malá hrdinka Klára v podání Karly Koutné. Z herců je nutné zmínit Klaudii Bittererovou a Michal Pimka v rolích Sněhové královny a jejího kavalíra. Jako vánoční titul se inscenace nese v duchu očekávané baletní podívané. I přes problematičnost druhé nedějové části nabízí tradiční pohádku o realitě a snu a připomíná klasický odkaz s líbeznou Čajkovského hudbou.“⁸⁰

78 STOLIČNÝ, Petr: Baletní nádhera v Brně: Labutí jezero je velký umělecký počín Janáčkova divadla. 20. 2. 2019. Eurozprávy.cz

79 <http://www.ndbrno.cz/balet/labuti-jezero>

80 KLOUBKOVÁ, Ivana: Louskáček made in Kanada. 12. 12. 2014, Taneční aktuality.cz

Čajkovského balet *Louskáček* byl napsán v letech 1891– 1892. Čajkovského balety jsou ještě populárnější než jeho opery, protože netušeným způsobem pomohly rozvoji klasického baletu. Hudba baletů není tak hluboká jako v operách, ale je invenčně bohatá, vkusná a žánrově rozmanitá a vyhovuje znamenitě pohybovým kreacím klasického baletu. Ve všech baletech Čajkovského nebyla líbivost na úkor hodnoty. Jeho tvorba nese znaky nefalšované lyričnosti, něhy, zasněného smutku a lidskosti.⁸¹

Balet *Romeo a Julie* – premiéra 8. března 2019 v Janáčkově divadle v 19:00

Autorem baletu je Sergej Prokofjev. Režie Prokofjevova baletu se ujal Martin Glaser.

Sergej Prokofjev psal hudbu k baletu *Romeo a Julie* od roku 1935. Nejdříve měl být tento balet uveden v Leningradě, poté ve Velkém divadle v Moskvě. Z těchto plánů uvést premiéru baletu v Rusku nakonec sešlo. Prokofjevovo baletní drama *Romeo a Julie* mělo světovou premiéru v Národním divadle Brno v roce 1938. Mállokterý baletní soubor se může pochlubit skutečností, že uvedl ve své historii ve světové premiéře dílo, které se stalo jedním z nejhranějších baletů na světě. V Národním divadle Brno bude v jeho baletním repertoáru již sedmou premiérovou inscenací od roku 1938. Důvod proč je balet tak oblíbený je téma tragické lásky, ale i v nádherné hudbě Sergeje Prokofjeva, která je považována za jeden z nejkrásnějších baletních opusů vůbec. Balet *Romeo a Julie* bude v Brně uveden k 80. výročí brněnské světové premiéry.

Balet *Spící krasavice* - premiéra 22. dubna 2017 v Janáčkově divadle v 19:00

Autorem baletu *Spící krasavice* je Petr Iljič Čajkovskij. Choreografie a režie byla svěřena Bachramu Juldaševovi.

„Poslední ze slavného trojlístku Čajkovského baletů *Labutí jezero*, *Louskáček* a *Spící krasavice* se po více než dvaceti letech dostal opět na náš repertoár. *Spící krasavice* měla premiéru roku 1890 v carském Mariinském divadle v Petrohradě. Snad nejnáročnější balet po všech jeho stránkách – svou hudební i taneční obtížností klade ohromné nároky

⁸¹ NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. str. 207, str. 381, ISBN 978-80-7225-344-9.

na interprety, bohatostí a pompézností scénické a kostýmní výpravy pak na divadelní rozpočet. Výsledek ale stojí vždy za to. Více než sto let chodí generace diváků obdivovat pohádkový příběh princezny Aurory a prince Désiré, kdy nad jejich osudy svádí boj síly dobra a zla, Šeříková víla a zlá Carabosse. Nádherná hudba Čajkovského, geniální choreografická kompozice Petipy spolu s pohádkovou výpravou a výkony našeho sboru a sólistů slibují nevšední a kouzelný divácký zážitek.“⁸²

MORAVSKÉ DIVADLO OLMOUC

Divadlo se řadí k stálým českým scénám již od roku 1920. Moravské divadlo tehdy jako německé zahájilo svůj provoz 3. října 1830. V roce 1831 byl otevřen sál Reduta, který dnes využívá Moravská filharmonie pro své koncerty. Jako české divadlo bylo veřejnosti zpřístupněno v roce 1920. Moravské divadlo Olomouc dělí svou divadelní tvorbu do sekcí činohra, balet, opera a opereta, muzikály a pohádky.⁸³

Co se týká repertoáru Moravského divadla Olomouc, podle zjištěných informací, je téměř shodný s Mahenovým divadlem v Brně. V sekci baletu uvádí všechny tři Čajkovského balety, jako tomu bylo na brněnské scéně. Jsou to balety Louskáček, Labutí jezero a Spící krasavice. Všechny tyto balety má na olomoucké scéně v režii Robert Balogh. Nejdříve uvedeným baletem byl Louskáček, který měl premiéru 12. listopadu 2010, poté následovalo Labutí jezero s premiérou 2. listopadu 2012 a trojici baletů a nejnověji uvedeným baletem v Olomouci od Čajkovského se stala Spící krasavice, která měla premiéru 28. března 2014. Kromě známých a celosvětově profláknutých ruských baletů byl i v Olomouci, tak jako na brněnské scéně uveden balet Romeo a Julie, který měl premiéru 15. listopadu 2013 a režie patřila opět Robertu Baloghovi.

82 <http://www.ndbrno.cz/balet/spici-krasavice>

83 Moravské divadlo Olomouc - www.moravskedivadlo.cz

V Olomouci se však i v sekci baletu a opery najdou divadelní kusy, které v Brně nebyly uváděny. Diváci se tak mohli těšit na balet Dáma s kaméliemi Sergeje Rachmaninova, který měl premiéru 13. listopadu 2015 v režii Roberta Balogha. Derniéra tohoto baletu byla 19. února 2019. Z oper se na olomoucké scéně představuje Čajkovského Evžen Oněgin, který byl poprvé uveden 4. února 2011 a jeho režisérkou byla Andrea Hlinková.

Balet Dáma s kaméliemi – premiéra 13. listopadu 2015 v 19:00

- derniéra 19. února 2019 v 19:00

Autoři baletu Dáma s kaméliemi jsou Sergej Rachmaninov a Fryderik Chopin. Robert Balogh se tradičně v Moravském divadle Olomouc ujal choreografie a režie. Z recenze je možné se dovědět, že základní příběh drží pohromadě, ale leckdy choreograf pomíjí důležitá fakta, logičnost v detailech a návaznosti scén. V inscenaci je pomíjena tragičnost postav. Přes mnohé nedotaženosti i baletní klišé se jedná o poměrně vyrovnané představení.⁸⁴

Balet Labutí jezero – premiéra 2. listopadu 2012 v 19:00, 15. ledna 2019 - 19:00

Autorem ruského baletu je Petr Iljič Čajkovskij. Režisérem Labutího jezera v Olomouci je Robert Balogh. Hlavní dvojroli Odetty/Odilie svěřil režisér nové posile baletního souboru, Yui Kyotani. Partnerem jí byl uznávaný tanečník Ivo Jambor. Nový titul Moravského divadla opět ukázal, že olomoucký balet pod vedením Roberta Balogha systematicky směřuje ke špičkové úrovni a právem se těší divácké oblibě. O tom svědčilo i zcela zaplněné divadlo při páteční premiéře a beznadějně vyprodaná místa na představení až do konce roku.⁸⁵

Balet Louskáček – premiéra 12. listopadu 2010 v 19:00, prosinec 2018 – 19:00

Autorem baletu Louskáček je Petr Iljič Čajkovskij. Režie tradičně patří Robertu Baloghovi. Balet Louskáček byl nastudován v Olomouci již čtyřikrát.⁸⁶ Z recenzí víme,

84 BENONIOVÁ, Marcela: Dáma s kaméliemi – Nová verze Roberta Balogha. 21. 12. 2015, Taneční aktuality.cz

85 KOTKOVÁ, Kamila: Jako v pohádce. Labutí jezero splnilo očekávání. 6. 11. 2012, Olomouc.cz

86 KRESTA, David: Pohádková inscenace Petra Iljiče Čajkovského Louskáček v klasickém nastudování.

že obliba u dětských i dospělých diváků neustále vzrůstá. Inscenace se dočkala úspěchu nejen na tuzemských jevištích, ale i v zahraničí.“

Balet Spící krasavice – premiéra 28. března 2014 v 19:00

Autorem baletu Spící krasavice je Petr Iljič Čajkovskij a režisérem Robert Balogh. V hlavní roli Šípkové Růženky vystoupila Yui Kyotani, která hlavní roli moc neprožívala. Stejně tak problematický je Princ Iva Jambora, který tančí výborně, ale působí chladným a lhostejným dojmem. Podivně bezbarvý výkon předvedla tentokrát i Jelena Iliina v roli Zlé víly. Světlou výjimkou tak zůstává jen Irina Lapteva v roli Dobré víly; svou bezprostředností a laskavostí oživuje citovou prázdnotu inscenace. Inscenace je pro diváky spíše zklamáním.⁸⁷

Balet Romeo a Julie – premiéra 15. listopadu 2013 v 19:00

Autorem baletu Romeo a Julie je Sergej Sergejevič Prokofjev. Režisérem a choreografem Robert Balogh. V hlavních rolích se divák může těšit na Yui Kyotani a Karolinu Zarach v roli Julie, zatímco v roli Romea se představí Arkadiusz Orłowski a Patryk Mielewczyk. Z recenze víme, že se jedná o třetí uvedení baletu Romeo a Julie v Olomouci.⁸⁸

Opera Evžen Oněgin – premiéra 4. února 2011 v 19:00

Autorem opery Evžen Oněgin je Petr Iljič Čajkovskij, Režie se ujala Andrea Hlinková. Opera je nastudována v ruštině, běží simultánní české titulky. Z recenze se dozvídáme, že jako Zárecký vystoupil Vladimír Třebický. Vystoupila i Václava Krejčí Housková jako Olga. Dařilo se rovněž Ondřeji Koplíkovi coby Lenskému a Jiřímu Příbylovi v roli mladistvě vyhlížejícího Gremina. Magda Málková jako Larina i hostující Olga Koubková jako chůva Filipovna rozhodně nepůsobily jako vyšeptané stařeny, jejich hlasy se naopak nesly snad až s překvapující zvučností. Ondřej Doležal alias Triquet v podvazcích na podkolenkách a v temně rudém úboru s kratšasy ke kolenům působil náležitě komicky už od pohledu. Nejvíce kritických připomínek lze vztáhnout na hlavy

11. 11. 2010, sekce Aktuality – Moravské divadlo Olomouc

87 ALTMANOVÁ, Zuzana: Olomoucká pocta Čajkovskému. 21. 4. 2014. Divá báze

88 ČECHOVÁ, Tereza: Romeo a Julie v Olomouci. 14. 11. 2013, Divá báze

představitelů ústředního páru, tedy hostujícího slovenského barytonisty Filipa Tůmy, který byl Evženem Oněginem, a domácí sopranistky Ley Vítkové, která ztvárnila Taťánu. Při recenzované repríze bylo hlediště takřka plné, publikum bylo vnímavé a vstřícné. Svými uznalými reakcemi určitě přispělo k celkové pohodové atmosféře večera.“⁸⁹

DIVADLO JOSEFA KAJETÁNA TYLA - PLZEŇ

Divadlo Josefa Kajetána Tyla je hlavním divadlem v Plzni. Má tři scény – Velké divadlo, Novou scénu a Malou scénu. Historie plzeňského divadla sahá až do roku 1818, kdy se hrála první představení. Divadlo Josefa Kajetána Tyla dělí svůj divadelní repertoár na sekce činohra, balet, muzikál, opera a opereta.⁹⁰

Divadlo Josefa Kajetána Tyla v Plzni uvádí v repertoáru stejné balety Čajkovského a Prokofjeva jako tomu již bylo na jevištích v Brně a v Olomouci. V sekci baletu jsi i zde drží výsadní postavení Čajkovského trojlístek baletů. Nejdříve uvedeným baletem v Plzni byla Šípková Růženka (v ostatních divadlech balet známý pod názvem Spící krasavice), která měla premiéru 21. listopadu 2009 a režisérem byl Jiří Horák. Ohlasy u diváků i u novinářů byly vesměs pozitivní. Druhým baletem od Čajkovského byl Louskáček, jehož režie se ujal Jiří Kyselák a měl premiéru 20. listopadu 2014. Nejnověji uvedeným baletem v Plzni z tvorby Čajkovského je Labutí jezero s premiérou 19. listopadu 2016 s režisérem Jiřím Horákem. Tento balet byl na plzeňském jevišti naposledy uveden 8. února 2019. Posledním baletem, který se zatím hrál na všech divadelních jevištích, ať již v Brně, Olomouci nebo Plzni byl Prokofjevův balet Romeo a Julie, který byl poprvé uveden 14. listopadu 2015 a režie se ujal Libor Vaculík. Naposledy měli diváci možnost vidět balet 27. února 2019. Jediný balet, který se odlišuje od ostatních divadel v repertoáru v Plzni, je Popelka od Sergeje Prokofjeva, která byla uvedena 16. listopadu 2013 a režisérem byl Jiří Pokorný. V sekci oper je v repertoáru jediná, která má spojitost s ruskou tvorbou a to Evžen Oněgin od Čajkovského. Premiéra byla uskutečněna 15. října 2016. Vedení opery Evžen Oněgin převzal Tomáš Pilař.

89 ČECH, Vladimír: Olomoucký Oněgin potřebuje divákovu fantazii a bdělost. 24. 3. 2011, Olomoucký deník

90 Divadlo Josefa Kajetána Tyla - www.djkt.eu

Balet Labutí jezero- Petr Iljič Čajkovskij - 8. února 2019 - 19:00

Autorem baletu je Petr Iljič Čajkovskij. Choreografie a režie se v Plzni ujal Jiří Horák. Premiéra byla 19. listopadu 2016 na scéně Velkého divadla. Labutí jezero patří k divácky velmi oblíbeným titulům. Hlavní role Odetty/Odilie patří Jarmile Dyckové. Titulní úlohu alternuje další ze stálic souboru Kristýna Piechaczková, příležitost dostane i mladá tanečnice z Japonska Mami Hagihara. Jako Princ se představí Michal Kováč, Grzegorz Mołoniewicz a nováček souboru Joshua Lee.⁹¹

Balet Louskáček – Autorem baletu je Petr Iljič Čajkovskij. Choreografie a režie se ujal Jiří Kyselák. Premiéra baletu byla uvedena 20. listopadu 2014 na scéně Velkého divadla.

Balet Popelka – Autorem baletu je Sergej Prokofjev. Choreografie a režie se ujal Jiří Pokorný. Premiéra baletu byla uvedena 16. listopadu 2013 na scéně Velkého divadla.

Balet Romeo a Julie – Autorem baletu je Sergej Prokofjev. Choreografie a režie slavného baletu byla svěřena Liboru Vaculíkovi. Premiéra byla uskutečněna 14. listopadu 2015 na scéně Velkého divadla.

Balet Šípková Růženka – Autorem baletu je Petr Iljič Čajkovskij. Režie a choreografie se ujal Jiří Horák. Premiéra byla uskutečněna 21. listopadu 2009 ve Velkém divadle.

Z recenze je možno vyhledat tyto informace: Baletní soubor Divadla J. K. Tyla v Plzni opět dokázal, že patří k republikové špičce. Šípková Růženka je po všech stránkách skvělá. Výpravná, ale bez zbytečné pompy a okázalosti. Děj se nerozměňuje a plně se koncentruje na hlavní linku příběhu. Jako Šípková Růženka se představila Ivona Jeličová a jako princ Miroslav Hradil.⁹²

Opera Evžen Oněgin – Petr Iljič Čajkovskij – ruština – české titulky

Režisérem opery Evžen Oněgin v ruském jazyce se stal Tomáš Pilař. Premiéru měl Oněgin 15. října 2016 na scéně Velkého divadla. Z recenze víme, že dne 15. října 2016 zazněla opera Evžen Oněgin v ruštině. Zazněla v ruském originále ve hvězdném obsazení – z hlavních rolí Oněgina výborně ztvárnil hostující Jiří Rajniš mladší,

91 JOSEFOVÁ, Hana: Labutí jezero míří do Velkého divadla. 18. 11.2016, Plzeňský deník

92 ŠPALKOVÁ, Gabriela: Šípková Růženka je skvost. 23. 11. 2009, MF Dnes

Lenského sólista Opery Národního divadla v Praze Jaroslav Březina, Knížete Gremina vynikající domácí Jevhen Šokalo. Menší, ale pikantní roli Triqueta se šarmem provedl dramaturg opery Divadlo Josefa Kajetána Tyla Zbyněk Brabec. Ze ženských rolí zářila zejména svým ztvárněním Taťány členka souboru Ivana Veberová, výborná byla též Jana Piorecká jako Olga a Iveta Žižlavská jako Larina. Operu nastudoval a premiéru řídil šéfdirigent opery Norbert Baxa.⁹³

Přestože ruský skladatel P. I. Čajkovskij napsal devět oper, největšího úspěchu dosáhl svými operami na Puškinův námět Evžen Oněgin a Piková dáma. Opera Evžen Oněgin byla vytvořena během let 1877- 1878. Námětem opery je Puškinův veršovaný román Evžen Oněgin vycházel v letech 1823-1831 a záhy se stal doslova kultovní četbou. Vykreslením psychologie člověka své vrstvy dal Čajkovskij ruské hudbě zcela nový vklad. Lyrické pasáže Lenského a Taťány jsou zcela něčím novým v celé evropské hudbě. Zde nejde o efekt, ale o vyjádření hloubky citů. Čajkovskij v této opeře podal široký obraz společenského života své doby.⁹⁴ Oněgin je typickým představitelem tzv. zbytečných lidí. Do něho se zamiluje mladá zádumčivá dívka Taťána, která mu své city zjeví v dopise. Oněgin ji však chladně odmítne, a když ještě v souboji zabije svého přítele básníka Lenského, prchá do ciziny. Když se po letech vrátí, v ženě generála Gremina poznává Taťánu, dívku, která mu kdysi tak upřímně vyznala lásku. Nyní se karty obrací, Oněgin vyznává své city Taťáně, která, i když Oněgina stále miluje, zůstává svému choti věrná a Oněgina odmítá. Operu uvedeme v ruském originále s českými titulky.

NÁRODNÍ DIVADLO PRAHA

Národní divadlo v Praze patří mezi nejznámější divadla v České republice. Navazuje na činnost Prozatímního divadla a bylo otevřeno v roce 1881, znovu po požáru poté v roce 1883. Dnes kromě scény v hlavní budově spadá pod Národní divadlo ještě Nová scéna, Stavovské divadlo a Státní opera. Státní opera je v současné době v rekonstrukci, a proto se repertoár opery a baletu uvádí v Hudebním divadle Karlín. Národní divadlo je

93 NOVÁK, Petr: Říjnové operní premiéry nadchly publikum. 25. 10. 2016, Plzeňský deník

94 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. str. 207, str. 381 ISBN 978-80-7225-344-9.

rozděleno na soubory činohra, opera, balet a Laterna magika.⁹⁵

Národní divadlo uvádí exkluzivně v letošní sezoně 2018/2019 operu Sergeje Prokofjeva *Láska ke třem pomerančům*, která není českému publiku tak známá. Ze sekce baletu se diváci mohou těšit na tradiční klasiku ruských autorů jako je Čajkovského *Labutí jezero*, Louskáček a Prokofjevův balet *Romeo a Julie*. V tomto odvětví divadla se překvapení v podobě moderny nekoná a nejznámější divadlo na českém území se i v tomto případě drží konzervativně klasiky. Tato zlatá kaplička České republiky má jako jediné z velkých divadel svůj archiv. V archivu Národního divadla Praha uplynulých let můžeme vyhledat, že se na prkně divadla hrály opery a balety, které nejsou od ruských skladatelů na našem území tak obvyklé.

Za posledních třicet let můžeme jmenovat tyto neobvyklé kusy, které se v repertoáru divadla objevily jako například opera Čajkovského *Piková dáma*, která z těchto kusů patří k těm známějším, dále Stravinského opery *Oedipus Rex*, *Pták Ohnivák*, *Petruška*, Prokofjevova *Popelka*, kterou lze zařadit do sekce známějších a hraných více na českém území uváděným baletům, opera Šostakoviče *Lady Mcbeth Mocenského újezdu*, Borodinův a Rimského – Korsakova balet *Povolecké tance a Šeherezáda*, Čajkovského *Spící krasavice*, která uzavírá trojlístek jeho nejpopulárnějších baletů spolu s *Labutím jezerem* a *Louskáčkem*, poprvé se v repertoáru divadel objevuje v Praze dílo Glinky v baletu *Raymonda*, českému divákovi vcelku neznámá opera Čajkovského *Jolanta*, v repertoáru oper nesmí chybět Čajkovského *Evžen Oněgin*, Stravinského opera *Slavík* a poprvé se setkáváme se Šostakovičovými operami *Orango* a *Atiformalistický jarmark*.

Zajímavostí je, že tato méně klasická díla, ať už se bavíme o opeře nebo o baletu se v repertoáru Národního divadla prakticky moc neohřejí a většinou jsou nahrazeny pro konzervativní diváky kusy, která mají v českém povědomí větší ohlas, ať už jsou to díla ruských autorů nebo jiných.

Pro Národní divadlo Praha je letošní sezona 2018/2019 již 136. sezónou od roku 1881, kdy bylo divadlo založeno. Tím pádem je vcelku zřejmé, že repertoár činohry, opery a baletu se kontinuálně po kratších či delších úsecích opakuje a v repertoáru pak zůstávají

95 Národní divadlo Praha - www.narodni-divadlo.cz/cs / o divadle

nejnavštěvovanější kusy.

Z repertoáru doposud hraných oper a baletů Národního divadla Praha jsou to především klasická ztvárnění ruské tvorby. Z baletů i v Praze drží svůj triumf Petr Iljič Čajkovskij a jeho balety Louskáček a Labutí jezero. V Praze jako zázrakem chybí na programu Spící krasavice neboli také Šípková Růženka, která v žádném předchozím divadle nechyběla. Louskáček měl premiéru 9. prosince 2004 a na jeho provedení se podíleli cizinci – Joyce Cuoco, Youri Vámos a Alexej Afanassiev. Labutí jezero mělo poslední obnovenou premiéru 28. března 2019 a na jeho provedení se podíleli cizinci – Birgit Deharde, Adria Hall a Filip Barankiewicz. Zatímco ztvárnění Čajkovského děl si vzali na starost cizinci, baletu Romeo a Julie od Sergeje Prokofjeva, který byl uveden 14. listopadu 2013, se ujal Petr Zuska. Ze sekce oper pro letošní divadelní sezónu 2018/2019 byla klíčová Láska ke třem pomerančům od Sergeje Prokofjeva, která bude mít premiéru 16. května 2019 a jejichž provedení se v Praze ujme Radim Vizváry.

Opera Láska ke třem pomerančům - Sergej Prokofjev - premiéra 16. května 2019 a 19. května 2019 - 19:00

Hudební nastudování: Christopher Ward

Režie: Radim Vizváry

Scéna: Boris Kudlička

Kostýmy: Natalia Kitamikado

Sbormistr: Martin Buchta

Pohybová spolupráce: Radim Vizváry

Dramaturgie: Ondřej Hučín

Sbor a Orchestr Národního divadla

V roce novodobé premiéry Pomerančů na scéně Národního divadla (2019) uplyne od

jejich vzniku přesně sto let. Spíše než důvodem k oslavám může být tento moment podnětem k úvaze, jak je možné, že jedno z nejslavnějších a nejúspěšnějších Prokofjevových děl, opera, naplněná až po okraj „žertem, ironií, satirou i hlubším významem“, ryzím a věčným potěšením ze hry lidské obrazotvornosti a z hledání „smyslu“ v „nesmyslu“, stála s jedinou výjimkou po celé století stranou zájmu českých operních divadel. Prokofjev napsal Pomeranče krátce po své emigraci z bolševického Ruska do USA jako svého druhu velmi kosmopolitní dílo. Nastudování opery v Národním divadle je ve francouzském originále. V představení jsou použity české a anglické titulky.⁹⁶

Balet Labutí jezero - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 28. března 2019 a 29. března 2019 – 19:00

Choreografie: John Cranko

Hudba: Petr Iljič Čajkovskij

Nastudování: Birgit Deharde, Adria Hall, Filip Barankiewicz

Umělecká supervize: Reid Anderson

Scénografie: Martin Černý

Kostýmy: Josef Jelínek

Světelný design: Pavel Dautovský

Projekce a animace: Lunchmeat studio s.r.o.

Hudební nastudování: Václav Zahradník, Sergej Poluektov

Baletní mistr: Alexej Afanassiev, Michaela Černá, Tereza Podařilová

Labutí jezero patří k nejslavnějším klasickým baletním titulům a je bezesporu nejvíce inscenovaným a nejnavštěvovanějším baletním příběhem. Balet, svým pohádkovým příběhem na první pohled vzdálen prozaické realitě všedního života, je přesto schopen chytit diváky za srdce, a to v každé době a téměř v každém seriózním scénickém zpracování. V Národním divadle bylo inscenováno celkem 12 verzí Labutího jezera. Novou verzí tohoto nesmrtelného příběhu bude uvedena v choreografii slavného tvůrce,

96 <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/13206?s=309>

zakladatele Stuttgartského baletu Johna Cranka, který vytvořil toto dílo krátce před svým tragickým úmrtím. Jeho cílem bylo zachytit romantickou atmosféru a sloučit nádheru celého konceptu s jistou mírou intimity.⁹⁷

Balet Louskáček - Vánoční příběh - premiéra 9. prosince 2004 - 19:00

Choreografie: Youri Vámos

Nastudování: Joyce Cuoco, Youri Vámos, Alexej Afanassiev

Dirigent: Sergej Poluektov, Václav Zahradník

Scéna a kostýmy: Michael Scott

Baletní mistr: Alexej Afanassiev, Michaela Černá, Jiří Kodým

Sbormistr Kühnova dětského sboru: Jiří Chvála

Světla: Klaus Garditz

Libreto: Youri Vámos podle Ch. Dickense a E. T. A. Hoffmanna

Hraje Orchester Národního divadla

Spolupracuje Kühnův dětský sbor

Tančí Balet Národního divadla a děti z Baletní přípravky ND

Balet P. I. Čajkovského Louskáček patří mezi stálice klasického repertoáru baletních souborů. Od své premiéry v roce 1892 prošel mnohými změnami v dramaturgickém i choreografickém pojetí, přesto jeho obliba u dětských i dospělých diváků stále vzrůstá. Příběh se odehrává v 19. století v Londýně a vypráví o kouzlu Vánoc, které proměňuje povahy lidí. Tento titul již více než deset let obohacuje vánoční atmosféru a je krásným dárkem nejen pro naše malé diváky.⁹⁸

Balet Romeo a Julie - Sergej Prokofjev - premiéra 14. listopadu 2013 v 19:00

Choreografie a režie: Petr Zuska

Scéna: Jan Dušek

97 <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/13220?s=309>

98 <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/4598?s=309>

Kostýmy: Roman Šolc

Světla: Pavel Dautovský, Petr Zuska

Dirigent: Václav Zahradník, Sergej Poluektov

Asistent choreografie: Tereza Podařilová, Alexej Afanassiev, Michaela Černá, Radek Vrátíl

Baletní ztvárnění nejslavnějšího milostného příběhu všech dob z pera Williama Shakespeara na hudbu Sergeje Prokofjeva vytvořil choreograf Petr Zuska v duchu neoklasického tance a vložil do příběhu i jiné významy a symboly, čímž posunul celý příběh do vyšší roviny. Na pozadí velké lásky a smrti stojí věčný konflikt mužského a ženského principu – racionální a iracionální, dobře připravených plánů a toho, co se naší kontrole vymyká a tyto plány rozmetá, konflikt mezi Otcem Lorenzem a Královnou snů a stínů Mab.⁹⁹

SEVEROČESKÉ DIVADLO ÚSTÍ NAD LABEM

Severočeské divadlo Ústí nad Labem nebo také Severočeské divadlo opery a baletu sídlí ve městě Ústí nad Labem. Počátky divadelních společností sahají až do roku 1818. Divadlo jako takové zahájilo provoz roku 1909.¹⁰⁰

Severočeské divadlo Ústí nad Labem dělí své umělecké soubory na baletní a operní soubor. Zaměřuje se na tuzemskou i na zahraniční činnost. Do současného repertoáru patří především balety Labutí jezero, Louskáček Petra Iljiče Čajkovského, balet Pět a vlk Sergeje Prokofjeva, balet Polovecké tance a Šeherezáda Alexandra Borodina a Rimského – Korsakova, balet Zkrocení zlé ženy Shakespeara a Dmitrije Šostakoviče a premiérově v roce 2019 bude uveden balet Romeo a Julie Sergeje Prokofjeva, který bude mít premiéru 12. 4. 2019. V porovnání s ostatními velkými divadly na území České republiky má právě Severočeské divadlo v Ústí nad Labem nejrozsáhlejší záběr, co se

99 <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/predstaveni/6300?s=309>

100 Severočeské divadlo Ústí nad Labem - <http://www.operabalet.cz/>

týká operních a baletních děl ruských skladatelů.

V Severočeském divadle Ústí nad Labem má velmi bohatý repertoár, co se týká oper. I v této sekci převládá tvorba Petra Iljiče Čajkovského. Z jeho děl se na jevišti v Ústí nad Labem uvádí opery Piková dáma, Evžen Oněgin v češtině a jako první z všech českých divadel uvádí tuto Čajkovského operu v ruštině a Střevíčky. Z dalších autorů v sekci oper to je Boris Godunov od Modesta Petroviče Musorgského a kníže Igor od Alexandra Porfirjeviče Borodina.

V sekci balet jsem narazila v repertoáru na Čajkovského trojici Labutí jezero, Louskáček a Spící krasavice, bez nichž by žádné divadlo v České republice patrně neexistovalo. Dále balety Pěť a vlk a Popelka od Sergeje Prokofjeva, Polovecké tance, Šeherezáda od Alexandra Porfirjeviče Borodina a sekci baletu uzavírá Zkrocení zlé ženy od Dmitrije Šostakoviče.

Opera Piková dáma - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 28. 9. 1963 v 19:00

libreto: Modest Iljič Čajkovskij

překlad: Jiří Fiedler

režie: Jiří Fiedler

dirigent: Miroslav Homolka

výtvarník scény: Vladimír Heller

sbormistr: Jaroslav Wolf

Opera Boris Godunov – Modest Petrovič Musorgskij – premiéra 30. 11. 1967 v 19:00

režie: Karel Jernek

dirigent: František Vajnar

výtvarník scény: Vladimír Landa

výtvarník kostýmů: Karel Filipi

sbormistr: Jaroslav Wolf

Opera Boris Godunov měla premiéru v roce 1874. Godunov je velké ruské drama, je to dílo vsutku neobyčejné, a to nejen v dějinách ruské opery, ale přímo v dějinách opery světové. Je vrcholem Musorgského tvorby a z každého taktu je cítit Musorgského živelnost a genialitu. Boris Godunov je nejrealističtější operou 19. století a první geniální ruskou hudební tragédií.¹⁰¹ Musorgského Boris není operou vyhovující pravidlům operní dramaturgie. Nemá pevnou dramatickou linii, neboť děj je rozložen do obrazů, které stojí více méně samostatně vedle sebe.¹⁰² Je patrné, že Musorgskij v tomto díle vyzdvihl prvky folkloristické nad dramatické. Je v něm však tolik geniálních podrobností a hudba neustále přináší myšlenkově i zvukově něco nového a překvapivého, že posluchačův zájem i pozornost ani na chvíli nemohou ochabnout. Revolučnost Musorgského Borise Godunova, to jest jeho nekompromisně realistický tón, nezakryvaná sympatie k prostému lidu a odpor proti tyranii, byla současníky plně pocíťována a chápána a u operních ředitelství budila strach i odpor.¹⁰³

Opera Evžen Oněgin - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 8. 5. 1971 v 19:00

režie: Josef Novák

dirigent: František Babický

choreografie: Zdeněk Weidenthaler

výtvarník scény: Vladimír Landa

výtvarník kostýmů: Růžena Brychtová

sbormistr: Jaroslav Wolf

Opera Evžen Oněgin – premiéra 12. 11. 1982 v 19:00 – ruština

101 BURIAN, Karel Vladimír, 1950. *Modest Petrovič Musorgskij*. Praha: Orbis. Život a dílo. Str. 27

102 BURIAN, Karel Vladimír, 1950. *Modest Petrovič Musorgskij*. Praha: Orbis. Život a dílo. Str. 28

103 BURIAN, Karel Vladimír, 1950. *Modest Petrovič Musorgskij*. Praha: Orbis. Život a dílo. Str. 29

režie: Josef Novák

dirigent: Miloš Krejčí

choreografie: Hana Machová

výtvarník scény: Vladimír A. Šrámek

výtvarník kostýmů: Vladimír A. Šrámek

sbormistr: Michael Lorenc

korepetice: Jan Popelka, Jan Zimmer

inspice: Ladislav Muška

nápověda: Zlata Koničková

Opera Kníže Igor – Alexandr Porfirjevič Borodin - premiéra 20. 10. 1972 v 19:00

libreto: Alexandr Porfirjevič Borodin

režie: Norbert Snítal

dirigent: František Vajnar

choreografie: Jiří Blažek

výtvarník scény: Vladimír Landa

výtvarník kostýmů: Růžena Brychtová

sbormistr: Jaroslav J. Wolf

korepetice: Jan Zimmer, Václav Urban

inspice: Jaroslav Kaňkovský, Ladislav Muška

nápověda: Jaroslava Kubartová

Opera Kníže Igor je největší dílo Alexandra Porfirjeviče Borodina. Práce na této opeře zabrala 18 let a ani tak zdaleka nebyla dokončena. Námětem se stal ruský epos (Slovo o pluku Igorově), jehož hrdinský charakter byl Borodinovi velmi blízký. Kníže Igor patří mezi největší díla ruské hudby, nejen pro své vášnivé vlastenectví a hrdost, ale také pro své vynikající, ryze hudební hodnoty. Orientální prvky, celotónová stupnice, kvartové harmonie, složitý rytmus, originalita nápadů a dokonalost zpracování působily na

pozdější generaci ruské i sovětské hudby.¹⁰⁴

Opera Střevíčky – Petr Iljič Čajkovskij – premiéra 5. 5. 1972 v 19:00

libreto: J. P. Polonskij

režie: Josef Novák

dirigent: František Babinský

choreografie: Robert Braun

výtvarník scény: Vladimír Landa

výtvarník kostýmů: Růžena Brychtová

sbormistr: Jaroslav J. Wolf

korepetice: Naděje Hajzlarová, Jan Zimmer

inspice: Jaroslav Kaňkovský, Ladislav Muška

nápověda: Jaroslava Kubátová

Opera Eugen Oněgin - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 22. 1. 2002 v 19:00 - ruština

Operu Eugen Oněgin napsal Čajkovskij na vlastní libreto, sestavené z jednotlivých partií stejnojmenného veršovaného románu A. S. Puškina. Seskupení lyrických obrazů, jejichž děj sleduje rámcově příběh něžné, zadumané statkářské dcery Taťány a velkoměstským životem znuděného Oněgina je mistrovským dílem, posvěceným genialitou obou ruských velikanů. Opera je uvedena v ruském originále s českými titulky.

libreto: Petr Iljič Čajkovskij

režie: Martin Otava

dirigent: Norbert Baxa

choreografie: Vladimír Nečas

104 NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. str. 200, ISBN 978-80-7225-344-9.

výtvarník scény: Jana Zbořilová

výtvarník kostýmů: Jana Zbořilová

sbormistr: Pavel Baxa

korepetice: Irina Lorets

inspice: Zdeněk Kozlík

nápověda: Zlata Koničková

Balet Spící krasavice - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 26. 9. 2003 v 19:00

Spící krasavice Petra Iljiče Čajkovského je světově známým baletem, na který chodí již více než sto let celé generace diváků. Balet je určen všem, bez rozdílu věku. Každý si v něm najde svoje, poezii pohádky, kouzelnou hudbu, krásu klasického tance a věčnou lidskou touhu - vítězství dobra nad zlem. Klasická baletní inscenace, jejíž kvalita je prověřená časem, k nám promlouvá i dnes a je stálíci repertoáru světových scén. Není třeba zdůrazňovat, že Čajkovského hudba ke Spící krasavici je z toho nejlepšího, co bylo kdy pro balet napsáno. Stejně tak klasická choreografie, tvořící základ našeho baletu patří ke zlatému fondu baletního umění. Inscenace je podána klasickým baletním jazykem a naši sólisté baletu dostávají příležitost představit se publiku v náročných tanečních výkonech.¹⁰⁵

libreto: M. Petipa, I. A. Vsevoložskij

dirigent: Norbert Baxa

choreografie: M. Petipa, F. Lopuchov, Vladimír Nečas

výtvarník scény: Eva Brodská

výtvarník kostýmů: Josef Jelínek

korepetice: Dana Karasová - Blažková

inspice: Dana Karasová - Blažková

Balet Popelka - Sergej Prokofjev - premiéra 24. 4. 2009 v 19:00 – 4. 12.2010

105 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

Příběh o dívce, která zvítězila svou dobrotou a láskou nad světem falše, zla a nadutosti, už inspiroval tvůrce nejrůznějších uměleckých žánrů. Prokofjevovo hudební zpracování patří k těm nejzdařilejším. Nádherná hudba vyvolává fantazii a pohádkovou náladu. Známy pohádkový příběh s dobrým koncem je stále aktuálním poselstvím o boji dobra a zla. Jeden z nejvýznamnějších skladatelů 20. století o svém baletu na pohádkový námět o Popelce sám řekl: „Chtěl jsem vyjádřit poetickou lásku Popelky a Prince, zrození a rozkvet citu, překážky na jeho cestě, uskutečnění snu.“¹⁰⁶

režie: Vladimír Nečas

dirigent: Norbert Baxa

choreografie: Vladimír Nečas

výtvarník scény: Josef Jelínek

výtvarník kostýmů: Josef Jelínek

Balet Polovecké tance, Šeherezáda - Alexandr Porfijevič Borodin, Nikolaj Andrejevič Rimskij - Korsakov - premiéra 15. 4. 2014 v 19:00 – 8. 6. 2018

Polovecké tance – patří k nejslavnějším skladbám ruské hudební klasiky – součást opery Kníže Igor, tentokrát samostatně v první části tohoto představení. Jeho hudba je plná temperamentu a orientálních prvků. Baletní provedení vzniklo na začátku dvacátého století v choreografii Michela Fokina, který je dnes považován za zakladatele moderního baletu. Šeherezáda - symfonická suita (35. dílo z roku 1888) z baletu Šeherezáda, která svou opojnou melodickou krásou a instrumentační barvitostí vyniká nad jinými skladbami Rimského-Korsakova. Pestrá instrumentace evokující orientální prostředí s bohatou rytmickou a melodickou invencí s motivy vzdálené exotiky. V našem podání je tato suita hudebně básnickým přepisem tragického příběhu sultána Šahriara a jeho věrolomné manželky Zobeidy, který končí její smrtí.¹⁰⁷

Zpráva: Polovecké tance a Šeherezáda již dnes v Ústí nad Labem

106 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

107 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

„Premiéra baletního večera, v rámci kterého bude uveden balet Šeherezáda a Polovecké tance, proběhne dnes 15. dubna 2016 v Severočeském divadle v Ústí nad Labem.

„Polovecké tance, které jsou součástí opery Kníže Igor, tentokrát uvádíme samostatně. Hudba je plná temperamentu a prvků východní kultury starověké Rusi. Dílo vychází z epické básně Slovo o pluku Igorově raného středověku líčící ruské bohatýrství, pramenící z velké lidové tradice, která je právě v Poloveckých tancích strhujícím způsobem exponována jako tatarský a polovecký živel.

V hlavních rolích se představí Zuzana Novoborská (Peršanka), Elena Mazanova, Emmeline Jansen a Blanka Tasi (Peršanky), Chiaki Honda / Eliška Černohlávková (Polovecká žena), Vladimír Gončarov / Roberts Skujenieks, Pavel Enekeš j. h. / Jean-Michel Reuter (Polovečtí muži) a další.

K druhému baletu zástupci divadla říkají: „Šeherezáda je symfonická suita (35. dílo z roku 1888) z baletu Šeherezáda, která svou opojnou melodickou krásou a instrumentační barvitostí vyniká nad jinými skladbami Rimského-Korsakova. Pestrá instrumentace evokující orientální prostředí s bohatou rytmickou a melodickou invencí s motivy vzdálené exotiky. V našem podání je tato suita hudebně básnickým přepisem tragického příběhu sultána Šahriara a jeho věrolomné manželky Zobeidy, který končí její smrtí.“ V hlavních rolích vystoupí Michaela Gupfinger / Chiaki Honda (Zobeida), Róbert Király (Zlatý otrok), Vladimír Gončarov (Shahriar) a Pavel Enekeš j. h. (Shah Zeman).“

108

Balet Labutí jezero - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 8. 3. 2013 v 19:00 – 30. 9. 2018

Baletní klasika „na špičkách“ vyprávějící severskou legendu o dívce Odettě proměněné v labuť si získala svou nesmrtelnost díky romanticky podmanivé Čajkovského hudbě a také díky původním dochovaným choreografickým pasážím Mariuse Petipy a Lva Ivanova.

108 SEVEROČESKÉ DIVADLO ÚSTÍ NAD LABEM: Polovecké tance a Šeherezáda již dnes v Ústí nad Labem – zpráva, 15. 4. 2016, Taneční aktualita.cz

Kouzelná výprava s doprovodem symfonického orchestru ctí originalitu tohoto díla a přinese jistě pěkný zážitek nejenom vyznavačům tohoto žánru.

libreto: V. P. Begičev, V. F. Gelcer

režie: Vladimír Nečas

dirigent: Milan Kaňák, Norbert Baxa

choreografie: Vladimír Nečas

výtvarník scény: Josef Jelínek

výtvarník kostýmů: Josef Jelínek

inspice: Pavla Zaoralová

**Zpráva: Severočeské divadlo v Ústí nad Labem chystá Labutí jezero. 3. 3. 2013,
Taneční aktuality.cz**

„ Baletní soubor Severočeského divadla v Ústí nad Labem chystá na 8. března premiéru klasického baletu *Labutí jezero*. Nesmrtelný balet s hudbou P. I. Čajkovského nechybí na většině scén a patří k divácky nejoblíbenějším inscenacím. Ačkoliv jde o titul, který je v podstatě stálíci v repertoáru baletního souboru, dostane březnová premiéra nové scénické zpracování a kostýmy Josefa Jelínka. To vše v režii a choreografii šéfa baletu, Vladimíra Nečase. Hudba Petra Iljiče Čajkovského má magické kouzlo a mluví o pocitech duše. A mluví k duším lidí.“¹⁰⁹

Balet *Zkrocení zlé ženy* - William Shakespeare, Dmitrij Šostakovič - premiéra 27. 4. 2018 v 19:00 – 5. 10. 2018

Slavná divadelní hra Wiliama Shakespeara v taneční podobě neoklasického tance. Příběh se odehrává v italské Padově, kde se bohatý kupec Baptista snaží provdat své dcery Biancu a Kateřinu. O něžnou a křehkou Biancu je nemalý zájem, jenže vzpurná a nepřístupná Kateřina je starší, tudíž se musí provdat dříve, nežli Bianka. Jinak by zůstala

109 SEVEROČESKÉ DIVADLO ÚSTÍ NAD LABEM: Severočeské divadlo v Ústí nad Labem chystá Labutí jezero – zpráva. 3. 3. 2013, Taneční aktuality.cz

otci doma “na ocet“. Jediný, kdo se odváží si drzou Kateřinu vzít je veronský šlechtic Petruccio. Podaří se mu zklidnit láteřivou semetriku Kateřinu a udělat z ní pokornou a reprezentativní choť???

libreto: Marika Hanousková

režie: Marika Hanousková

choreografie: Marika Hanousková

výtvarník scény: Aleš Valášek

výtvarník kostýmů: Aleš Valášek

inspice: Pavla Zaoralová

Balet Louskáček - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra 2. 11. 2007 v 19:00 – 15. 1. 2019

Louskáček patří do klenotnice „bílé klasiky“, a proto na repertoáru baletu Severočeského divadla nadále zůstává. Přispěla k tomu také překrásná Čajkovského hudba, však také taneční suity z Louskáčka patří dodnes k nejpoblárnějším dílům orchestrální literatury. Je to příběh o sváteční atmosféře Štědrého večera, ve kterém se realita spojuje s dětskou fantazií ve fascinující labyrint. Svou vánoční tematikou je dárkem hlavně dětem před vytouženými svátky.¹¹¹

libreto: M. I. Petipa

režie: Vladimír Nečas

dirigent: Milan Kaňák, Norbert Baxa

choreografie: Lev I. Ivanov, Vladimír Nečas

výtvarník scény: Josef Jelínek

výtvarník kostýmů: Josef Jelínek

asistent režie: Margarita Pleškova

110 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

111 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

korepetice: Karasová- Blažková

inspice: Pavla Zaoralová

Balet Pět'a a vlk - Sergej Prokofjev - premiéra 27. 5. 2018 v 19:00 – 20. 1. 2019

Skladba pro vypravěče a orchestr, k níž autor napsal rovněž text, vznikla v době, kdy se vrátil do Sovětského svazu, tj. v roce 1936. Každá postava příběhu je přiřazena některému hudebnímu nástroji nebo nástrojové skupině a má své vlastní hudební téma: Malý chlapec jménem Petr žije se svým dědou na venkově. Jednoho dne se otevřou vrátka a kachna využije příležitosti jít se vyčvachtat do blízkého rybníčka. A tady začíná příběh Pět'i a vlka. Hudba je lehce srozumitelná, stravitelná, a ačkoli se skladba nazývá „symfonická pohádka pro děti“, je hudba spíš zvukomalebná a popisná, tedy spíše ve stylu filmové hudby než symfonie – vypravěč se střídá s hudbou, kterou vlastně uvádí.¹¹²

režie: Vladimír Gončarov

dirigent: Milan Kaňák

výtvarník scény: Josef Jelínek

výtvarník kostýmů: Josef Jelínek

inspice: Pavla Zaoralová

Pět'a a vlk – záslužný pokus, jak získat malé děti – recenze – David Weisner, 10. 6. 2018, Taneční aktuality.cz

„ Severočeské divadlo v Ústí nad Labem obohatilo svůj repertoár o symfonickou pohádku Pět'a a vlk, kterou napsal Sergej Prokofjev v roce 1936 pro Dětské hudební divadlo v Moskvě. Již dlouho jsem nenavštívil představení primárně určené malým divákům. O to více mne zaujala originální koncepce tvůrců ústeckého představení. Režisérem a choreografem tohoto projektu je významný sólista tamního baletu Vladimír Gončarov.

112 <http://www.operabalet.cz/> - stránka Severočeského divadla v Ústí nad Labem

Kontakt s dětským publikem skvěle navázala vypravěčka příběhu Ester Králová, která postupně představila hlavní aktéry hudební a taneční pohádky. Uvedla dirigenta Milana Kaňáka a mluvila o jeho významu pro orchestr. Dále seznámila diváky s jednotlivými postavami a pro ně charakteristickými hudebními nástroji. Ptáček zatančil za doprovodu flétny a kachna na tóny hoboje. Kočka se svůdně pohybovala za zvuku klarinetu, děda pokulhával na tóny fagotu, lovci představili bicí nástroje, vlk trio lesních rohů a Pěť a smyčcový orchestr. Po úvodu se začal rozvíjet příběh, jehož obsah byl vypravěčkou vždy dětem stručně vysvětlen.

V dětském představení sehrává vizuální stránka důležitou roli. Návrhu scény a kostýmů se ujal Josef Jelínek. Jak je u tohoto významného profesionála obvyklé, prostorové řešení scény je logické a funkční. Kostýmy s výraznou estetickou hodnotou pomáhají interpretům naplnit obsah jejich rolí. Orchestr pod vedením dirigenta Milana Kaňáka hrál hudbu Sergeje Prokofjeva na vysoké úrovni. Na závěr bych rád vyjádřil vděk dramaturgii ústeckého divadla, že zařadila do repertoáru titul určený dětskému divákovi.“¹¹³

DIVADLO F. X. ŠALDY - LIBEREC

Divadlo Františka Xavera Šaldy je liberecké městské divadlo. Tvoří ho dvě scény Šaldovo divadlo a Malé divadlo. Předchůdcem dnešního divadla Františka Xavera Šaldy bylo Soukenické divadlo, jehož činnost můžeme datovat do roku 1820. Divadlo Františka Xavera Šaldy zahájilo svůj provoz 29. září 1883 tehdy ještě pod svým původním názvem. Podle Šaldy bylo divadlo pojmenováno 22. prosince 1957. Městské divadlo rozděluje svůj repertoár na sekce činohra, opera a balet.¹¹⁴

Co se týče opery a baletu zařazuje do svého repertoáru jak nejznámější baletní kusy ruských autorů, které jsou uváděny ve větších divadlech po celé České republice jako například baletní klasiky Čajkovského Louskáček, Spící krasavice, balety Prokofjeva Romeo a Julie a Popelka, tak i operní kusy, které nejsou od ruských autorů na českém

113 WEISNER, David: Pěť a vlk – záslužný pokus, jak získat malé děti – recenze. 10. 6. 2018, Taneční aktuality.cz

114 Divadlo F. X. Šaldy - www.saldovo-divadlo.cz/divadlo/historie

území tak obvyklé, jmenovitě Rachmaninova Francesca da Rimini a Lakomý rytíř, Čajkovského Panna orleánská a Rubínšteinův Démon. Těmito kusy se repertoár Šaldova divadla v Liberci od ostatních divadel odlišuje, protože přináší divákům nové kusy ke zhlédnutí.

Opera Francesca da Rimini, Lakomý rytíř - Sergej Rachmaninov

– premiéra 14. 12. 2018

Dne 24. ledna 1906 se v moskevském divadle Bolšoj teatr koná slavnostní premiéra dvou jednoaktových oper ruského skladatele a klavírního virtuosa Sergeje Rachmaninova – Francesca da Rimini a Lakomý rytíř. První z nich byla zkomponována na základě příběhu z Dantovy Božské komedie, druhá opera vychází ze stejnojmenného dramatu Alexandra Sergejeviče Puškina. Byť má každá „jednoaktovka“ zcela jiného libretistu, základní motiv příběhů se střetává v neúnavném souboji charakterů, ve střetu s morálními hodnotami evropské civilizace. Partitura oper pak zrcadlí neutuchající skladatelovo hledání, neustupující bolestnou vůli. V novodobých dějinách českého divadla nebyly tyto opery ještě nikdy uvedeny v jeden večer – poprvé tedy v Liberci, v Divadle F. X. Šaldy.¹¹⁵

INSCENAČNÍ TÝM

Hudební nastudování, dirigent: Martin Doubravský

Režie: Linda Keprtová

Scéna: Michal Syrový

Kostýmy: Tomáš Kypta

Sbormistr: Anna Novotná Pešková, Miriam Němcová

Asistent režie: Šárka Brodaczová

Dramaturgie: Vojtěch Babka

Recenze na operu Francesca da Rimini a Lakomý rytíř:

115 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/francesca-da-rimini>

Znepokojivá sonda do pekla lidského zla v Liberci

„ Operní soubor libereckého Divadla F. X. Šaldy uvedl v jednom večeru dvě jednoaktové opery ruského skladatele Sergeje Rachmaninova Francesca da Rimini a Lakomý rytíř. Nová inscenace v hudebním nastudování Martina Doubravského, režii Lindy Keprtové a vynikajícím obsazení v čele s barytonistou Pavolem Kubáněm je nejen pozoruhodným objevem neznámých titulů, ale má šanci stát se operní událostí sezóny 2018/2019.

Francesca di Rimini, jednoaktová opera o prologu, dvou obrazech a epilogu, vznikla na libreto Modesta Čajkovského podle pátého zpěvu v druhém okruží Pekla, kterým římský básník Vergilius provází Danta Alighieriho v jeho eposu Božská komedie. Předlohou Lakomého rytíře je stejnojmenné drama Alexandra Sergejeviče Puškina Skupoj rycar.“

116

Opera Panna orleánská - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra: 22. 9. 2017

- derniéra: 4. 12. 2018

Historické náměty vždy lákaly a oslovovaly operní skladatele napříč historickou, či geografickou mapou. Ne jinak tomu bylo i u Petra Iljiče Čajkovského (1840- 1893), který si pro jednu ze svých oper vybral látku pojednávající o jedné z nejproslulejších, však i nejkontroverznějších postav evropských dějin – o Janě z Arku, přezdívanou Panna orleánská. Dívka, která v 15. století stanula v čele Francie proti anglické armádě, z vlastních řad byla posléze zrazena, v devatenácti letech upálena a roku 1920 papežem Benediktem XV. blahorečena, inspirovala již mnoho uměleckých duší a stala se námětem děl neopakovatelných. Opera bude uváděna v ruském originále, s českým a německým překladem, v Liberci, v novodobé divadelní historii vůbec poprvé.¹¹⁷ Z recenze se dozvídáme: Nesmírně obdivuji hlubokou, až filozofickou prostotu a čistotu inscenace,

116 HAVLÍKOVÁ, Helena: Znepokojivá sonda do pekla lidského zla v Liberci - recenze. 21. 12. 2018, Divadlo F. X. Šaldy Liberec, Opera Plus.cz

117 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/panna-orleanska>

která ani na okamžik nesklouzne k levnému efektu a ponechává si úžasné společné soustředění všech zúčastněných. Skutečně současná operní inscenace, která prošla super obtížnou, avšak nezbytnou cestou společného hledání pravdy životní a divadelní. Děkuji za krásný večer.¹¹⁸

INSCENAČNÍ TÝM

Dirigent: Martin Doubravský

Režie: Linda Keprtová

Scéna: Michal Syrový

Kostýmy: Tomáš Kypta

Sbormistři: Miriam Němcová, Jan Bubák

Asistent režie: Šárka Brodaczová

Dramaturgie: Lenka Chvállová

Hudební příprava: Maxim Biriucov, Tatiana Drybas

Foto: Roman Dobeš

Opera Démon - Anton Rubinštejn - premiéra: 4. 3. 2011 - derniéra: 3. 5. 2014

Poéma Démon, dílo jednoho z největších ruských romantických básníků, M. J. Lermontova, se stala v Rusku 19. století téměř povinnou „undergroundovou“ četbou. Dílo bylo oficiálně zakázáno a mohlo vyjít až dvacet let po autorově smrti. Dnes je Démon, dílo plné romantické obraznosti, melancholie, rozpolcenosti a smutku považováno za největší událost v ruské romantické literatuře po Puškinovu Evženu Oněginovi. Démon, padlý anděl, Bohem zavržený a bezcílně bloudící vesmírem, se zamiluje do kavkazské princezny Tamary a doufá, že skrze lásku k ní se zbaví své věčné zloby. Poté, co jej Tamara odmítne, nechá zabít jejího snoubence. Zoufalá Tamara je na pokraji šílenství. Démon ji fascinuje, touží po něm a současně se mu brání. Sotva mu podlehne, utíká z jeho objetí za stínem svého mrtvého milého, v jehož náručí žalem umírá. Zavrhlá zlo - je vykoupena. Démon se opět propadá do nekonečné říše temnoty a

118 JANÁČKOVÁ, Olga: Liberec: Panna orleánská žije! - recenze. 2. 10. 2017, Opera Plus.cz

zla, zatímco duše Tamary a jejího snoubence stoupají k nebesům. Anton Rubinštejn, který byl ve své době znám především jako klavírní virtuos a do jisté míry soupeř Ference Lizsta, dokončil operu v roce 1871. Premiéra proběhla až o čtyři roky později, 25. ledna 1875 v Petrohradu, pod taktovkou dirigenta českého původu Eduarda Nápravníka. Mystická opera, jejíž fantaskní a emocionálně vypjatá atmosféra plně odpovídá Lermontově předloze, je po Edgarovi a Náměsíčné dalším titulem, kterým liberecká opera představuje neprávem zapomenutá operní díla.¹¹⁹

INSCENAČNÍ TÝM

Hudební nastudování a dirigent: Martin Doubravský

Režie: Martin Otava

Scéna: Ján Zavorský

Kostýmy: Aleš Valášek

Sbormistr: Martin Veselý

Choreografie: Alena Pešková

Asistent režie: Jana Ottová

Hudební příprava: Maxim Biriucov, Tatiana Drybas, Elena Nagyová

Balet Spící krasavice - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra: 24. 2. 2017

- derniéra 17. 10. 2018

Baletní soubor Divadla F. X. Šaldy vyslechl v únoru 2017 prosby svých příznivců a diváků, a po dlouhých letech nastudoval balet s živým orchestrem. Pro tuto slavnostní příležitost jsme vybrali pohádkový titul s hudbou P. I. Čajkovského Spící krasavice. Choreograf a režisér Daniel Záboj upravil klasickou pohádku opět přímo na míru našemu souboru a zasadil ji do současnosti.¹²⁰

INSCENAČNÍ TÝM

119 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/demon>

120 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/spici-krasavice>

Choreografie, úprava libreta, režie: Daniel Záboj

Dirigent: Václav Zahradník

Scéna: Richard Pešek jr.

Kostýmy: Monika Kletečková

Asistent choreografie: Anna Ščekaleva

Asistent režie: Vlasta Vindušková

Inspice, korepetice: Elena Nagyová

Dramaturgie: Helena Syrovátková

Foto: Petr Jedinák

Balet Romeo a Julie - Sergej Prokofjev - premiéra 11. 11. 2016

Láska a nenávist, smrt a smíření. Věčný příběh geniálního dramatika, jemuž touto inscenací u příležitosti 400. výročí jeho úmrtí vzdáváme hold. Příběh, který stojí nad časem a prostorem, příběh, který se odehrává neustále. Takové zpracování vám nabízí i nastudování baletu Romeo a Julie v režii a choreografii Aleny Peškové. Nezvykle a možná překvapivě ve spolupráci se souborem činoherním. Zpracování, které je postaveno na osobnostech tanečnicků libereckého souboru – nejen z oblasti klasického baletu. A nad tím vším hudba Sergeje Prokofjeva – snad „nejpopulárnější“ hudba, která kdy byla pro balet zkomponována.¹²¹

INSCENAČNÍ TÝM

Hudba: Sergej Prokofjev

Libreto podle stejnojmenného dramatu W. Shakespeara: Alena Pešková

Režie, choreografie: Alena Pešková

Asistenti choreografie: Anna Ščekaleva, Filip Veverka

Scéna: Richard Pešek jr.

Kostýmy: Aleš Valášek

121 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/romeo-a-julie>

Nahrávka zvukových efektů: Gabriela Vermelho

Projekce: Tomáš Moravec, Pavel Hejret

Šermy a souboje: Karel Basák

Asistent režie: Vlasta Vindušková

Inspice, korepetice: Elena Nagyová

Dramaturgie: Helena Syrovátková

Balet Popelka - Sergej Prokofjev - premiéra: 17. 10. 2014 - derniéra: 22. 1. 2016

Po Louskáčkovi připravil baletní soubor další „klasický“ balet. Klasický v uvozovkách proto, že jde opět o příběh a choreografii přesně ušité na míru našemu souboru. O hudbu Sergeje Prokofjeva ale nepřijdete. Ba ani o pohádkový příběh. Není nic menšího než láska. A to ta pravá – bezpodmínečná a bez předsudků.¹²²

INSCENAČNÍ TÝM

Úprava libreta: Alena Pešková

Režie, choreografie: Alena Pešková

Asistent choreografie: Anna Ščekaleva

Asistent režie: Vlasta Vindušková

Scéna: Richard Pešek jr.

Kostýmy: Monika Kletečková, Alena Pešková

Zvukový design: Petr Čermák

Projekce: Pavel Hejret

Inspice, korepetice: Elena Nagyová

Dramaturgie: Helena Syrovátková

Balet Louskáček - Petr Iljič Čajkovskij - premiéra: 19. 10. 2012

122 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/popelka>

Louskáček- jeden z “nejklasičtějších“ baletů. A také především díky nádherné Čajkovského hudbě – nesmrtelný. Proto jsme si dovolili upravit původní libreto Maria Petipi a choreografii Lva Ivanova tak, aby v našich podmínkách a naší době dávalo vše svůj smysl. Abychom nepřišli o pohled na křehké vločky – tanečnice na špičkách, v „balerínách“, s klasickou taneční technikou, neo - klasická pas de deux a přitom pochopili, jak se cítí dítě, které náhodou nachází pod vánočním stromkem vedle nového mobilního telefonu starou dřevěnou hračku, která ožívá.¹²³

INSCENAČNÍ TÝM

Hudba: Petr Iljič Čajkovskij

Úprava libreta, režie: Alena Pešková

Choreografie: Alena Pešková - s citacemi originálu

Scéna: Aleš Valášek

Kostýmy: Monika Kletečková, Alena Pešková

Inspice, korepetice: Elena Nagyová

MORAVSKOSLEZSKÉ DIVADLO OSTRAVA

Moravskoslezské divadlo Ostrava je největší divadlo v Moravskoslezském kraji. Sídlí v Ostravě a má dvě stálé scény – Divadlo Antonína Dvořáka a Divadlo Jiřího Myrona. Svoji činnost zahájilo v roce 1919. Moravské divadlo Ostrava má čtyři umělecké soubory: opera, opereta, činohra a balet. Všechny operní a baletní kusy jsou uvedeny v Divadle Antonína Dvořáka.¹²⁴

Opera Lady Mcbeth Mcenského újezdu – Dmitrij Šostakovič

123 <https://www.saldovo-divadlo.cz/program/detail-predstaveni/r/louskacek>

124 Moravskoslezské divadlo Ostrava - www.ndm.cz

Hudební nastudování – Jakub Klecker

Dirigent – Jakub Klecker, Sander Teepen

Režie – Jiří Nekvasil

Scéna – Daniel Dvořák

Videoprojekce – Otakar Mlčoch

Kostýmy – Marta Roszkopfová

Choreografie – Marek Svobodník

Asistentka choreografa – Lenka Dřimalová

Pohybová spolupráce – Jana Tomsová

Sbormistr – Jurij Galatenko

Dramaturgie – Eva Mikulášková

Překlad – Igor Jelínek

**Lady Macbeth Mcenského újezdu, hodně ruská opera – Petr Veber, 9. 3. 2018,
časopis Harmonie.cz**

„ Národní divadlo moravskoslezské našlo mezi operami autorů dvacátého století další velké dílo. Divadlo nastudovalo *Lady Macbeth Mcenského újezdu* od Dmitrije Šostakoviče. Režisér **Jiří Nekvasil** v příběhu zkušeně vyhmátl nejen prázdnotu, bezútěšnost a současně naturalistickou vášnivost, ale také satirický sarkasmus. Stejně uvažoval i scénograf **Daniel Dvořák**. A dirigent **Jakub Klecker** v jasném souznění podpořil v orchestru brutální expresivitu, groteskní nadsázku i lyriku a melancholii. Šostakovičova hudba je do krajností kontrastní, postavy dramaticky vyhrocené. Ve výsledku strhující dílo ve velmi působivé jevištní podobě. Pěvecké obsazení první premiéry bylo mimořádně vyrovnané. Jeviště, orchestřiště ani hlediště ostravského Divadla Antonína Dvořáka není příliš velké, expresivně rozehrané drama se však přesto vešlo. Scéna zaplněná mnoha dřevěnými stavebními prvky působila stísněně určitě záměrně. Podobně jako kostýmy **Marty Roszkopfové** se nesnažila o aktualizaci, ani o realismus, ale ruské zázemí příběhu vystihovala přesně.“¹²⁵

125 VEBER, Petr: Lady Macbeth Mcenského újezdu, hodně ruská opera. 9. 3. 2018, In: časopis Harmonie, online www.casopisharmonie.cz, číslo 3/ 2018

Balet Labutí jezero – Petr Iljič Čajkovskij – premiéra 2. května 2013

Libreto – Valentin Petrovič Begičev, Vasilij Fjodorovič Gelcer

Choreografie – Igor Vejsada

Režie - Igor Vejsada

Hudební nastudování – Tomáš Brauner

Dirigent – Tomáš Brauner, Marek Prášil, Adam Sedlický

Scéna – David Bazika

Kostýmy – Sylva Zimula Hanáková

Asistent choreografie – Rodion Zelenkov, Malgorzata Chojnacka

Korepetice a inspicie – Elena Podolchova

Balet Popelka – Sergej Prokofjev – premiéra 23. dubna 2015

Hudební nastudování – Jakub Klecker

Dirigent – Jakub Klecker, Robert Kružík, Jan Šrubař

Choreografie – Paul Chalmer

Scéna a kostýmy – Anna Chontek

Asistent choreografie – Malgorzata Chojnacka

Baletní fantazie Popelka se vrací na jeviště Divadla Antonína Dvořáka, 19. dubna 2015, Tereza Pokorná, eurozpravy.cz

„Nejslavnější a nejhranější taneční verzí je Popelka Sergeje Prokofjeva, která se po více jak dvaceti letech vrací na jeviště Divadla Antonína Dvořáka, tentokrát v choreografii kanadského tanečníka Paula Chalmera. Na premiéru se diváci mohou těšit již 23. dubna v 18.30 hodin v Divadle Antonína Dvořáka. V pořadí třetí ostravské nastudování inscenace Popelky má tentokrát na starosti tanečník a choreograf působící v Evropě Paul Chalmer. Pro Paula Chalmera to bude současně první spolupráce s Národním divadlem

moravskoslezským. Inspirací k této práci byla především hudba – Prokofjevův génius.¹²⁶

Z archivu Moravského divadla Ostrava, který obsahuje repertoár od roku 1919, je možné zjistit, že se na jevišti odehrály tyto balety – Šeherezáda od Balakireva, Louskáček od Čajkovského, Romeo a Julie od Prokofjeva, Popelka od Prokofjeva a Spící krasavice od Čajkovského.

Většími raritami uvedenými na ostravské scéně jsou balety Španělské capriccio od Rimského – Korsakova, Klavírní symfonie od Prokofjeva, Maškaráda od Arama Chačaturjana, Polovecké tance od Borodina, Petruška a Pták Ohnivák od Stravinského a balet Spartakus od Arama Chačaturjana.

Ze sekce opera byly na ostravské scéně uvedeny Piková dáma, Evžen Oněgin a Střevíčky od Čajkovského, Boris Godunov od Musorgského, Zlatý kohoutek od Rimského – Korsakova a Kníže Igor od Borodina. Tyto opery a balety měly svou premiéru v průběhu působení divadla od roku 1919 do roku 2019 a nejoblíbenější z těchto divadelních kusů se dočkaly i obnovených premiér.

V současnosti má Moravskoslezské divadlo Ostrava na svém repertoáru tato díla od ruských skladatelů ze sekce oper Lady Mcbeth Mcenského újezdu od Šostakoviče a ze sekce baletu Labutí jezero od Čajkovského a Popelka od Prokofjeva.

Co se týká minulosti, jednoznačně nejvíce frekventovaným autorem byl Petr Iljič Čajkovskij. Jeho tvorba se drží v popředí jak v sekci opera, tak v sekci balet. Na chvostu na ostravském jevišti se drží Dmitrij Šostakovič a Sergej Prokofjev. Záběr ruských autorů doplňují Modest Musorgskij, Alexandr Balakirev, Rimskij – Korsakov, Alexandr Borodin, Aram Chačaturjan a Igor Stravinskij. Díla těchto autorů jsou většinou uváděna po dvou kusech u Balakireva a Musorgského po jednom kusu.

126 POKORNÁ, Tereza: Baletní fantazie Popelka se vrací na jeviště Divadla Antonína Dvořáka. 19. 4. 2015, eurozpravy.cz

ZÁVĚR

Cílem práce bylo představit tvorbu ruských skladatelů na české scéně, ať již v programu jednotlivých filharmonií nebo v rámci repertoáru největších a nejvýznamnějších divadel na českém území.

V celé práci bylo nutné odpovědět si na otázky týkající se jmen ruských autorů a jejich děl, které jsou, popř. byly na repertoáru českých filharmonií a operních či baletních scén v průběhu posledních šesti let.

Můj výzkum potvrdil hypotézu o postavení ruských hudebních skladatelů na českých scénách. Český národ je podle mého názoru velmi konzervativní, a proto ve všech kulturních stáncích převažuje klasika před modernou.

Pokud by se srovnával program českých filharmonií a repertoár divadel v sekci opera a balet, tak bohatší výběr odehraných skladeb za poslední roky mají filharmonie. Bohužel nejznámější skladby v jednotlivých koncertech se opakují ve více městech najednou nebo je jejich uvedení dávkováno posluchačům po několika letech. Nejhranějším skladatelem ve všech filharmoniích v České republice je Petr Iljič Čajkovskij. Jeho skladby jsou také nejvíce frekventované v porovnání s ostatními autory na českých scénách. Dalšími nejhranějšími skladateli jsou Sergej Prokofjev a Dmitrij Šostakovič. Většinou je na prvním místě Čajkovskij a poté se následující pořadí liší. Ostatní jména nejsou tak častá, což neznamená, že by se na programech vůbec neobjevovala, ale drží se spíše na okraji a z tvorby jednotlivých autorů se hrají skladby s největším posluchačským ohlasem, ale jejich další díla jsou většinou opomíjena. Filharmonií, ve které se nejčastěji v České republice setkáme se skladbami ruských velikánů, je Janáčkova filharmonie Ostrava.

Co se týká repertoáru českých divadel v sekci opera a balet, převažují na jevištích baletní kusy Petra Iljiče Čajkovského. Jeho trojlístek baletů, jmenovitě Labutí jezero, Louskáček a Spící krasavice (v Divadle Josefa Kajetána Tyla známý pod názvem: Šípková Růženka), patří k nejuváděnějším a nechybí prakticky v repertoáru žádného z divadel. Stejná situace je i s baletem Sergeje Prokofjeva Romeo a Julie, který nebyl uveden pouze v Severočeském divadle Ústí nad Labem.

Nejpestřejším programem z divadel se můžou chlubit Severočeské divadlo Ústí nad Labem a Divadlo Františka Xavera Šaldy Liberec. V jejich programu můžeme objevit v sekci opera v Severočeském divadle například Borise Godunova Modesta Musorgského, Kníže Igora Alexandra Borodina a Střevíčky Petra Iljiče Čajkovského. Z baletů lze vyjmenovat rarity jako Borodinovy Polovecké tance, Šeherezádu, Šostakovičovo

Zkročení zlé ženy a Prokofjevova Pét'u a vlka.

V Divadle Františka Xavera Šandy jsou raritou opery Francesca da Rimini Sergeje Rachmaninova, Panna orleánská Petra Iljiče Čajkovského a Démon Antona Rubinštejna. Další operou, která se vymyká, je Dáma s kaméliemi Sergeje Rachmaninova v repertoáru Moravského divadla Olomouc.

Všechny sledované filharmonie i divadla mají svůj repertoár v jádru totožný. V jádru se drží klasika v podobě skladeb a divadelních kusů, které posluchači a diváci přijímají s nadšením, a proto jsou uváděny na území celé republiky.

RESUMÉ

РЕЗЮМЕ

Темой данной бакалаврской работы является «Творчество каких русских композиторов исполняют в концертных залах и театрах Чехии». Цель работы – узнать, если в концертных залах и театрах Чехии исполняется творчество русских композиторов, на каких сценах они исполняются, где встречаются в репертуаре

чаще всего, какой русский композитор в Чехии самый популярный, отдаётся ли предпочтение классике или стилю модерн и имеют ли чешские филармонии и крупные театры богатый репертуар русских музыкальных произведений.

В начале работы мы познакомим читателя с современной Русской композиторской школой, которая связана с работой некоторых из них. В следующих главах бакалаврской работы мы рассмотрим шаг за шагом все чешские концертные залы и театры, а также их репертуары. После некоторых концертов в чешских филармониях и театрах можно было найти рецензии, которые касаются концертов и театральных представлений, содержащих творчество русских композиторов. Мотивацией для выбора темы было то, что не существует работа, которая бы рассматривала репертуары всех концертных залов и театров Чехии с творчеством русских композиторов. Данная работа содержит введение, три главы, заключение и список использованной литературы.

В первой главе мы разбираем феномен современной Русской композиторской школы, а также какие русские композиторы к данной школе принадлежали. Там были такие композиторы как: Милий Алексеевич Балакирев, который основал современную Русскую композиторскую школу, Цезарь Антонович Кюи, Владимир Васильевич Стасов, Николай Андреевич Римский-Корсаков, Александр Порфирьевич Бородин, а также Модест Петрович Мусоргский. В данной главе мы познакомим читателя с самым популярным творчеством вышеперечисленных композиторов.

В следующей главе бакалаврской работы мы будем постепенно рассматривать чешские филармонии и их репертуары и искать концерты, которые связаны с русскими композиторами и их творчеством. В Чехии существует много аспектов, касающихся филармоний и музыкальных произведений, связанных с работами, как чешских, так и мировых композиторов, но прежде всего русских композиторов. В данной работе мы хотели представить театральные сцены и филармонии в Чехии, которые чешские слушатели и люди, любящие русскую культуру и музыку, могут посетить. Все филармонии и оркестры принадлежат в Чехии к Ассоциации симфонических оркестров и хоров. Данная ассоциация была создана в апреле 1996 года. Цель деятельности ассоциации - продвигать интересы оркестров и хоров в

Чехии, сотрудничать друг с другом, помогать в решении различных задач, действовать совместно с государственными или местными органами власти, защищать мнения работодателей в переговорах с профсоюзами, а также культивировать общественную сферу и духовную жизнь в Чехии.

В состав Ассоциации симфонических оркестров и хоров Чехии входят Филармонический оркестр Богуслава Мартина Злин, Филармонический оркестр Брно, Филармонический оркестр Градец - Кралове, Филармонический оркестр им. Янчка Острава, Южно-чешский Филармонический оркестр, Симфонический оркестр Карловы Вары, Камерный филармонический оркестр Пардубице, Моравская филармония Оломоуц, Пльзеньский филармонический оркестр, Пражская филармония, Северо-чешский филармонический оркестр Теплице, Симфонический оркестр Český rozhlas, Симфонический оркестр Праги, Западночешский оркестр Марианских Лазней, Чешский филармонический хор Брно и Пражский филармонический хор. Мы также работали с репертуаром Чешского народного симфонического оркестра в Праге, который не входит в состав Ассоциации симфонических оркестров и хоров.

Основной проблемой в данной работе был поиск информации о программах всех филармоний в Чехии, которые имеют в своём репертуаре музыкальные произведения русских композиторов, и когда данные концерты состоялись. Мы искали информацию в различных архивах и брошюрах с музыкальными программами, чтобы узнать, когда, какой композитор и какая его работа была представлена чешской аудитории, как часто данный русский композитор был в репертуаре филармонии. Все филармонии играют музыкальные произведения русских композиторов, в основном, в форме больших симфонических циклов. Поиск информации был ещё более сложным, потому что у некоторых филармоний не было архивов концертов прошлых лет, поэтому в некоторых случаях мы предлагаем только брошюру, предоставляющую перечень концертов за сезон 2018/2019. Более подробно мы рассмотрели концерты в филармониях Чехии с 2013 года по 2019 год.

У некоторых концертов в филармонии Чехии или в секции балета и оперы в больших театрах была возможность найти различные рецензии, связанные с музыкой или творчеством композиторов. С самого начала мы знали, что в России

много выдающихся композиторов, которые благодаря своей музыке и работе, получили признание не только на Родине, но и за рубежом. Многие из них принадлежат к числу композиторов девятнадцатого и двадцатого веков.

Филармонический оркестр Богуслава Мартина в городе Злине, кроме работ композитора Чайковского, часто также представляет слушателям классической музыки работы Шостаковича, Прокофьева, Римского - Корсакова, Бородина, Глинки, Мусоргского, Рахманинова, Скрябина или Стравинского. Также вы можете найти в концертных программах имена русских композиторов: Лядов и Арутюнян, которые не так известны аудитории. Брненская филармония в своей программе представляет тех же русских композиторов, что и филармонический оркестр в Злине.

Даже в Филармоническом оркестре Градец-Кралове наиболее популярным русским композитором является Петр Ильич Чайковский. В Филармоническом оркестре Градец-Кралове также звучат музыкальные произведения Дмитрия Шостаковича и Сергея Прокофьева. Данное трио занимает первое место и в Пражской филармонии, и в Южночешском филармоническом оркестре, и в Карловарском симфоническом оркестре, и в Пардубицком филармоническом оркестре, и в Пльзенской филармонии.

Филармонический оркестр, который имеет самый богатый репертуар с произведениями русских композиторов, а также помещает его в свою программу, находится в Остраве. У Остравского филармонического оркестра также больше всего рецензий о прошедших концертах.

Пльзеньский филармонический оркестр связан с русскими традициями уже давно. Мы нашли информацию об этом в книге «Русская и советская музыка в Пльзени». Здесь пишется: «Традиции русско-чешского музыкального союза относятся к далёкому прошлому. Связи между нашими народами плодотворно развивались не только в области музыки. Об этом свидетельствуют переводы на чешский язык текстов русских народных песен и произведений русских писателей в период чешского национального возрождения. Приезды Балакирева, Чайковского и Танеева в Чехию, а Дворжака и Яначека в Россию, были очень уникальным событием. В годы совместной борьбы против тёмных сил фашизма ещё более

окрепла братская дружба наших народов».

Экономическая и культурная жизнь Западно-чешской области тесно связана с Прагой. Однако в отдельные периоды развития культура Западной Чехии, особенно ее больших городов, носит специфический характер.

Русско-чешские и советско- чешские музыкальные отношения развивались по всей территории исторических чешских земель под влиянием политических и культурных событий общенационального характера. И почему Западно-чешская область стала после Праги так популярной? В Карловых Варах и Марианских Лазнях находятся курорты, где композиторы и артисты часто выступали в концертных залах или лечились и отдыхали. С другой стороны, многие чешские музыканты бывали и работали в Советском Союзе и в России. В настоящее время это не изменилось. На концертах классической музыки звучат русские композиторы так часто, как это было раньше. Изначально мы предполагали, что чешский народ не так культурно развит, как, например, остальные народы вокруг нашей страны.

Самым популярным и одним из величайших композиторов в мире является Пётр Ильич Чайковский. Он объединил элементы русской народной музыки с европейской классической музыкой и составил шесть симфоний (Патетическая, седьмая, закончена уже после его смерти), Симфония Манфреда, Симфонические стихи (Ромео и Джульетта, Франческа да Римини), Премьера 1812 года, итальянский Каприччио, Четыре Моцарта, Струнный квартет и другие), три фортепианных концерта (его самая известная работа Концерт для фортепиано с оркестром № 1 ми минор), концерт на скрипке, романтика, хоры, кантаты и многие другие произведения. Кроме того, он сочинил десять опер, из которых самыми известными являются «Онегин», «Мазепа» и «Панна Орлеанская». Пётр Ильич Чайковский — это самый известный русский композитор для чешской аудитории. Наиболее примечательными, однако, были его музыкальные произведения для балета «Лебединое озеро» и «Спящая красавица». Либретто для обеих опер было создано свободной обработкой стихов русского поэта и писателя А. С. Пушкина. Также очень популярна (даже среди взрослых) и произведение «Щелкунчик».

В третьей главе бакалаврской работы находится информация о театрах в Чехии и

их репертуар. Классифицировать самые известные театры в городах, таких как: Брно, Оломоуц, Пльзень, Прага, Усти - над - Лабем, Либерец и Острава не так легко, потому что существуют театры, у которых архивы есть, а также у которых нет.

Что касается отдельных филармоний, то нет ничего особенного в том, что самые популярные музыкальные произведения русских композиторов часто повторяются в городе Злине и Пльзень. Слушатели чешской классической музыки предпочитают классику современной музыке. Они очень консервативны.

Данный факт также отражен в репертуаре театров, где балеты Чайковского чаще всего играют в городе Брно и Пльзень. Самые популярные произведения для балета Чайковского («Лебединое озеро», «Щелкунчик» и «Спящая красавица») играют практически во всех театрах Чехии. Есть, конечно же, и исключения. В некоторых театрах играют только два или один из данных классических балетов. Что касается театров в балетной и оперной секции, у них самый богатый выбор в Северо-чешском театре в городе Усти-над-Лабем, а также в театре «Шалдово» в Либерце. В заключении бакалаврской работы читатель сможет найти ответы на вопросы, которые были поставлены в начале работы.

BIBLIOGRAFIE

KNIŽNÍ ZDROJE

1. BURIAN, Karel Vladimír, 1950. *Modest Petrovič Musorgskij*. Praha: Orbis. Život a dílo.
2. KADLEC, Petr. *Petr Iljič Čajkovskij: symfonie č. 6 "Patetická"*. V Praze: Česká filharmonie, [2014]. Čtyři kroky do nového světa.

3. KYPTA, František Alois a Jaromír PACLT, 1957. *Igor Stravinskij: stručný přehled života a tvorby k jeho pětasedmdesátinám*. Praha: Svaz československých skladatelů. Knižnice Hudebních rozhledů.

4. LAPŠIN, Ivan, 1947. *Ruská hudba: profily skladatelů*. Praha: Za svobodu.(z ruštiny přeložila Žofie Pohořecká)

5. NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Montanex, 2011. ISBN 978-80-7225-344-9.

6. RACEK, Jan, 1953. *Ruská hudba: od nejstarších dob až po Velkou říjnovou revoluci*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury.

7. ŠEDA, Jaroslav, 1953. *Novoruská škola: čtení o jejím vzniku a skladatelích, kteří ji tvořili*. Praha: Gramofonové závody. [za redakce Jaroslava Šedy; katalogizační část sestavil Otakar Svoboda; údaje o skladatelích sestavil Miloslav Kuba]

8. ŠEDA, Jaroslav, 1953. *Petr Iljič Čajkovskij: k 60. výročí jeho úmrtí*. Praha: Gramofonové závody.

9. ŠPELDA, Antonín, 1979. *Ruská a sovětská hudba v Plzni 1863-1978*. Plzeň: Západočeské nakladatelství.

10. ŽITOMIRSKIJ, Daniel' Vladimirovič, 1947. *Ruští skladatelé konce XIX. a začátku XX. století: s dodatkem o sovětské hudbě*. V Plzni: Theodor Mareš. Marešovy příručky.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Filharmonie

1. Asociace symfonických orchestrů a pěveckých sborů v ČR

www.asops.cz

2. Filharmonie Bohuslava Martinů – www.filharmonie-zlin.cz

3. Filharmonie Brno – www.filharmonie-brno.cz

4. Filharmonie Hradec Králové – www.fhk.cz

5. Janáčkova filharmonie Ostrava – www.jfo.cz

6. Jihočeská filharmonie – www.jcfilharmonie.cz

7. Symfonický orchestr Karlovy Vary – www.kso.cz

8. Moravská filharmonie Olomouc – www.mfo.cz

9. Plzeňská filharmonie – www.plzenskafilharmonie.cz

10. Prague Philharmonia – www.pkf.cz

11. Symfonický orchestr českého rozhlasu – www.socr.rozhlas.cz

12. Symfonický orchestr hl. m. Prahy – www.fok.cz

13. Západočeský orchestr Mariánské Lázně – www.zso.cz

14. Český filharmonický sbor Brno – www.cfsbrno.cz

15. Český filharmonický sbor Praha – www.filharmonickysbor.cz

16. Český národní symfonický orchestr – www.cnso.cz

Divadla

1. Národní divadlo Brno – www.ndbrno.cz

2. Moravské divadlo Olomouc – www.moravskedivadlo.cz

3. Divadlo Josefa Kajetána Tyla – www.djkt.cz

4. Národní divadlo Praha – www.narodnidivadlo.cz

5. Severočeské divadlo Ústí nad Labem – www.operabalet.cz

6. Divadlo F. X. Šaldy Liberec – www.saldovo-divadlo.cz

7. Moravské divadlo Ostrava – www.ndm.cz

Recenze

1. časopis Harmonie – www.casopisharmonie.cz
2. časopis Mladá fronta Dnes – www.mf.cz
3. deník Ostravan – www.ostravan.cz
4. deník Eurozprávy – www.eurozpravy.cz
5. Taneční aktuality – www.tanecniaktuality.cz
6. Moravské divadlo Olomouc – www.moravskedivadlo.cz/ aktuality
7. Portál Olomouc.cz – www.olomouc.cz
8. Deník Právo – www.pravo.cz
9. Olomoucký deník – www.olomouckydenik.cz
10. Divá báze

ANOTACE

Příjmení a jméno: Šárka Schusserová

Název katedry: Katedra slavistiky

Název fakulty: Filozofická Fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Současní ruští hudební skladatelé na českých scénách

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

Počet znaků: 210 062

Počet použitých zdrojů: 43

Počet příloh: 0

Klíčová slova: Rusko, filharmonie, orchestr, muzika, hudební skladatelé, divadlo, opera, balet, recenze, reakce

Charakteristika bakalářské práce: Představení hlavních českých scén a největších divadel, v jejichž repertoáru se objevuje tvorba ruských hudebních skladatelů

ANNOTATION

Surname and name: Šárka Schusserová

Name of department: Department of Slavonic Studies

Name of faculty: Philosophical Faculty Palacký University Olomouc

Name of the work: Contemporary Russian composers on Czech scenes

Head of the work: doc. PhDr. Zdeňka Vychodilová, CSc.

Number of symbols: 210 062

Number of sources: 43

Number of attachments: 0

Key words: Russian, philharmonic, orchestra, music, composers, theater, opera, ballet, review, reaction

Characteristics: The performance of the main Czech scenes and the biggest theaters in whose repertoire the work of Russian composers appears